

Tijdschrift@ipr.be

Tijdschrift voor
Internationaal Privaatrecht

Revue de Droit International Privé

Revue@dipr.be

7de jaargang – nr. 3 – december 2008

7ième année – n° 3 – décembre 2008

Redactie – Rédaction:

Frans Bouckaert (emerit. KU Leuven), Johan Erauw (U Gent), Marc Fallon (UC Louvain la Neuve), Erna Guldix (VU Brussel), Johan Meeusen (U Antwerpen), Marta Pertegás Sender (U Antwerpen), Paul Torremans (U Nottingham), Hans van Houtte (KU Leuven), Herman Verbist (U Gent), Nadine Watté (UL Bruxelles), Patrick Wautelet (U Liège)

Samenstelling van dit nr. – Composition de ce n°:

Lotte Vanfraechem (UGent)

Uw bijdragen

Bijdragen om in het tijdschrift op te nemen zijn welkom, en kunnen via e-mail worden toegezonden op het adres: tijdschrift@ipr.be. Het tijdschrift werkt met "peer-review". Publicatie gebeurt alleen na controle door de redactieraad. Een weigering moet niet worden gemotiveerd.

Citeerwijze

Tijdschrift@ipr.be 2008, nr. 3, p. ...

Vos contributions

Nous sommes heureux de recevoir vos contributions. Celles-ci peuvent être envoyées par courrier électronique à l'adresse suivante: Revue@dipr.be. La revue fonctionne selon le système de "peer review". La publication est soumise à l'accord du comité de rédaction. Un éventuel refus ne doit pas être motivé.

Mode de citation

Revue@dipr.be 2008, n° 3, p. ...

Inhoud/Contenu

RECHTSPRAAK/JURISPRUDENCE

Hof van Justitie, zaak C-372/07, arrest van 2 oktober 2008

Hof van Justitie, zaak C-14/07, arrest van 8 mei 2008

Cour de cassation, arrêt du 21 décembre 2007

Arbeidshof te Antwerpen, arrest van 21 oktober 2008

Arbeidshof te Brussel, arrest van 10 juni 2008

Hof van beroep te Antwerpen, arrest van 3 december 2007

Hof van beroep te Gent, arrest van 12 november 2007

Rechtbank van koophandel te Dendermonde, vonnis van 13 mei 2008

Rechtbank van koophandel te Kortrijk, vonnis van 16 juli 2007

RECHTSLEER/DOCTRINE

Johan Erauw - Vier keren een ander situsrecht voor een nogal mobiel landschap van Breughel

Wilfried Rauws - De ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen krachtens artikel 7:685 van het Nederlandse BW voor de Belgische rechter

Thalia Kruger – Conference report - Recent developments in private international law and business law (Held by ERA in Trier, 5-6 June 2008)

ACTUALITEIT/ACTUALITÉ

Aankondigingen / Annonces

Regelgeving / Réglementation

INHOUDSOPGAVE/TABLE DES MATIÈRES

RECHTSPRAAK/JURISPRUDENCE..... 6

Hof van Justitie, zaak C-372/07, arrest van 2 oktober 2008 6

Schade door besluiten van vennootschapsorganen genomen met miskenning van statutair verleende rechten – Internationale bevoegdheid – Artikel 22.2 Brussel I verordening is niet van toepassing – Afwijking ten aanzien van het forum rei – Strikte uitlegging – Betreft enkel de geldigheid conform het vennootschapsrecht of de statutaire bepalingen betreffende de werking van de organen 6
Préjudice causé par des décisions prises par des organes de sociétés avec méconnaissance des droits statutaires – Compétence internationale – Article 22.2 du Règlement Bruxelles I n'est pas applicable – Dérogation au forum rei – Interprétation stricte – Ne concerne que la validité au regard du droit des sociétés ou des dispositions statutaires concernant le fonctionnement de ses organes..... 6

Hof van Justitie, zaak C-14/07, arrest van 8 mei 2008 12

Betekening – (Oude) Betekeningsverordening nr. 1348/2000 – Artikel 8, lid 1 – Gedinginleidend stuk – Bijlagen niet gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat noch in een taal van de lidstaat van verzending die de geadresseerde begrijpt – Inontvangstneming mag niet worden geweigerd voor zover gedinginleidend stuk hem in staat stelt zijn rechten geldend te maken – Taalkeuzebeding levert geen vermoeden op van kennis van deze taal, maar wel een aanwijzing 12
Notification – (Ancien) règlement n° 1348/2000 relatif à la signification – Article 8, paragraphe 1 – Acte introductif – Annexes qui ne sont pas rédigées dans la langue de l'État membre requis ou dans une langue de l'État membre d'origine comprise du destinataire – Le destinataire n'a pas le droit de refuser la réception de cet acte pour autant que celui-ci met ce destinataire en mesure de faire valoir ses droits – Clause contractuelle relative à l'utilisation d'une langue de correspondance ne constitue pas une présomption de connaissance de la langue, mais est un indice ... 12

Cour de cassation, arrêt du 21 décembre 2007 27

Notification – Le départ du délai de recours – Convention de La Haye – Le règlement des modes de transmission des actes judiciaires implique une prise de position sur le fait, et par conséquent sur le moment, de la notification 27
Betekening – Aanvang beroepstermijn – Verdrag van 's Gravenhage – Regeling van de wijze van betekening impliceert een standpunt omtrent het feit, en derhalve het tijdstip, van de betekening..... 27

Arbeidshof te Antwerpen, arrest van 21 oktober 2008 35

Arbeidsovereenkomst – Ontbinding op grond van gewichtige redenen – Internationale bevoegdheid – Artikel 20 Brussel I verordening – Forum domicilii – Toepasselijk recht – EVO-verdrag – Lex loci laboris – Artikel 7:685 Nederlands BW – Toepassingsgebied van respectievelijk de materiële lex causae en de processuele lex fori..... 35
Contrat de travail – Résiliation pour motifs graves – Compétence internationale – Article 20 du Règlement Bruxelles I – Forum domicilii – Droit applicable – Convention de Rome – Lex loci laboris – Article 7:685 du code civil néerlandais –

Champ d'application, respectivement du lex causae matériel et du lex fori processif	35
Arbeidshof te Brussel, arrest van 10 juni 2008	44
Arbeidsovereenkomst of zelfstandigenovereenkomst – Internationale bevoegdheid – (Oud) Belgisch ipr – Bevoegdheidsbeding geldig – Forum prorogati – Eiland Man – Artikel 630 Ger. W. niet van toepassing – Toepasselijk recht – EVO-verdrag – Artikel 3 – Lex voluntatis – Kwalificatie overeenkomst – Anticipatieve toepassing van de lex loci laboris – Arbeidsovereenkomst naar Belgisch recht – Artikel 6 – Dwingende regelen uit het objectief toepasselijk landsrecht – Betekening – Verdrag van Den Haag – Geen nietigheid bij gebrek aan belangenschade.....	44
Contrat de travail ou comme indépendant – Compétence internationale – (Ancien) dip belge – La validité de la clause attributive de juridiction – Forum prorogati – Île de Man – L' article 630 C. jud. n'est pas applicable – Droit applicable – Convention de Rome – Article 3 – Lex voluntatis – La qualification du contrat – L'application anticipative du lex loci laboris – Contrat de travail selon le droit belge – Article 6 – Dispositions impératives de la loi qui serait applicable, à défaut de choix – Notification – Convention de La Haye – Pas de nullité à défaut de grief.....	44
Hof van beroep te Antwerpen, arrest van 3 december 2007	56
Kunstroof – Revindicatie – Zaakstatuut – Toepasselijk recht – Overgangsrecht – (Oud) artikel 3, tweede lid BW – Lex rei sitae – Conflit mobile.....	56
Vol d'objets d'art – Revendication – Statut réel – Droit applicable – Droit transitoire – L'(ancien) article 3, al. 2 C.c. – Lex rei sitae – Conflit mobile	56
Hof van beroep te Gent, arrest van 12 november 2007	66
Betekening – (Oude) Betekeningsverordening nr. 1348/2000 – Meerdere wijzen van betekening – Eerste geldige betekening doet de beroepstermijn lopen – Artikelen 1051 iuncto 55 Ger. W. bepalen de beroepstermijn – Laattijdig hoger beroep	66
Notification – (Ancien) règlement n° 1348/2000 relatif à la signification – Plusieurs modes de signification – Le délai d'appel prend cours lors de la première signification valable – Les articles 1051 iuncto 55 du C. jud. prévoient le délai d'appel – Appel tardif	66
Rechtbank van koophandel te Dendermonde, vonnis van 13 mei 2008	70
EET-verordening – Waarmerking als EET is geen rechtsprekende handeling.....	70
Règlement TEE – L'authentification en tant que TEE n'est pas un acte judiciaire. 70	
Rechtbank van koophandel te Kortrijk, vonnis van 16 juli 2007.....	72
Concessie – Schending exclusiviteit – Internationale bevoegdheid – Voorlopige maatregelen en ontbinding – Artikel 23 Brussel I verordening – Verstek – Artikel 26 Brussel I verordening – Ambtshalve controle – Artikel 19 (oude) Betekeningsverordening nr. 1348/2000 – Geen bewijs van betekening – Voorlopige maatregelen vereisen spoedeisendheid.....	72
Concession – Violation de l'exclusivité – Compétence internationale – Mesures provisoires et résiliation – L'article 23 du Règlement Bruxelles I – Défaut – L'article 26 du Règlement Bruxelles I – Vérification d'office – L'article 19 de l'(ancien) règlement n° 1348/2000 relatif à la signification – Pas de preuve de signification – Mesures provisoires exigent urgence	72

RECHTSLEER/DOCTRINE 75

Johan Erauw - Vier keren een ander situsrecht voor een nogal mobiel landschap van Breughel 75

Wilfried Rauws - De ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen krachtens artikel 7:685 van het Nederlandse BW voor de Belgische rechter 79

1. Probleemstelling 79

2. De ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen in artikel 7:685 BW 79

3. De ontbinding wegens gewichtige redenen voor de Belgische rechter 81

4. Procesregeling: in beginsel de *lex fori* 82

5. Receptie van vreemd recht en buitenlandse rechtsfiguren in het Belgisch IPR 83

6. Verfijning van de *lex fori* met betrekking tot artikel 7:685 Nederlands BW 83

7. De openbare orde-exceptie 85

8. Besluit 86

Thalia Kruger – Conference report - Recent developments in private international law and business law (Held by ERA in Trier, 5-6 June 2008) 87

I. Cross-border litigation 87

II. Future Developments 89

III. Conflict of laws 90

IV. International Company Law 91

V. International insolvency law 92

ACTUALITEIT/ACTUALITÉ 94

Aankondigingen / Annonces 94

CISG – Japan / CVIM – Le Japon 94

Voorstel consumentenrichtlijn / Proposition de directive relative aux droits des consommateurs 94

Voorstel tot ondertekening Verdrag forumbedingen / Proposition relative à la signature de la convention sur les accords d'élection de for 94

Nieuw boek / Nouveau livre 94

Regelgeving / Réglementation 94

Rome I 94

Richtlijn bescherming werknemers bij insolventie werkgever / Directive relative à la protection des travailleurs salariés en cas d'insolvabilité de l'employeur 95

Beschikking ouderlijke verantwoordelijkheid / Décision responsabilité parentale 95

Beschikking handleiding betekening en kennisgeving / Décision manuel signification et notification 96

Wet adoptie / Loi adoption 96

Wet verjaring bij internationale koop / Loi sur la prescription en matière de Vente internationale 96

Nederlandse Wet conflictenrecht goederenrecht / Loi Néerlandaise de conflit de lois des biens 97

RECHTSPRAAK/JURISPRUDENCE

Hof van Justitie, zaak C-372/07, arrest van 2 oktober 2008

Schade door besluiten van vennootschapsorganen genomen met miskennis van statutair verleende rechten – Internationale bevoegdheid – Artikel 22.2 Brussel I verordening is niet van toepassing – Afwijking ten aanzien van het forum rei – Strikte uitlegging – Betreft enkel de geldigheid conform het vennootschapsrecht of de statutaire bepalingen betreffende de werking van de organen

Préjudice causé par des décisions prises par des organes de sociétés avec méconnaissance des droits statutaires – Compétence internationale – Article 22.2 du Règlement Bruxelles I n'est pas applicable – Dérogation au forum rei – Interprétation stricte – Ne concerne que la validité au regard du droit des sociétés ou des dispositions statutaires concernant le fonctionnement de ses organes

Procestaal: Engels

In zaak C-372/07,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 234 EG, ingediend door de Supreme Court (Ierland) bij beslissing van 30 juli 2007, ingekomen bij het Hof op 6 augustus 2007, in de procedures

Nicole Hassett

tegen

South Eastern Health Board,

in tegenwoordigheid van:

Raymond Howard,

Medical Defence Union Ltd,

MDU Services Ltd,

en

Cheryl Doherty

tegen

North Western Health Board,

in tegenwoordigheid van:

Brian Davidson,

Medical Defence Union Ltd,

MDU Services Ltd,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Eerste kamer), [...]

het navolgende

Arrest

1. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 22, punt 2, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2001, L 12, blz. 1).

2. Dit verzoek is ingediend in het kader van twee gedingen tussen R. Howard en B. Davidson (hierna: “artsen”) en de vennootschappen Medical Defence Union Ltd en MDU Services Ltd (hierna samen: “MDU”), hun collectieve belangenbehartigingsorganisaties, betreffende een verzoek tot schadeloosstelling en/of bijdrage voor ieder bedrag waartoe elk van hen zou kunnen worden veroordeeld als schadevergoeding aan de gezondheidsdienst waarvoor zij werkten, in het kader van een schadevordering wegens beroepsfout die door N. Hassett en C. Doherty tegen diezelfde gezondheidsdiensten is ingesteld.

Rechtskader

3. Punt 11 van de considerans van verordening nr. 44/2001 luidt als volgt:

“De bevoegdheidsregels moeten in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder; de bevoegdheid moet altijd op die grond kunnen worden gevestigd, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil of de autonomie van de partijen een ander aanknopingspunt wettigt. [...]”

4. Artikel 2, lid 1, van die verordening bepaalt:

“Onverminderd deze verordening worden zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de rechten van die lidstaat.”

5. Artikel 5 van dezelfde verordening luidt:

“Een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, kan in een andere lidstaat voor de volgende rechten worden opgeroepen:

1. a) ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst: voor het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd;

[...]

3. ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad: voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen;

[...]”

6. Artikel 6 van verordening nr. 44/2001 bepaalt:

“[Een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat] kan ook worden opgeroepen:

[...]

2. bij een vordering tot vrijwaring of bij een vordering tot voeging of tussenkomst: voor het gerecht waarvoor de oorspronkelijke vordering aanhangig is, tenzij de vordering slechts is ingesteld om de opgeroepene af te trekken van de rechter die deze verordening hem toekent;

[...]”

7. Artikel 22 van die verordening luidt:

“Ongeacht de woonplaats zijn bij uitsluiting bevoegd:

[...]

2. voor de geldigheid, de nietigheid of de ontbinding van vennootschappen of rechtspersonen met plaats van vestiging in een lidstaat, dan wel van de besluiten van hun organen: de rechten van die lidstaat. [...]”

Hoofdgeding en prejudiciële vraag

8. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt dat de hoofdgedingen hun oorsprong vinden in twee schadevorderingen die door Hasset en Doherty bij de Ierse rechterlijke instanties tegen twee Ierse gezondheidsdiensten zijn ingesteld wegens ernstige schade die zou zijn veroorzaakt door een beroepsfout van de bij die diensten tewerkgestelde artsen. Over die twee vorderingen werd een dading aangegaan, die tot betaling van een schadeloosstelling aan iedere verzoekster heeft geleid.

9. In het kader van die vorderingen hebben de betrokken gezondheidsdiensten de artsen in het geding geroepen tot betaling van een bijdrage of een schadeloosstelling met betrekking tot bedoelde schadevorderingen.

10. De artsen waren ten tijde van de litigieuze feiten lid van de MDU. De MDU is een collectieve belangenbehartigingsorganisatie, opgericht in de vorm van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid naar Engels recht, met zetel in het Verenigd Koninkrijk, die met name tot taak heeft haar leden een schadeloosstelling toe te kennen in het kader van zaken betreffende beroepsfouten die zij zouden hebben begaan.

11. Dientengevolge hebben de artsen de MDU verzocht om een schadeloosstelling en/of een bijdrage voor ieder bedrag dat elk van hen eventueel aan de betrokken gezondheidsdiensten zou moeten betalen. Op basis van de artikelen 47 en 48 van de statuten van de MDU, die bepalen dat het besluit betreffende schadeloosstelling behoort tot de onbeperkte discretionaire bevoegdheid van de raad van bestuur, heeft deze laatste besloten hun verzoeken tot schadeloosstelling af te wijzen.

12. Van mening dat die afwijzingsbesluiten hun statutaire rechten schonden, hebben de artsen, bij beschikkingen van de High Court van 22 juni 2005 gemachtigd om de MDU in gedwongen interventie te dagvaarden, deze laatste in de zaak geroepen.

13. Daarop heeft de MDU een procedurele exceptie tot nietigverklaring van die dagvaardingen opgeworpen. Zij heeft betoogd dat de tegen haar gerichte vorderingen in wezen betrekking hadden op de geldigheid van door haar raad van bestuur genomen besluiten en dus onder artikel 22, punt 2, van verordening nr. 44/2001 vielen, zodat enkel de Britse gerechten en niet de Ierse gerechten bevoegd waren.

14. De artsen hebben daarentegen gesteld dat, gezien de aard van hun vorderingen, de Ierse gerechten bevoegd waren krachtens de artikelen 5, punten 1 en 3, en 6, punt 2, van verordening nr. 44/2001. Met name zou, enerzijds, de MDU haar contractuele verplichtingen niet zijn nagekomen door te verzuimen de tegen haar gerichte schadevorderingen naar behoren te onderzoeken. Anderzijds zou de MDU, aangezien zij de artsen reeds had bijgestaan in hun verweer in het kader van de vordering wegens beroepsfout, hun in een zo laat stadium van de procedure geen schadeloosstelling hebben kunnen weigeren.

15. De door de MDU opgeworpen procedurele exceptie is verworpen, op grond dat de vorderingen van de artsen niet onder artikel 22, punt 2, van genoemde verordening vielen. De MDU heeft zich voorzien bij de Supreme Court, die de behandeling van de zaak heeft geschorst en het Hof de navolgende prejudiciële vraag heeft gesteld:

“Wanneer artsen een collectieve belangenbehartigingsorganisatie in de vorm van een vennootschap naar het recht van een lidstaat oprichten met het oog op de verlening van bijstand en schadeloosstelling aan haar in die en een andere lidstaat werkzame leden in verband met hun beroepsuitoefening, en de verlening van die bijstand of schadeloosstelling afhankelijk is van een door de raad van bestuur van die vennootschap overeenkomstig haar statuten in de uitoefening van zijn onbeperkte discretionaire bevoegdheid genomen besluit, moeten procedures waarmee tegen een besluit

tot weigering van bijstand of schadeloosstelling aan een in de andere lidstaat werkzame arts wordt opgekomen door die arts op grond dat de vennootschap daarmee contractuele of andere rechten van de betrokken arts schendt, dan worden aangemerkt als procedures die betrekking hebben op de geldigheid van het besluit van een orgaan van die vennootschap voor de toepassing van artikel 22, [punt] 2, van [verordening nr. 44/2001], zodat de gerechten van de lidstaat waar die vennootschap is gevestigd bij uitsluiting bevoegd zijn?”

Beantwoording van de prejudiciële vraag

16. Met deze vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 22, punt 2, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat een vordering als die in het hoofdgeding, in het kader waarvan een partij betoogt dat een door een orgaan van een vennootschap genomen besluit de rechten heeft geschonden die bedoelde partij aan de statuten van die vennootschap stelt te ontnemen, betrekking heeft op de geldigheid van de besluiten van een orgaan van een vennootschap in de zin van die bepaling.

17. Ter beantwoording van deze vraag zij eraan herinnerd dat, enerzijds, de bepalingen van verordening nr. 44/2001 autonoom moeten worden uitgelegd aan de hand van het stelsel en de doelstellingen ervan (zie onder meer arrest van 13 juli 2006, Reisch Montage, C-103/05, Jurispr. blz. I-6827, punt 29).

18. Anderzijds moet, zoals blijkt uit punt 11 van de considerans van verordening nr. 44/2001, de bevoegdheid altijd op de woonplaats van de verweerder kunnen worden gegrond, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil een ander aanknopingspunt wettigt. Dergelijke gevallen moeten derhalve strikt worden uitgelegd.

19. Het Hof heeft een dergelijke uitlegging juist aanvaard met betrekking tot de bepalingen van artikel 16 van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 1972, L 299, blz. 32; hierna: “Executieverdrag”), welke bepalingen in wezen identiek zijn aan die van artikel 22 van verordening nr. 44/2001. Dienaangaande heeft het Hof immers geoordeeld dat die bepalingen van het Executieverdrag, als uitzondering op de algemene bevoegdheidsregel, niet ruimer mogen worden uitgelegd dan het oogmerk ervan verlangt, aangezien zij tot gevolg hebben dat partijen worden beroofd van de forumkeuze die hun anders zou toekomen, en dat zij in bepaalde gevallen worden gedaagd voor een rechter die ten aanzien van geen hunner de eigen rechter van de woonplaats is (zie arresten van 14 december 1977, Sanders, 73/77, Jurispr. blz. 2383, punten 17 en 18; 27 januari 2000, Dansommer, C-8/98, Jurispr. blz. I-393, punt 21, en 18 mei 2006, ČEZ, C-343/04, Jurispr. blz. I-4557, punt 26).

20. Zoals het rapport van P. Jenard over het Executieverdrag (PB 1979, C 59, blz. 1) overigens bevestigt, is het wezenlijke doel van een dergelijke uitzondering, die voorziet in de exclusieve bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat waar een vennootschap is gevestigd, te vermijden dat tegenstrijdige beslissingen worden gewezen met betrekking tot het bestaan van de vennootschappen en de rechtsgeldigheid van de besluiten van hun organen.

21. Zoals ook blijkt uit dat rapport, lijken de gerechten van de lidstaat waar de vennootschap haar zetel heeft, immers het best geplaatst om van dergelijke geschillen kennis te nemen, met name omdat de openbaarmakingsformaliteiten van de vennootschapsaangelegenheden in diezelfde lidstaat plaatsvinden. De toekenning van een dergelijke exclusieve bevoegdheid aan die gerechten geschiedt dus in het belang van een goede rechtsbedeling (zie in die zin arrest Sanders, reeds aangehaald, punten 11 en 17).

22. Anders dan de MDU suggereert, kan echter uit de in de voorgaande punten genoemde beginselen niet worden afgeleid dat het voor de toepasselijkheid van artikel 22, punt 2, van verordening

nr. 44/2001 voldoende is dat een rechtsvordering op enigerlei wijze verband houdt met een besluit van een orgaan van een vennootschap (zie, naar analogie met artikel 16, punt 1, Executieverdrag, arrest van 17 mei 1994, Webb, C-294/92, Jurispr. blz. I-1717, punt 14, en arrest Dansommer, reeds aangehaald, punt 22).

23. Zoals de artsen immers betogen, zou, indien alle geschillen die een besluit van een orgaan van een vennootschap betreffen, onder artikel 22, punt 2, van verordening nr. 44/2001 zouden vallen, zulks in werkelijkheid betekenen dat de tegen een vennootschap ingestelde rechtsvorderingen uit overeenkomst, uit onrechtmatige daad of van andere aard, vrijwel steeds onderworpen zouden zijn aan de bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat waar die vennootschap haar zetel heeft.

24. Een dergelijke uitlegging van voornoemd artikel zou tot gevolg hebben dat de betrokken afwijkende bevoegdheidsregel zowel zou gelden voor geschillen die niet tot tegenstrijdige beslissingen over de geldigheid van de besluiten van de organen van een vennootschap kunnen leiden, aangezien de beslechting ervan geen enkele invloed heeft op die geldigheid, als voor geschillen die geenszins een onderzoek van de op een vennootschap toepasselijke openbaarmakingsformaliteiten vergen.

25. Deze uitlegging zou de werkingssfeer van artikel 22, punt 2, van verordening nr. 44/2001 dus verder uitbreiden dan nodig is voor het ermee beoogde doel, zoals het in de punten 20 en 21 van het onderhavige arrest in herinnering is gebracht.

26. Daaruit volgt dat, zoals de artsen en de Commissie van de Europese Gemeenschappen terecht betogen, voornoemd artikel aldus moet worden uitgelegd dat de werkingssfeer ervan beperkt is tot de geschillen waarbij een partij de geldigheid van een besluit van een orgaan van een vennootschap betwist op grond van het toepasselijke vennootschapsrecht of de statutaire bepalingen betreffende de werking van haar organen.

27. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt echter niet dat de artsen voor de High Court dergelijke betwistingen hebben opgeworpen.

28. In de hoofdgedingen trekken de artsen immers geenszins in twijfel dat de raad van bestuur van de MDU overeenkomstig de statuten bevoegd was het besluit tot afwijzing van hun verzoek tot schadeloosstelling te nemen.

29. Die artsen hebben wel kritiek op de wijze van uitoefening van een dergelijke bevoegdheid. In casu betogen zij dat de MDU hun verzoek tot schadevergoeding ambtshalve heeft afgewezen, zonder het grondig te onderzoeken, zulks met schending van de rechten die zij in hun hoedanigheid van leden van de MDU aan de statuten hiervan stellen te ontlenu.

30. Bijgevolg vallen de hoofdgedingen, tussen die artsen en de MDU, niet binnen de werkingssfeer van artikel 22, punt 2, van verordening nr. 44/2001.

31. Gelet op het voorgaande dient op de gestelde vraag te worden geantwoord dat artikel 22, punt 2, van verordening nr. 44/2001 aldus moet worden uitgelegd dat een vordering als die in het hoofdgeding, in het kader waarvan een partij betoogt dat een door een orgaan van een vennootschap genomen besluit de rechten heeft geschonden die bedoelde partij aan de statuten van die vennootschap stelt te ontlenu, geen betrekking heeft op de geldigheid van de besluiten van de organen van een vennootschap in de zin van die bepaling.

Kosten

32. Ten aanzien van de partijen in de hoofdgedingen is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door

anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof van Justitie (Eerste kamer) verklaart voor recht:

Artikel 22, punt 2, van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, moet aldus worden uitgelegd dat een vordering als die in het hoofdgeding, in het kader waarvan een partij betoogt dat een door een orgaan van een vennootschap genomen besluit de rechten heeft geschonden die bedoelde partij aan de statuten van die vennootschap stelt te ontleen, geen betrekking heeft op de geldigheid van de besluiten van de organen van een vennootschap in de zin van die bepaling.

Hof van Justitie, zaak C-14/07, arrest van 8 mei 2008

Betekening – (Oude) Betekeningsverordening nr. 1348/2000 – Artikel 8, lid 1 – Gedinginleidend stuk – Bijlagen niet gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat noch in een taal van de lidstaat van verzending die de geadresseerde begrijpt – Inontvangstneming mag niet worden geweigerd voor zover gedinginleidend stuk hem in staat stelt zijn rechten geldend te maken – Taalkeuzebeding levert geen vermoeden op van kennis van deze taal, maar wel een aanwijzing

Notification – (Ancien) règlement n° 1348/2000 relatif à la signification – Article 8, paragraphe 1 – Acte introductif – Annexes qui ne sont pas rédigées dans la langue de l’État membre requis ou dans une langue de l’État membre d’origine comprise du destinataire – Le destinataire n’a pas le droit de refuser la réception de cet acte pour autant que celui-ci met ce destinataire en mesure de faire valoir ses droits – Clause contractuelle relative à l’utilisation d’une langue de correspondance ne constitue pas une présomption de connaissance de la langue, mais est un indice

Procestaal: Duits

In zaak C-14/07,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens de artikelen 68 EG en 234 EG, ingediend door het Bundesgerichtshof (Duitsland) bij beslissing van 21 december 2006, ingekomen bij het Hof op 22 januari 2007, in de procedure

Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR

tegen

Industrie- und Handelskammer Berlin,

in tegenwoordigheid van:

Nicholas Grimshaw & Partners Ltd,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer), [...]

het navolgende

Arrest

1 Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 8 van verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad van 29 mei 2000 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (PB L 160, blz. 37).

2 Dit verzoek is ingediend in een geding tussen de Industrie- und Handelskammer Berlin (hierna: “IHK Berlin”) en het architectenkantoor Nicholas Grimshaw & Partners Ltd (hierna: “kantoor Grimshaw”), een vennootschap naar Engels recht, betreffende een verzoek tot schadevergoeding

wegens gebreken in het ontwerp van een gebouw. Laatstgenoemde onderneming heeft Ingeniebüro Michael Weiss und Partner GbR (hierna: “kantoor Weiss”), dat is gevestigd te Aken, in het geding geroepen.

Toepasselijke bepalingen

Gemeenschapsrecht en internationaal recht

3 De punten 8 en 10 van de considerans van verordening nr. 1348/2000 luiden als volgt:

“(8) De mogelijkheid de betekening of kennisgeving van stukken te weigeren, moet tot buitengewone gevallen worden beperkt, teneinde de doeltreffendheid van de verordening te waarborgen.

[...]

(10) Teneinde de belangen van de geadresseerde te beschermen, moet de betekening of kennisgeving worden verricht in de officiële taal of één van de officiële talen van de plaats waar zij moet geschieden of in een andere taal van de verzendende lidstaat die de geadresseerde begrijpt.”

4 Artikel 4, lid 1, van de verordening bepaalt:

“De op grond van artikel 2 aangewezen instanties zenden elkaar de gerechtelijke stukken zo spoedig mogelijk rechtstreeks toe.”

5 Artikel 5 van de verordening, “Vertaling van stukken”, bepaalt:

“1. De aanvrager wordt door de verzendende instantie waaraan hij het stuk ter verzending overdraagt, in kennis gesteld van het feit dat degene voor wie het stuk is bestemd kan weigeren het stuk in ontvangst te nemen omdat het niet in een van de in artikel 8 bedoelde talen is gesteld.

2. De aanvrager draagt de eventuele kosten van vertaling vóór de verzending van het stuk, onverminderd een eventuele latere verwijzing in die kosten door de rechter of bevoegde autoriteit.”

6 Artikel 8 van verordening nr. 1348/2000, “Weigering van ontvangst van een stuk”, luidt als volgt:

“1. De ontvangende instantie deelt degene voor wie het stuk is bestemd mee dat hij kan weigeren het stuk dat betekend of ter kennis moet worden gebracht, in ontvangst te nemen indien het in een andere dan een van de volgende talen is gesteld:

a) de officiële taal van de aangezochte lidstaat of, indien er verscheidene officiële talen in de aangezochte lidstaat zijn, de officiële taal of een van de officiële talen van de plaats waar de betekening of kennisgeving moet worden verricht;

b) een taal van de lidstaat van verzending die degene voor wie het stuk is bestemd, begrijpt.

2. Indien de ontvangende instantie ervan op de hoogte is gesteld dat de persoon voor wie het stuk is bestemd dit overeenkomstig lid 1 weigert in ontvangst te nemen, stelt zij de verzendende instantie daarvan onmiddellijk door middel van het in artikel 10 bedoelde certificaat in kennis en zendt zij de aanvraag alsmede de stukken waarvan de vertaling wordt gevraagd terug.”

7 Artikel 19, lid 1, van de verordening bepaalt:

“Wanneer een stuk dat het geding inleidt of een daarmee gelijk te stellen stuk overeenkomstig de bepalingen van deze verordening ter betekening of kennisgeving naar een andere lidstaat moest worden gezonden en de verweerder niet is verschenen, houdt de rechter de beslissing aan totdat is gebleken dat:

a) hetzij van het stuk betekening of kennisgeving is gedaan met inachtneming van de in de wetgeving van de aangezochte lidstaat voorgeschreven vormen voor de betekening of kennisgeving van stukken die in dat land zijn opgemaakt en voor zich op het grondgebied van dat land bevindende personen bestemd zijn;

b) hetzij het stuk aan de verweerder in persoon of aan zijn woonplaats is afgegeven op een andere in deze verordening geregelde wijze, en dat de betekening of kennisgeving, respectievelijk de afgifte, zo tijdig is geschied dat de verweerder gelegenheid heeft gehad verweer te voeren.”

8 De overige leden van artikel 19 van verordening nr. 1348/2000 hebben betrekking op specifieke gevallen waarin de verweerder niet is verschenen.

9 Artikel 26 van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2001, L 12, blz. 1) luidt als volgt:

“1. Wanneer de verweerder met woonplaats op het grondgebied van een lidstaat voor een gerecht van een andere lidstaat wordt opgeroepen en niet verschijnt, verklaart het gerecht zich ambtshalve onbevoegd indien zijn bevoegdheid niet berust op deze verordening.

2. Het gerecht is verplicht zijn uitspraak aan te houden zolang niet vaststaat dat de verweerder in de gelegenheid is gesteld het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was, te ontvangen, of dat daartoe al het nodige is gedaan.

3. Artikel 19 van verordening (EG) nr. 1348/2000 [...] is van toepassing in plaats van lid 2, indien de toezending van het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, overeenkomstig deze verordening moest plaatsvinden.

4. Wanneer verordening (EG) nr. 1348/2000 niet van toepassing is, is artikel 15 van het Verdrag van 's-Gravenhage van [...] 1965 inzake de betekening en de kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of handelszaken van toepassing, indien de toezending van het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, overeenkomstig dat verdrag moest plaatsvinden.”

10 Verder bepaalt artikel 34, punt 2, van verordening nr. 44/2001 dat een in een lidstaat gegeven beslissing niet wordt erkend in een andere lidstaat indien *“het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, niet zo tijdig en op zodanige wijze als met het oog op zijn verdediging nodig was, aan de verweerder tegen wie verstek werd verleend, betekend of meegedeeld is, tenzij de verweerder tegen de beslissing geen rechtsmiddel heeft aangewend terwijl hij daartoe in staat was”*.

11 Dergelijke bepalingen zijn ook te vinden in het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 1972, L 299, blz. 32), zoals gewijzigd bij het Verdrag van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland (PB L 304, blz. 1, en – gewijzigde tekst – blz. 77), bij het Verdrag van 25 oktober 1982 inzake de toetreding van de Helleense Republiek (PB L 388, blz. 1), bij het Verdrag van 26 mei 1989 inzake de toetreding van het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek (PB L 285, blz. 1) en bij het Verdrag van 29 november 1996 betreffende de toetreding van de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden (PB 1997, C 15, blz. 1; hierna: “Executieverdrag”).

12 Artikel 20 van dit verdrag betreft de verstekprocedure.

13 Artikel 27, punt 2, van het verdrag bepaalt:

“Beslissingen worden niet erkend:

[...]

2. indien het stuk dat het geding inleidt, niet regelmatig en zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was aan de verweerder, tegen wie verstek werd verleend, is betekend of is medegedeeld;

[...]”

14 Artikel 5 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 15 november 1965 inzake de betekening en de kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke en handelszaken (hierna: “Verdrag van 's-Gravenhage van 1965”), bepaalt:

“De centrale Autoriteit van de aangezochte staat belast zich met de betekening of de kennisgeving van het stuk of het doen betekenen of kennis geven daarvan:

a) *hetzij met inachtneming van de vormen, in de wetgeving van de aangezochte staat voorgeschreven voor de betekening of de kennisgeving van stukken, die in dat land zijn opgemaakt en bestemd zijn voor zich aldaar bevindende personen,*

b) *hetzij met inachtneming van een bijzondere, door de aanvrager verzochte vorm, mits deze niet in strijd is met de wet van de aangezochte staat.*

[...]

Indien van het stuk betekening of kennisgeving moet worden gedaan overeenkomstig het bepaalde bij het eerste lid, kan de centrale Autoriteit verlangen dat het stuk wordt opgesteld of vertaald in de officiële taal of in één van de officiële talen van haar land. [...]

15 Artikel 15, eerste alinea, van dit verdrag bepaalt:

“Wanneer een stuk dat het geding inleidt of een daarmede gelijk te stellen stuk ter betekening of kennisgeving overeenkomstig de bepalingen van dit Verdrag naar het buitenland moest worden gezonden en de verweerder niet is verschenen, houdt de rechter de beslissing aan totdat is gebleken, dat:

a) *hetzij van het stuk betekening of kennisgeving is gedaan met inachtneming van de vormen in de wetgeving van de aangezochte staat voorgeschreven voor de betekening of de kennisgeving van stukken die in dat land zijn opgemaakt en bestemd zijn voor zich op het grondgebied van dat land bevindende personen,*

b) *hetzij het stuk aan de verweerder in persoon of aan zijn woonplaats is afgegeven op een andere in dit Verdrag geregelde wijze, en dat de betekening of de kennisgeving, onderscheidenlijk de afgifte zo tijdig is geschied dat de verweerder gelegenheid heeft gehad verweer te voeren.”*

16 Volgens artikel 20, eerste alinea, sub b, van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1965 belet dit verdrag niet dat verdragsluitende staten overeenkomen af te wijken van met name artikel 5, derde alinea, betreffende de te gebruiken taal.

Nationaal recht

17 Het gedinginleidende stuk wordt door § 253 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering (“Zivilprozessordnung”) gedefinieerd. Deze bepaling luidt als volgt:

“(1) Het beroep wordt ingeleid door de kennisgeving van een schriftelijk stuk (verzoekschrift).

(2) Het verzoekschrift omvat:

1. de naam van de partijen en de rechterlijke instantie;

2. de nauwkeurige vermelding van het voorwerp en de grond van de vordering alsook een specifiek petitum.

(3) Het verzoekschrift vermeldt tevens de waarde van het geding, wanneer de bevoegdheid van de rechterlijke instantie hiervan afhangt en niet een bepaalde geldsom wordt gevorderd, en preciseert of er elementen zijn die zich ertegen verzetten dat de zaak wordt afgedaan door een alleensprekende rechter.

(4) Voorts zijn de algemene bepalingen betreffende de voorbereidende stukken ook op het verzoekschrift van toepassing.”

18 § 131 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, “Bijlagen”, luidt als volgt:

“(1) Bij het voorbereidende stuk wordt een origineel of een kopie gevoegd van de hierin genoemde stukken die in het bezit zijn van de partij.

(2) Wanneer slechts afzonderlijke passages uit een stuk relevant zijn, kan worden volstaan met een uittreksel dat de inleiding, de relevante passage, het einde, de datum en de handtekening bevat.

(3) Indien de tegenpartij de stukken reeds kent of indien deze omvangrijk zijn, hoeft enkel te worden gepreciseerd om welke stukken het gaat en de mogelijkheid te worden geboden om deze in te zien.”

Hoofdeding en prejudiciële vragen

19 IHK Berlin vordert op basis van een architectenovereenkomst van het kantoor Grimshaw schadevergoeding wegens een ontwerpfout. Het kantoor Grimshaw had zich in deze overeenkomst ertoe verbonden het ontwerp te verzorgen van een bouwproject in Berlijn.

20 In punt 3.2.6 van de architectenovereenkomst hebben de partijen het volgende bepaald:

“De diensten worden in het Duits verricht. De correspondentie tussen [IHK Berlin] en [het kantoor Grimshaw] en de autoriteiten en overheidsinstellingen wordt in het Duits gevoerd.”

21 Zoals blijkt uit de aan het Hof overgelegde stukken en zoals ter terechtzitting is bevestigd, is het Duitse recht op deze overeenkomst van toepassing (punt 10.4 van de overeenkomst) en zijn de rechtbanken van Berlijn bevoegd in geval van geschil (punt 10.2 van de overeenkomst).

22 Het kantoor Grimshaw heeft het kantoor Weiss in het geding geroepen.

23 In het verzoekschrift van IHK Berlin, dat deel uitmaakt van de aan het Hof overgelegde stukken, worden de verschillende ter ondersteuning van de middelen aangevoerde bewijsstukken vermeld. Deze bewijsstukken vormen een bijlage van ongeveer 150 bladzijden bij het verzoekschrift.

24 Zoals de verwijzende rechter uiteenzet, is de inhoud van deze bewijsstukken gedeeltelijk in het verzoekschrift weergegeven. De betrokken bijlage omvat de tussen partijen gesloten architectenovereenkomst, een aanvullende overeenkomst en het ontwerp daarvan, een uittreksel van de lijst van te verrichten diensten, een groot aantal documenten of uittreksels daarvan, zoals technische rapporten of afrekeningen, alsmede verschillende brieven, waaronder die van het kantoor Grimshaw, die betrekking hebben op de correspondentie met de bedrijven die belast waren met de vaststelling en het herstel van de in het hoofdeding aan de orde zijnde gebreken.

25 Nadat verweerster aanvankelijk had geweigerd het verzoekschrift in ontvangst te nemen omdat het niet in het Engels was vertaald, zijn haar op 23 mei 2003 in Londen het verzoekschrift in Engelse vertaling en de in het Duits gestelde bijlagen zónder vertaling ter hand gesteld.

26 Bij schrijven van 13 juni 2003 stelde het kantoor Grimshaw dat het verzoekschrift niet regelmatig ter kennis was gebracht omdat de bijlagen niet in het Engels waren vertaald. Het weigerde op die grond, met een beroep op artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000, het verzoekschrift, waarvan het de kennisgeving ongeldig achtte, in ontvangst te nemen. Verder beriep het zich op de verjaring.

27 Het Landgericht Berlin heeft vastgesteld dat het verzoekschrift op 23 mei 2003 regelmatig ter kennis was gebracht. Het hoger beroep van het kantoor Grimshaw is afgewezen bij arrest van het Kammergericht Berlin. Tegen dit arrest van het Kammergericht heeft het kantoor Weiss bij het Bundesgerichtshof beroep tot „Revision” ingesteld.

28 De verwijzende rechter merkt op dat volgens het Duitse wetboek van burgerlijke rechtsvordering een verzoekschrift dat naar bijlagen verwijst, daarmee een eenheid vormt en dat een verweerder alle door de verzoeker verstrekte informatie moet ontvangen die hij nodig heeft om zich te verdedigen. De geldigheid van de kennisgeving van een verzoekschrift mag dus niet los van de kennisgeving van de bijlagen worden beoordeeld op grond dat de essentiële gegevens reeds uit het verzoekschrift blijken en het recht om te worden gehoord is gewaarborgd door het feit dat de verweerder zich tijdens de procedure nog naar behoren kan verdedigen met betrekking tot de inhoud van de bijlagen.

29 Uitzonderingen op dit beginsel zijn toegestaan voor zover niet wezenlijk afbreuk wordt gedaan aan de behoefte van de verweerder aan informatie, bijvoorbeeld omdat een niet bij het verzoekschrift gevoegde bijlage nagenoeg tegelijk met de instelling van het beroep is toegezonden of omdat de verweerder reeds vóór de instelling van het beroep kennis had van de stukken.

30 De verwijzende rechter merkt op dat het kantoor Grimshaw in casu niet alle stukken kende, met name niet die betreffende de vaststelling en het herstel van de gebreken en de daaraan verbonden kosten. Dergelijke stukken kunnen niet als onbeduidende details worden beschouwd, aangezien de beslissing om al dan niet een verweerschrift in te dienen kan afhangen van de beoordeling van deze stukken.

31 De verwijzende rechter vraagt zich af of het kantoor Grimshaw terecht heeft geweigerd om het verzoekschrift in ontvangst te nemen. Hij preciseert dat geen van de organen van dit kantoor met vertegenwoordigingsbevoegdheid de Duitse taal machtig is.

32 Volgens het Bundesgerichtshof kan artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 aldus worden uitgelegd dat het niet mogelijk is betekende of ter kennis gebrachte stukken te weigeren op grond van het feit dat de bijlagen niet zijn vertaald.

33 Deze bepaling zegt immers niets over de weigering bijlagen in ontvangst te nemen. Verder zijn volgens het standaardformulier dat volgens artikel 4, lid 3, eerste zin, van de verordening moet worden gebruikt voor verzoeken tot betekening of kennisgeving in de lidstaten van de Europese Unie, gegevens over de aard van het stuk en de gebruikte taal enkel vereist voor het te betekenen of ter kennis te brengen stuk (punten 6.1 en 6.3), maar niet voor de bijlagen, waarvan enkel het aantal moet worden vermeld (punt 6.4).

34 Voor het geval dat de ontvangst kan worden geweigerd op grond van het loutere feit dat de bijlagen niet zijn vertaald, is de verwijzende rechter van oordeel dat de verweerder niet het recht kan worden ontzegd om krachtens artikel 8, lid 1, sub b, van verordening nr. 1348/2000 de ontvangst te weigeren op de loutere grond dat hij met de verzoeker contractueel is overeengekomen dat de correspondentie in het Duits zal worden gevoerd.

35 Dit beding houdt immers niet in dat de verweerder deze taal begrijpt in de zin van de verordening. Zoals de verwijzende rechter aangeeft, is de rechtsleer evenwel verdeeld. Volgens bepaalde auteurs kan een beding betreffende het gebruik van een taal in de contractuele betrekkingen het vermoeden opleveren dat de partijen deze taal kennen in de zin van de verordening.

36 Voor het geval dat een contractueel beding geen vermoeden van kennis van de betrokken taal kan opleveren, vraagt de verwijzende rechter zich ten slotte af of de ontvangst van een verzoekschrift steeds kan worden geweigerd wanneer de bijlagen niet zijn vertaald, dan wel of er uitzonderingen zijn, bijvoorbeeld wanneer de verweerder reeds over een vertaling van de bijlagen beschikt of wanneer de bijlage letterlijk is weergegeven in het verzoekschrift en dit laatste is vertaald.

37 Van een uitzondering zou ook sprake kunnen zijn wanneer de bijlagen zijn gesteld in de door de partijen geldig overeengekomen taal. De verwijzende rechter verwijst naar het geval van zwakke partijen die eventueel bescherming behoeven, zoals grensoverschrijdende consumenten die er contractueel mee hebben ingestemd dat de correspondentie zal plaatsvinden in de taal van de onderneming.

38 Hij merkt evenwel op dat het kantoor Grimshaw in het hoofdgeding de overeenkomst heeft gesloten in het kader van zijn bedrijfsactiviteit. Volgens hem is er geen specifieke noodzaak om dit kantoor te beschermen en hoeft hieraan dus ook niet het recht te worden verleend om de ontvangst te weigeren.

39 In deze omstandigheden heeft het Bundesgerichtshof de behandeling van de zaak geschorst en het Hof de volgende prejudiciële vragen gesteld:

“1) Dient artikel 8, lid 1, van verordening (EG) nr. 1348/2000 [...] aldus te worden uitgelegd dat degene voor wie een te betekenen of ter kennis te brengen stuk bestemd is, niet op grond van deze bepaling kan weigeren om dit in ontvangst te nemen wanneer alleen de bijlagen bij dit stuk niet zijn

gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die de geadresseerde begrijpt?

2) Voor het geval dat de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord:

Dient artikel 8, lid 1, sub b, van verordening nr. 1348/2000 aldus te worden uitgelegd dat de geadresseerde de taal van een lidstaat van verzending reeds ‚begrijpt’ in de zin van deze verordening, wanneer hij in het kader van zijn beroepsactiviteit met de verzoeker contractueel is overeengekomen dat in de taal van de lidstaat van verzending zal worden gecorrespondeerd?

3) Voor het geval dat de tweede vraag ontkennend wordt beantwoord:

Dient artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 aldus te worden uitgelegd dat de geadresseerde in geen geval op grond van deze bepaling kan weigeren om de bijlagen bij een stuk die niet zijn gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die hij begrijpt, in ontvangst te nemen, wanneer hij in het kader van zijn beroepsactiviteit contractueel overeenkomt dat zal worden gecorrespondeerd in de taal van de lidstaat van verzending en de verzonden bijlagen niet alleen deze correspondentie betreffen, maar ook in de overeengekomen taal zijn gesteld?”

Beantwoording van de prejudiciële vragen

Eerste vraag

40 Met zijn eerste vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 aldus dient te worden uitgelegd dat degene voor wie een te betekenen of ter kennis te brengen stuk bestemd is, niet kan weigeren om dit in ontvangst te nemen wanneer alleen de bijlagen bij dit stuk niet zijn gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die de geadresseerde begrijpt.

41 Vooraf dient te worden opgemerkt dat verordening nr. 1348/2000 van toepassing is op te betekenen of ter kennis te brengen stukken, die erg verschillend van aard kunnen zijn, naargelang het gaat om gerechtelijke of buitengerechtelijke stukken en, in het eerste geval, naargelang het gaat om een stuk dat het geding inleidt, een rechterlijke beslissing, een executiemaatregel of enig ander stuk. De aan het Hof gestelde vraag betreft een stuk dat het geding inleidt.

42 Aangezien de rol en het belang van de bijlagen bij een te betekenen of ter kennis te brengen stuk kunnen verschillen naargelang van de aard van dit stuk, gelden de overwegingen van het onderhavige arrest en de antwoorden die hierin worden gegeven, slechts voor het stuk dat het geding inleidt.

43 Dienaangaande blijkt uit de bij het Hof ingediende opmerkingen dat het aantal en de aard van de als bijlage bij een gedinginleidend stuk te voegen documenten aanzienlijk verschillen van rechtsorde tot rechtsorde. In bepaalde rechtsorden hoeft een dergelijk stuk slechts het voorwerp van de vordering en een uiteenzetting van de juridische en feitelijke middelen te bevatten en worden de bewijsstukken afzonderlijk overgelegd, terwijl in andere rechtsorden, zoals de Duitse, de bijlagen moeten worden overgelegd samen met het verzoekschrift, waarvan zij integrerend deel uitmaken.

44 Artikel 8 van verordening nr. 1348/2000 verwijst niet naar de bijlagen bij een te betekenen of ter kennis te brengen stuk. Uit de zinsnede “stukken waarvan de vertaling wordt gevraagd” in lid 2 van dit artikel blijkt evenwel dat een stuk uit meerdere documenten kan bestaan.

45 Bij gebreke van nuttige aanwijzingen in de tekst van artikel 8 van verordening nr. 1348/2000 dient deze bepaling te worden uitgelegd in het licht van de doelstellingen ervan en van de context waarin zij is vastgesteld en, meer in het algemeen, in het licht van de doelstellingen en de context van verordening nr. 1348/2000 zelf (zie in die zin arrest van 19 september 2000, Linster, C-287/98, Jurispr. blz. I-6917, punt 43).

46 Verordening nr. 1348/2000 heeft blijkens punt 2 van de considerans ervan tot doel, de verzending van stukken te verbeteren en te versnellen. Dit doel wordt nogmaals genoemd in de punten 6 tot en met 8 van de considerans. Zo wordt in dit laatste punt verklaard dat “[d]e mogelijkheid de betekening of kennisgeving van stukken te weigeren, [...] tot buitengewone gevallen [moet] worden beperkt, teneinde de doeltreffendheid van de verordening te waarborgen”. Verder bepaalt artikel 4, lid 1, van de verordening dat gerechtelijke stukken zo spoedig mogelijk moeten worden toegezonden.

47 Bij het nastreven van dit doel mag echter op geen enkele wijze afbreuk worden gedaan aan de rechten van de verdediging (zie naar analogie met betrekking tot verordening nr. 44/2001, arrest van 14 december 2006, ASML, C-283/05, Jurispr. blz. I-12041, punt 24). Deze rechten, die voortvloeien uit het in artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: “EVRM”) neergelegde recht op een eerlijk proces, vormen immers grondrechten die integrerend deel uitmaken van de algemene rechtsbeginselen waarvan het Hof de eerbiediging verzekert (zie met name arrest ASML, reeds aangehaald, punt 26).

48 Ter beoordeling van de vraag of een gedinginleidend stuk bijlagen met bewijsstukken moet omvatten, moet dus met name bij de uitlegging van artikel 8 van verordening nr. 1348/2000 en, meer in het bijzonder, van het begrip „stuk dat betekend of ter kennis moet worden gebracht” – voor zover het gaat om een stuk dat het geding inleidt – worden getracht het doel, de procedurestukken doeltreffend en snel te verzenden – wat nodig is voor een behoorlijke rechtsbedeling – te verzoenen met dat van de bescherming van de rechten van de verdediging.

49 Het is evenwel niet mogelijk om het begrip gedinginleidend stuk in het kader van artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 louter op basis van dit doel van deze verordening uit te leggen, teneinde uit te maken of een dergelijk stuk al dan niet bijlagen kan of moet omvatten. Uit dit doel kan evenmin worden afgeleid of de vertaling van een gedinginleidend stuk een essentieel onderdeel vormt van de rechten van verdediging van de verweerder, wat duidelijkheid zou kunnen scheppen over de omvang van de in artikel 8 van deze verordening bedoelde vertaalverplichting.

50 Bij de uitlegging van verordening nr. 1348/2000 kan evenwel niet worden voorbijgegaan aan de ontwikkeling op het gebied van de gerechtelijke samenwerking in burgerlijke zaken waarvan deze verordening een exponent vormt, met name niet aan verordening nr. 44/2001, die in artikel 26, leden 3 en 4, uitdrukkelijk verwijst naar verordening nr. 1348/2000.

51 Verschillende bepalingen leggen de rechter immers de verplichting op om, alvorens bij verstek uitspraak te doen of een rechterlijke beslissing te erkennen, te verifiëren of het gedinginleidende stuk op een zodanige wijze is betekend dat de rechten van de verdediging zijn geëerbiedigd (zie met name, wat het verstek betreft, artikel 19, lid 1, van verordening nr. 1348/2000, artikel 26, lid 2, van verordening nr. 44/2001 en artikel 20, tweede alinea, Executieverdrag, en, wat de erkenning van beslissingen betreft, artikel 34, lid 2, van verordening nr. 44/2001 en artikel 27, punt 2, Executieverdrag).

52 Vóór de inwerkingtreding van verordening nr. 1348/2000 werden grensoverschrijdende betekeningen tussen de lidstaten verricht volgens de regels van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1965, waarnaar wordt verwezen in artikel 26, lid 4, van verordening nr. 44/2001 en artikel 20, derde alinea, Executieverdrag, of conform bilaterale overeenkomsten tussen lidstaten. Het Verdrag van 's-Gravenhage en de meeste van deze overeenkomsten leggen geen algemene verplichting op om alle te betekenen of ter kennis te brengen stukken te vertalen, zodat de nationale rechterlijke instanties hebben geoordeeld dat de rechten van de verdediging voldoende worden beschermd wanneer degene aan wie een stuk wordt betekend of ter kennis gebracht, over voldoende tijd beschikt om dit stuk te laten vertalen en zijn verdediging voor te bereiden.

53 Verder preciseert verordening nr. 1348/2000 zelf niet of het recht om een niet-vertaald stuk te weigeren ook bestaat in geval van betekening of kennisgeving per post overeenkomstig artikel 14 van deze verordening. Bij de uitlegging van deze bepaling dient te worden uitgegaan van het toelichtend verslag bij het Verdrag inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van de Europese Unie van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken, dat bij akte van de Raad van de Europese Unie van 26 mei 1997 (PB C 261, blz. 1; hierna: “Verdrag van 1997”; toelichtend verslag, blz. 26) is vastgesteld op grond van artikel K.3 EU-Verdrag en waarvan de tekst heeft gediend als inspiratiebron bij de vaststelling van verordening nr. 1348/2000 (zie in die zin arrest van 8 november 2005, Leffler, C-443/03, Jurispr. blz. I-9611, punt 47).

54 De commentaar bij artikel 14, lid 2, van het Verdrag van 1997, betreffende de betekening of kennisgeving per post, luidt als volgt:

“In dit artikel wordt bepaald dat betekening of kennisgeving per post mogelijk is.

Als garantie voor geadresseerden die op zijn grondgebied verblijven kan een lidstaat echter bepalen onder welke voorwaarden stukken aan hen per post betekend of ter kennis gebracht kunnen worden. Er zou bijvoorbeeld kunnen worden geëist dat het stuk aangetekend wordt verstuurd of dat de verdragsregels betreffende de vertaling van de stukken worden toegepast.”

55 Bepaalde lidstaten hebben artikel 14, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 – terecht of ten onrechte – aldus uitgelegd dat een stuk niet hoeft te worden vertaald indien het per post wordt betekend of ter kennis gebracht, en hebben het nodig geacht om krachtens artikel 14, lid 2, van de verordening te preciseren dat zij gekant zijn tegen de betekening of de kennisgeving van gerechtelijke stukken zonder vertaling [zie dienaangaande de mededelingen van de lidstaten overeenkomstig artikel 23 van verordening nr. 1348/2000 (PB 2001, C 151, blz. 4), en de eerste bijwerking van de mededelingen van de lidstaten (PB 2001, C 202, blz. 10)].

56 Uit de bepalingen van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1965, het Executieverdrag en het Verdrag van 1997, de verordeningen nrs. 1348/2000 en 44/2001 en de mededelingen van de lidstaten overeenkomstig artikel 14, lid 2, van verordening nr. 1348/2000 blijkt dat noch de gemeenschapswetgever, noch de lidstaten van mening zijn dat de vertaling van een gedinginleidend stuk door de verzoekende partij op de door deze bepalingen bestreken gebieden noodzakelijk is voor de verwerende partij om haar rechten van verdediging te kunnen uitoefenen; zij hoeft enkel over een voldoende termijn te beschikken om het stuk te kunnen laten vertalen en haar verweer te kunnen voorbereiden.

57 Deze keuze van de gemeenschapswetgever en de lidstaten doet geen afbreuk aan de door het EVRM gewaarborgde bescherming van de grondrechten. Artikel 6, lid 3, sub a, van dit verdrag, volgens hetwelk eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, het recht heeft onverwijld, in een taal die hij verstaat en in bijzonderheden, op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging, geldt immers slechts in strafzaken. Nergens in het EVRM is bepaald dat een gedinginleidend stuk in burgerlijke en handelszaken moet worden vertaald.

58 Indien de gemeenschapswetgever er dus in artikel 8 van verordening nr. 1348/2000 voor heeft geopteerd, degene voor wie een stuk bestemd is, de mogelijkheid te bieden dit stuk te weigeren indien het niet is vertaald in een officiële taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die hij begrijpt, dan is dit voornamelijk om op uniforme wijze vast te stellen wie voor de vertaling van dit stuk dient te zorgen en de kosten ervan in het stadium van de betekening of de kennisgeving ervan dient te dragen.

59 Nu het doel van artikel 8 van verordening nr. 1348/2000 aan de hand van de internationaalrechtelijke en gemeenschapsrechtelijke regels betreffende de draagwijdte van het beginsel van de bescherming van de rechten van de verdediging en met name de noodzaak tot vertaling van een gedinginleidend stuk is gepreciseerd, dient aan de hand van dit doel te worden

uitgemaakt wat het begrip “*stuk dat betekend of ter kennis moet worden gebracht*” in de zin van artikel 8 inhoudt wanneer het gaat om een gedinginleidend stuk, en of dit stuk bijlagen met bewijsstukken kan of moet omvatten.

60 Verordening nr. 1348/2000 dient met het oog op de uniforme toepassing ervan autonoom te worden uitgelegd (arrest Leffler, reeds aangehaald, punten 45 en 46). Hetzelfde geldt voor verordening nr. 44/2001 en met name voor het begrip “*stuk dat het geding inleidt*” in de zin van de artikelen 26 et 34, punt 2, van deze verordening en de overeenkomstige bepalingen van het Executieverdrag.

61 Het Hof heeft bij de uitlegging van artikel 27, punt 2, Executieverdrag, betreffende de erkenning van beslissingen, het begrip “*stuk dat het geding inleidt*” of “*gelijkwaardig stuk*” in de zin van deze bepaling omschreven als het stuk of de stukken waarvan de regelmatige en tijdige betekening of mededeling de verweerder in staat stelt, zijn rechten geldend te maken voordat in de staat van herkomst een uitvoerbare beslissing wordt gegeven (zie in die zin arrest van 13 juli 1995, Hengst Import, C-474/93, Jurispr. blz. I-2113, punt 19).

62 Aldus heeft het Hof in het reeds aangehaalde arrest Hengst Import geoordeeld dat het in die zaak aan de orde zijnde betalingsbevel (“*decreto ingiuntivo*”), gegeven door een Italiaanse rechter overeenkomstig artikel 641 van het Italiaanse wetboek van burgerlijke rechtsvordering, en het verzoekschrift van de verzoekende partij samen het gedinginleidende stuk vormden, aangezien door de gezamenlijke betekening van deze twee stukken een termijn gaat lopen gedurende welke de verweerder in verzet kan komen. Anderzijds kan de verzoeker vóór afloop van deze termijn geen uitvoerbare beslissing verkrijgen (arrest Hengst Import, reeds aangehaald, punt 20).

63 Het Hof heeft opgemerkt dat het „*decreto ingiuntivo*” niet meer dan een formulier is, dat enkel kan worden begrepen indien het samen met het verzoekschrift wordt gelezen. Omgekeerd kan de verweerder aan de hand van de betekening van alleen het verzoekschrift niet vaststellen of hij zijn verdediging moet voorbereiden, want zonder het “*decreto ingiuntivo*” weet hij niet of de rechter het verzoek heeft ingewilligd of afgewezen. De noodzaak van de betekening van zowel het “*decreto ingiuntivo*” als van het verzoekschrift wordt overigens bevestigd door artikel 643 van het Italiaanse wetboek van burgerlijke rechtsvordering, volgens hetwelk het geding door die betekening wordt ingeleid (arrest Hengst Import, reeds aangehaald, punt 21).

64 Uit dit autonome begrip “*stuk dat het geding inleidt*”, zoals uitgelegd door het Hof, volgt dat een dergelijk stuk het document of de documenten – wanneer deze onlosmakelijk verbonden zijn – moet omvatten aan de hand waarvan de verweerder het voorwerp en de gronden van het beroep van de verzoeker kan begrijpen en kan weten dat er een gerechtelijke procedure bestaat waarin hij zijn rechten geldend kan maken, hetzij door zich in een aanhangig geding te verdedigen, hetzij – zoals het geval was in de zaak die heeft geleid tot het reeds aangehaalde arrest Hengst Import – door een rechtsmiddel aan te wenden tegen een beslissing die op grond van een eenzijdig verzoekschrift is gegeven.

65 Verder leggen bepaalde rechtsorden, zoals in punt 43 van het onderhavige arrest is vastgesteld, niet de verplichting op om de bewijsstukken van een dossier als bijlage te voegen bij wat zij als het gedinginleidende stuk omschrijven, maar staan zij de afzonderlijke mededeling ervan toe. Dergelijke stukken worden dus niet geacht onlosmakelijk met het gedinginleidende stuk te zijn verbonden in die zin dat zij onmisbaar zouden zijn voor de verweerder om de tegen hem ingestelde vordering te begrijpen en te weten dat er een gerechtelijke procedure is ingeleid, maar zij hebben een bewijsfunctie, die losstaat van het voorwerp van de betekening of de kennisgeving zelf.

66 Dienaangaande moet worden opgemerkt dat verordening nr. 44/2001 de voorwaarden voor de erkenning van beslissingen heeft versoepeld ten opzichte van het Executieverdrag.

67 Artikel 34, punt 2, van deze verordening laat immers het bij artikel 27, punt 2, Executieverdrag opgelegde vereiste dat het gedinginleidende stuk regelmatig is, vallen en legt de nadruk op de

daadwerkelijke inachtneming van de rechten van de verdediging. Deze worden geacht te zijn geëerbiedigd wanneer de verweerder kennis had van de aanhangige gerechtelijke procedure en een rechtsmiddel heeft kunnen aanwenden tegen de beslissing die tegen hem is gegeven (zie in die zin arrest ASML, reeds aangehaald, punten 20 en 21).

68 Deze wijziging die verordening nr. 44/2001 ten opzichte van het Executieverdrag heeft doorgevoerd, biedt steun aan het standpunt dat het begrip “*stuk dat betekend of ter kennis moet worden gebracht*” – voor zover het gaat om een stuk dat het geding inleidt – aldus moet worden uitgelegd dat het de voornaamste elementen moet bevatten aan de hand waarvan een verweerder in de eerste plaats kan begrijpen dat er een gerechtelijke procedure is ingeleid, maar niet elk bewijsstuk hoeft te bevatten waarmee de verschillende feitelijke en juridische elementen waarop een vordering is gebaseerd, kunnen worden bewezen.

69 Uit deze elementen volgt dat het in artikel 8 van verordening nr. 1348/2000 bedoelde begrip “*stuk dat betekend of ter kennis moet worden gebracht*” – voor zover het gaat om een stuk dat het geding inleidt – in die zin dient te worden uitgelegd dat bewijsstukken die enkel een bewijsfunctie vervullen en niet onlosmakelijk verbonden zijn met het verzoekschrift omdat zij niet onontbeerlijk zijn om het voorwerp en de grond van het beroep van de verzoeker te begrijpen, hiervan geen deel uitmaken.

70 Op basis van het onderzoek van het begrip „stuk” zoals dit wordt gehanteerd in het EVRM en met name in het in punt 57 van het onderhavige arrest aangehaalde artikel 6, lid 3, sub a, ervan, kan een soortgelijke conclusie worden bereikt in strafrechtelijke zaken. Volgens het Europees Hof van de Rechten van de Mens moet een akte van beschuldiging de beschuldigde namelijk niet alleen in kennis stellen van de oorzaak van de beschuldiging, dat wil zeggen van de materiële feiten die hem ten laste worden gelegd en waarop de beschuldiging is gebaseerd, maar ook – in bijzonderheden – van de juridische kwalificatie van deze feiten (zie arresten EHRM van 25 maart 1999, Pélissier en Sassi v Frankrijk, Recueil des arrêts et décisions 1999-II, § 51, en 19 december 2006, Mattei v Frankrijk, nr. 34043/02, § 34). *A contrario* worden de rechten van de verdediging niet aangetast door het loutere feit dat de akte van beschuldiging niet de bewijsstukken betreffende de aan de beschuldigde ten laste gelegde feiten omvat.

71 Verder heeft het Europees Hof met betrekking tot artikel 6, lid 3, sub e, EVRM, volgens hetwelk de beschuldigde het recht heeft zich door een tolk te doen bijstaan, geoordeeld dat dit recht niet zo ver gaat dat de betrokkene een schriftelijke vertaling kan eisen van elk schriftelijk bewijs of officieel stuk uit het dossier (arrest EHRM van 19 december 1989, Kamasinski v Oostenrijk, série A, nr. 168, § 74).

72 Zoals blijkt uit de vaststelling in punt 57 van het onderhavige arrest, worden in burgerlijke en handelszaken geen even strenge vereisten gesteld aan de bescherming van de rechten van de verdediging als in strafzaken.

73 Gelet op al deze elementen dient het in artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 bedoelde begrip “*stuk dat betekend of ter kennis moet worden gebracht*” – voor zover het gaat om een gedinginleidend stuk – in die zin te worden uitgelegd dat het ziet op het stuk of de stukken waarvan de tijdige betekening of mededeling de verweerder in staat stelt, in het kader van een gerechtelijke procedure in de staat van herkomst zijn rechten geldend te maken. Een dergelijk stuk moet minstens de mogelijkheid bieden het voorwerp en de grond van het beroep met zekerheid vast te stellen en te begrijpen dat men wordt uitgenodigd om in rechte te verschijnen of, naargelang van de aard van de aanhangige procedure, dat een rechtsmiddel kan worden aangewend. Stukken die enkel een bewijsfunctie vervullen en niet onontbeerlijk zijn om het voorwerp en de grond van de vordering te begrijpen, maken geen deel uit van het stuk dat het geding inleidt in de zin van verordening nr. 1348/2000.

74 Deze uitlegging is in overeenstemming met het doel van verordening nr. 1348/2000 om de verzending van stukken te verbeteren en te versnellen. De vertaling van bewijsstukken kan immers aanzienlijke tijd in beslag nemen, terwijl deze vertaling hoe dan ook niet vereist is in het kader van het geding dat voor de rechter van de staat van herkomst zal worden gevoerd in de taal van deze staat.

75 Het staat aan de nationale rechter om na te gaan of het gedinginleidende stuk voldoende informatie bevat om de verweerder in staat te stellen in de staat van herkomst zijn rechten geldend te maken en met name het voorwerp en de grond van de tegen hem ingestelde vordering te achterhalen en te begrijpen dat er een gerechtelijke procedure is ingeleid.

76 Indien de nationale rechter de betrokken informatie onvoldoende acht omdat bepaalde wezenlijke gegevens met betrekking tot de vordering in de bijlagen vervat zijn, moet hij het nodige doen om het probleem in het kader van zijn nationale procesrecht op te lossen, waarbij hij ervoor dient te waken dat de volle werking van verordening nr. 1348/2000 wordt gewaarborgd met inachtneming van het doel ervan (zie in die zin arrest Leffler, reeds aangehaald, punt 69) en de belangen van beide partijen in het geding zo goed mogelijk dient te vrijwaren.

77 Zo zou degene die het gedinginleidende stuk heeft opgesteld, de mogelijkheid kunnen worden geboden de ontbrekende vertaling van een onmisbare bijlage zo snel mogelijk op te sturen op de door verordening nr. 1348/2000 vastgestelde wijze. Volgens het Hof dient het gevolg van de toezending van een vertaling voor de datum van de betekening of de kennisgeving met het oog op de bescherming van de belangen van de partijen te worden bepaald naar analogie van het in artikel 9, leden 1 en 2, van verordening nr. 1348/2000 uitgewerkte systeem van de dubbele datum (arrest Leffler, reeds aangehaald, punten 65-67).

78 Gelet op al het bovenstaande dient op de eerste vraag te worden geantwoord dat artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 aldus dient te worden uitgelegd dat degene voor wie een ter kennis te brengen of te betekenen gedinginleidend stuk bestemd is, niet mag weigeren dit stuk in ontvangst te nemen voor zover dit hem in staat stelt, in het kader van een gerechtelijke procedure in de lidstaat van verzending zijn rechten geldend te maken, wanneer bij dit stuk bijlagen met bewijsstukken zijn gevoegd die niet zijn gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die de geadresseerde begrijpt, maar die enkel een bewijsfunctie hebben en niet onontbeerlijk zijn om het voorwerp en de grond van de vordering te begrijpen. Het staat aan de nationale rechter om na te gaan of het gedinginleidende stuk voldoende informatie bevat om de verweerder in staat te stellen zijn rechten geldend te maken dan wel of de verzender alsnog een vertaling van een onmisbare bijlage dient te verstrekken.

Tweede vraag

79 Met zijn tweede vraag, die wordt gesteld voor het geval dat het antwoord zou luiden dat degene voor wie het stuk bestemd is mag weigeren om dit in ontvangst te nemen wanneer de bijlagen niet zijn vertaald, wenst de verwijzende rechter te vernemen of artikel 8, lid 1, sub b, van verordening nr. 1348/2000 aldus dient te worden uitgelegd dat degene aan wie een stuk wordt betekend of ter kennis gebracht, wordt geacht de taal van een lidstaat van verzending te “begrijpen” in de zin van deze verordening wanneer hij in het kader van zijn beroepsactiviteit met de verzoeker contractueel is overeengekomen dat in de taal van de lidstaat van verzending zal worden gecorrespondeerd. Gelet op het bij de beantwoording van de eerste vraag geformuleerde voorbehoud dient de tweede vraag te worden beantwoord.

80 Om uit te maken of degene aan wie een stuk wordt betekend of ter kennis gebracht, de taal van de lidstaat van verzending waarin dit stuk is gesteld begrijpt, moet de rechter alle aanwijzingen onderzoeken die de verzoekende partij hem dienaangaande verstrekt.

81 Degenen die opmerkingen hebben ingediend, zijn het er niet over eens of degene voor wie een stuk bestemd is, moet worden geacht de taal van de lidstaat van verzending te kennen op grond van het feit dat hij een beding betreffende het gebruik van deze taal, zoals door de verwijzende rechter is beschreven, heeft ondertekend.

82 Volgens het kantoor Grimshaw kan enkel dit kantoor zelf zeggen of het ter kennis gebrachte stuk begrijpt. IHK Berlin verdedigt het tegenovergestelde standpunt, namelijk dat met de ondertekening van een dergelijk beding wordt aanvaard dat een gerechtelijk stuk in deze taal dient te worden betekend, zoals ook een forumkeuzebeding de partijen bindt.

83 Volgens de andere deelnemers aan de procedure die opmerkingen hebben ingediend, kan uit een dergelijk beding niet worden afgeleid dat de betrokkene de taal waarin het stuk is gesteld, begrijpt in de zin van artikel 8, lid 1, sub b, van verordening nr. 1348/2000, maar vormt dit beding een aanwijzing in die zin. Het kantoor Weiss en de Tsjechische en de Slowaakse regering beklemtonen met name dat voor het voeren van correspondentie niet zo een diepgaande kennis van een taal vereist is als voor het voeren van verweer in rechte.

84 De uitlegging van het kantoor Grimshaw kan niet worden aanvaard. Volgens deze uitlegging zou het immers uiteindelijk afhangen van de goodwill van degene voor wie het stuk bestemd is, of een stuk geldig is betekend of ter kennis gebracht.

85 De door IHK Berlin voorgestelde uitlegging kan evenmin worden aanvaard. Om artikel 8, lid 1, sub b, van verordening nr. 1348/2000 nuttige werking te verlenen, dient de bevoegde rechter immers na te gaan of de voorwaarden van deze bepaling daadwerkelijk zijn vervuld. De ondertekening van een beding volgens hetwelk een bepaalde taal zal worden gebruikt in de correspondentie en bij de uitvoering van de overeenkomst, kan geen vermoeden opleveren dat de betrokken partij de overeengekomen taal kent.

86 Daarentegen dient te worden overwogen dat de ondertekening van een dergelijk beding een aanwijzing vormt dat de betrokkene de taal kent waarin het betekende of ter kennis gebrachte stuk is gesteld. Deze aanwijzing is des te sterker wanneer het beding niet enkel betrekking heeft op de correspondentie tussen partijen, maar ook op de correspondentie met de autoriteiten en overheidsinstellingen. Deze aanwijzing kan nog worden versterkt door andere aanwijzingen, zoals het feit dat degene aan wie het stuk is betekend of ter kennis gebracht daadwerkelijk heeft gecorrespondeerd in de taal waarin dit stuk is gesteld, of het feit dat de oorspronkelijke overeenkomst een beding bevat dat de rechtbanken van de lidstaat van verzending bevoegd verklaart in geval van geschil of de overeenkomst aan het recht van deze lidstaat onderwerpt.

87 Zoals is opgemerkt door het kantoor Weiss en de Tsjechische en de Slowaakse regering, is voor het voeren van correspondentie niet zo een diepgaande kennis van een taal vereist als voor het voeren van verweer in rechte. Het gaat evenwel om een feitelijk element dat de rechter in aanmerking moet nemen wanneer hij nagaat of degene aan wie een stuk is betekend of ter kennis gebracht, dit stuk in zoverre kan begrijpen dat hij zijn rechten geldend kan maken. De rechter dient overeenkomstig het gelijkwaardigheidsbeginsel uit te gaan van de mate waarin een justitiabele die woonachtig is in de staat van verzending, een in de taal van deze staat gesteld gerechtelijk stuk kan begrijpen.

88 Op de tweede vraag dient te worden geantwoord dat artikel 8, lid 1, sub b, van verordening nr. 1348/2000 aldus dient te worden uitgelegd dat het feit dat degene aan wie een stuk is betekend of ter kennis gebracht, in het kader van zijn beroepsactiviteit met de verzoeker contractueel is overeengekomen dat in de taal van de lidstaat van verzending zal worden gecorrespondeerd, geen vermoeden oplevert dat hij deze taal kent, maar een aanwijzing vormt die de rechter in aanmerking kan nemen wanneer hij nagaat of de geadresseerde de taal van de lidstaat van verzending begrijpt.

Derde vraag

89 Met zijn derde vraag, die wordt gesteld voor het geval dat de tweede vraag van de verwijzende rechter ontkennend zou worden beantwoord, wenst deze laatste te vernemen of artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 aldus dient te worden uitgelegd dat degene aan wie een stuk wordt betekend of ter kennis gebracht, in geen geval op grond van deze bepaling kan weigeren om de bijlagen bij dit stuk die niet zijn gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die hij begrijpt, in ontvangst te nemen, wanneer hij in het kader van zijn beroepsactiviteit contractueel overeenkomt dat zal worden gecorrespondeerd in de taal van de lidstaat van verzending en de verzonden bijlagen deze correspondentie betreffen en tevens in de overeengekomen taal zijn gesteld.

90 Uit het antwoord van het Hof op de eerste vraag blijkt dat het nodig kan zijn bepaalde bijlagen bij een betekend of ter kennis gebracht stuk dat het geding inleidt te vertalen wanneer dit – vertaalde – stuk onvoldoende informatie bevat om het voorwerp en de grond van de vordering te achterhalen en de verweerder aldus de mogelijkheid te bieden zijn rechten geldend te maken, omdat bepaalde wezenlijke gegevens met betrekking tot de vordering in de bijlagen vervat zijn.

91 Deze vertaling is evenwel niet nodig wanneer uit de feitelijke omstandigheden blijkt dat degene voor wie het gedinginleidende stuk bestemd is, de inhoud van deze bijlagen kent. Dit is het geval wanneer hij deze bijlagen heeft opgesteld of wordt geacht de inhoud ervan te kennen, bijvoorbeeld omdat hij in het kader van zijn beroepsactiviteit een overeenkomst heeft ondertekend waarin is bedongen dat zal worden gecorrespondeerd in de taal van de lidstaat van verzending, en de bijlagen betrekking hebben op deze correspondentie en tevens in de overeengekomen taal zijn gesteld.

92 Bijgevolg dient op de derde vraag te worden geantwoord dat artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 aldus dient te worden uitgelegd dat degene aan wie een gedinginleidend stuk wordt betekend of ter kennis gebracht, in geen geval met een beroep op deze bepaling kan weigeren om de bijlagen bij een stuk die niet zijn gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die hij begrijpt, in ontvangst te nemen, wanneer hij in het kader van zijn beroepsactiviteit contractueel is overeengekomen dat zal worden gecorrespondeerd in de taal van de lidstaat van verzending en de verzonden bijlagen deze correspondentie betreffen en tevens in de overeengekomen taal zijn gesteld.

Kosten

93 Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof van Justitie (Derde kamer) verklaart voor recht:

1) Artikel 8, lid 1, van verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad van 29 mei 2000 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken, dient aldus te worden uitgelegd dat degene voor wie een ter kennis te brengen of te betekenen gedinginleidend stuk bestemd is, niet mag weigeren dit stuk in ontvangst te nemen voor zover dit hem in staat stelt, in het kader van een gerechtelijke procedure in de lidstaat van verzending zijn rechten geldend te maken, wanneer bij dit stuk bijlagen met bewijsstukken zijn gevoegd die niet zijn gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die de geadresseerde begrijpt, maar die enkel een bewijsfunctie hebben en niet onontbeerlijk zijn om het voorwerp en de grond van de vordering te begrijpen.

Het staat aan de nationale rechter om na te gaan of het gedingleidende stuk voldoende informatie bevat om de verweerder in staat te stellen zijn rechten geldend te maken dan wel of de verzender alsnog de vertaling van een onmisbare bijlage dient te verstrekken.

2) Artikel 8, lid 1, sub b, van verordening nr. 1348/2000 dient aldus te worden uitgelegd dat het feit dat degene aan wie een stuk wordt betekend of ter kennis gebracht, in het kader van zijn beroepsactiviteit met de verzoeker contractueel is overeengekomen dat in de taal van de lidstaat van verzending zal worden gecorrespondeerd, geen vermoeden oplevert dat hij deze taal kent, maar een aanwijzing vormt die de rechter in aanmerking kan nemen wanneer hij nagaat of de geadresseerde de taal van de lidstaat van verzending begrijpt.

3) Artikel 8, lid 1, van verordening nr. 1348/2000 dient aldus te worden uitgelegd dat degene aan wie een gedingleidend stuk wordt betekend of ter kennis gebracht, in geen geval met een beroep op deze bepaling kan weigeren om de bijlagen bij een stuk die niet zijn gesteld in de taal van de aangezochte lidstaat of in een taal van de lidstaat van verzending die hij begrijpt, in ontvangst te nemen, wanneer hij in het kader van zijn beroepsactiviteit contractueel is overeengekomen dat zal worden gecorrespondeerd in de taal van de lidstaat van verzending en de verzonden bijlagen deze correspondentie betreffen en tevens in de overeengekomen taal zijn gesteld.

Cour de cassation, arrêt du 21 décembre 2007

Notification – Le départ du délai de recours – Convention de La Haye – Le règlement des modes de transmission des actes judiciaires implique une prise de position sur le fait, et par conséquent sur le moment, de la notification

Betekening – Aanvang beroepstermijn – Verdrag van 's Gravenhage – Regeling van de wijze van betekening impliceert een standpunt omtrent het feit, en derhalve het tijdstip, van de betekening

Arrêt N° C.06.0155.F

M. C.,

demandeur en cassation,

représenté par Maître Lucien Simont, avocat à la Cour de cassation, dont le cabinet est établi à Bruxelles, avenue Louise, 149, où il est fait élection de domicile,

contre

1. **S. L.**,

2. **F. I.**,

3. **FRANQUIN ET CIE**, société anonyme dont le siège social est établi à Watermael-Boitsfort, avenue Van Becelaere, 21a, défenderesses en cassation,

représentées par Maître Philippe Gérard, avocat à la Cour de cassation, dont le cabinet est établi à Bruxelles, avenue Louise, 523, où il est fait élection de domicile,

4. **DE SMETH Anne**, avocat, agissant en qualité de curateur à la faillite de la société anonyme Odec Kid Cartoons, dont le cabinet est établi à Uccle, avenue René Gobert, 20, défenderesse en cassation.

I. La procédure devant la Cour

[...]

II. Le moyen de cassation

Le demandeur présente un moyen libellé dans les termes suivants :

Dispositions légales violées

- articles 10 et 11 de la Constitution ;
- articles 32, 33, 35, 40, 55, 792 et 1051 du Code judiciaire ;
- articles 1er, 2, 3, 5 et 10 de la Convention du 15 novembre 1965 relative à la signification et à la notification à l'étranger des actes judiciaires en matière civile ou commerciale, faite à La Haye (ci-après la Convention), approuvée par la loi du 24 janvier 1970, et, pour autant que de besoin, violation de ladite loi du 24 janvier 1970 ;
- principe général du droit relatif au respect des droits de la défense ;
- article 6.1 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950, approuvée par la loi du 13 mai 1955, et, pour autant que de besoin, violation de ladite loi du 13 mai 1955.

Décisions et motifs critiqués

L'arrêt dit l'appel du demandeur irrecevable et met les dépens d'appel à sa charge en se fondant sur les motifs suivants :

«1. La chronologie de la procédure se présente ainsi :

- 7 octobre 2004 : prononcé du jugement du tribunal de première instance de Bruxelles,
- 9 novembre 2004 : signification du jugement [au demandeur], domicilié en Suisse, à la requête des trois premières [défenderesses], L.S., I. P. et la société anonyme Franquin & Cie, selon un double mode :

par la voie postale : envoi recommandé par l'huissier de justice belge de l'exploit de signification du jugement au domicile [du demandeur],

par l'autorité centrale visée à l'article 2 de la Convention de La Haye du 15 novembre 1965 : envoi recommandé par l'huissier de justice belge à l'autorité centrale cantonale suisse de l'exploit de signification du jugement en vue de sa remise [au demandeur],

- 12 novembre 2004 : réception de la demande de signification par l'autorité centrale cantonale suisse,

- 16 novembre 2004 : réception par [le demandeur] de l'exploit de signification qui lui a été adressée par la voie postale,

- 7 décembre 2004 : envoi [au demandeur] par le tribunal d'arrondissement de la Côte (Nyon) de l'acte de signification adressé à l'autorité centrale cantonale suisse,

- 9 décembre 2004: remise [au demandeur] de l'acte signifié par l'intermédiaire de l'autorité centrale cantonale suisse,

- 11 janvier 2005 : dépôt au greffe de la cour d'appel de la requête [du demandeur].

2. Il n'est pas contesté que, [le demandeur] étant domicilié en Suisse, le délai d'appel est en l'espèce d'un mois et trente jours à dater de la signification, par application des articles 1051 et 55 du Code judiciaire.

Les [défenderesses] soutiennent que l'appel est irrecevable parce que, le jugement ayant été signifié le 9 novembre 2004, la requête d'appel aurait dû être déposée le 10 janvier 2005 au plus tard.

Elles retiennent comme date de signification la date de l'envoi recommandé par l'huissier de justice belge à l'autorité centrale cantonale suisse de l'exploit de signification du jugement en vue de sa remise [au demandeur] ainsi que la date de l'envoi par la voie postale de l'expédition du jugement [au demandeur].

[Le demandeur] conteste le point de départ du délai de recours ainsi retenu et, par conséquent, l'irrecevabilité de l'appel.

La [dernière défenderesse] se réfère à justice sur la question.

3. Il convient d'observer tout d'abord que l'appel serait recevable si l'on retenait comme point de départ du délai de recours, c'est-à-dire comme date à laquelle le jugement dont appel a été signifié, soit la date de réception de la demande de signification par l'autorité centrale cantonale suisse (le 12 novembre 2004) soit, a fortiori, la date de la remise effective de la signification [au demandeur] (le 9 décembre 2004), soit encore la date de la réception par [le demandeur] de la notification par voie postale (16 novembre 2004).

La seule question que la cour [d'appel] doit trancher consiste donc à déterminer si la signification a eu lieu ou non à la date de l'envoi recommandé par l'huissier de justice belge à l'autorité centrale cantonale suisse de l'exploit de signification du jugement en vue de sa remise [au demandeur] et, dans

la négative, mais dans la négative seulement, si la date de l'envoi par la voie postale de l'expédition du jugement [au demandeur] pourrait être le point de départ du délai de recours.

4. L'article 3 de la Convention de La Haye du 15 novembre 1965 énonce que l'autorité ou l'officier ministériel compétents selon les lois de l'Etat d'origine adresse à l'autorité centrale de l'Etat requis une demande conforme à la formule modèle annexée à la présente Convention, sans qu'il soit besoin de la légalisation des pièces ni d'une autre formalité équivalente.

Dans son arrêt du 20 octobre 1994 (Pas., 841), la Cour de cassation a décidé que la signification faite conformément à l'article 3 précité de la Convention de La Haye était accomplie par la remise de l'acte aux services de la poste contre le récépissé de l'envoi recommandé.

Cette solution est celle qui offre le plus de sécurité quant à la date de l'acte. Le système consistant à faire courir le délai à dater de la remise de l'acte au destinataire a montré ses limites, les autorités centrales des Etats requis manquant parfois à leur obligation d'informer le requérant des suites réservées à sa demande.

Certes, une partie des problèmes d'insécurité pourrait être résolue si l'on appliquait le système de la double date, la date de l'envoi réglant les droits du requérant (prescription, point de départ du délai de comparution...) alors que la date de réception de l'acte réglerait les droits du destinataire (délai de recours...). Cette solution n'est toutefois pas de nature à garantir une sécurité parfaite dans la mesure où, par exemple, sans connaître la date de réception de l'acte de signification d'un jugement par le destinataire, il est impossible aux juridictions belges de vérifier la recevabilité de l'acte d'appel.

La solution retenue par la Cour de cassation est en outre la seule qui ne fasse pas dépendre la date de signification de prestations à accomplir dans un autre Etat (remise de l'envoi à l'autorité centrale et signification de l'acte par celle-ci au destinataire) et donc la plus conforme à la souveraineté de l'Etat.

Elle doit être appliquée en l'espèce.

5. Selon [le demandeur], cette solution serait contraire au texte et à l'esprit de la Convention de La Haye.

La Convention ne détermine pas la date à laquelle la formalité de la signification ou de la notification d'un acte judiciaire est censée accomplie. Cette question, qui relève de la procédure, doit être tranchée par le droit national de chaque Etat et plus particulièrement, en l'espèce, par le droit belge. La Convention n'a pas pour objectif de modifier les règles internes de procédure des Etats parties à la Convention.

Dans ces conditions, il ne peut être déduit du texte de l'article 3 précité de la Convention ou du texte de son article 2 selon lequel chaque Etat contractant assume la charge de recevoir les demandes de signification ou de notification en provenance d'un autre Etat contractant ou d'y donner suite, que les auteurs de la Convention auraient considéré que la date de signification à prendre en considération doit nécessairement être postérieure à celle de l'envoi de la demande.

Si la Conférence de La Haye a eu le souci qu'il soit fourni au destinataire suffisamment d'informations judiciaires par l'autorité qui envoie l'acte à signifier, elle n'a émis aucune directive pour les Etats quant à la date à donner à la signification de l'acte.

Cette date doit être fixée selon les mêmes critères pour tous les Etats requis soumis à l'article 3 de la Convention. Il ne peut donc être tenu compte du fait que la Suisse a déclaré s'opposer aux autres modes de signification pour apprécier la portée de cette disposition.

De même, l'interprétation donnée par la Cour de cassation de l'article 1er, alinéa 1er, 1°, de l'Accord belgo-allemand du 25 avril 1959 visant à faciliter l'application de la Convention de La Haye du 1er mars 1954 relative à la procédure civile, qui prévoit un autre mode de transmission que l'article 3 de la Convention de La Haye du 15 novembre 1965, ne peut dicter l'interprétation à donner à cet article 3.

6. [Le demandeur] fait observer que, dans son arrêt du 17 décembre 2003, la Cour d'arbitrage a décidé que, interprétés comme faisant courir les délais de recours contre une décision dont la notification se fait par pli judiciaire à la date de l'expédition de ce pli, les articles 32, 2°, 46, § 2, combinés avec l'article 792, alinéa 2, du Code judiciaire violent les articles 10 et 11 de la Constitution.

La Cour d'arbitrage motive cette décision, qui constitue un revirement de sa jurisprudence, par la considération qu'il est raisonnablement justifié que, pour éviter toute insécurité juridique, le législateur fasse courir les délais de procédure à partir d'une date qui ne soit pas tributaire du comportement des parties. Toutefois, le choix de la date d'expédition du pli judiciaire comme point de départ du délai de recours apporte une restriction disproportionnée au droit de défense des destinataires, les délais de recours commençant à courir à partir d'un moment où ces derniers ne peuvent pas avoir connaissance du contenu du pli.

La Cour d'arbitrage s'est ainsi prononcée sur la discrimination existant, en droit interne, entre la prise de cours d'un délai en cas de signification et en cas de notification en Belgique. Dans les deux cas, le destinataire doit agir dans un délai identique mais la prise de cours est différente pour chacun d'entre eux. A l'égard du 'signifié', le délai prend cours à compter de la remise de l'exploit d'huissier à sa personne ou à son domicile alors qu'à l'égard du 'notifié', le délai prend cours à compter de l'envoi du pli judiciaire. La personne à laquelle est adressé un pli judiciaire se voit ainsi amputée d'une partie du délai alors que tel n'est pas le cas du destinataire d'une signification.

A ce jour, il n'est pas certain que la Cour de cassation se soit inclinée devant la jurisprudence de la Cour d'arbitrage. Dans un arrêt de 2004, elle décide à nouveau qu'en cas de notification, le délai se compte à partir du jour de la remise du pli judiciaire à la poste et non au moment de sa délivrance ou de sa réception par le destinataire (Cass., 26 novembre 2004, J.T., 2005, p. 554).

Certes, dans son arrêt du 17 janvier 2005, la Cour de cassation, appelée à statuer sur la tardiveté d'un pourvoi introduit contre une décision qui avait été notifiée par le greffe, a constaté la date à laquelle le pli judiciaire avait été envoyé par le greffe et celle à laquelle il a été réceptionné par son destinataire. Il serait peut-être hâtif d'en déduire un revirement de jurisprudence dans la mesure où, dans le cas d'espèce soumis à la Cour, le pourvoi était tardif, que l'on prenne en considération la date d'envoi ou la date de réception.

Mais cette controverse importe peu pour la solution du présent litige, la décision de la Cour d'arbitrage ne pouvant être transposée à l'hypothèse d'une signification à l'étranger parce que la situation n'est identique ni en droit ni en fait.

Tout d'abord, la date à laquelle le destinataire de la signification a pu avoir connaissance de l'acte n'est pas aussi aisément vérifiable lorsque ce destinataire n'habite pas en Belgique.

Par ailleurs, la solution consistant à réputer la signification à l'étranger accomplie au jour de la remise du pli recommandé aux services de la poste est contrebalancée par la règle de la prorogation des délais dont bénéficie, conformément à l'article 55 du Code judiciaire, la partie qui n'a ni domicile, ni résidence, ni domicile élu en Belgique (Rapport van Reepinghen, éd. Moniteur belge, p. 58). Une telle prorogation du délai n'existe pas au profit de la personne domiciliée ou résidant en Belgique.

Le délai peut commencer à courir à un moment où le destinataire qui n'a ni domicile, ni résidence, ni domicile élu en Belgique n'a pas connaissance de l'acte puisque les délais prescrits par l'article 55 du Code judiciaire lui garantissent qu'il aura, en toute hypothèse, le temps nécessaire pour assurer efficacement sa défense.

On soulignera à ce propos que, lorsque la signification a lieu à l'étranger par pli recommandé à la poste, le délai commence également à courir au jour de la remise de l'acte aux services de la poste, soit à un moment où le destinataire n'en a pas connaissance (article 40, alinéa 1er, du Code judiciaire). Dans ce cas, la date d'envoi a été expressément préférée à celle de la réception de l'acte parce que cette dernière présente le désavantage de ne pas permettre à l'expéditeur de connaître avec certitude la date à laquelle, par exemple, le délai de prescription est interrompu ou le délai de comparution expire (Rapport Van Reepinghen, ibid.).

[Le demandeur] se plaint qu'en l'espèce, l'autorité centrale cantonale suisse a mis un délai exagérément long avant de procéder à la signification. Le délai de 27 jours utilisé par l'autorité centrale peut donc être considéré comme le délai maximum nécessaire en pratique pour procéder à la signification.

Or, malgré cela, [le demandeur] a encore bénéficié d'un délai total de 33 jours entre le moment où il a reçu l'acte de signification et l'expiration du délai d'appel, soit d'un délai plus long que le délai d'appel applicable à une personne domiciliée en Belgique. En outre, il avait connaissance de l'exploit de signification dès le 16 novembre 2004 puisque l'huissier lui avait adressé cet acte par la voie postale également, de sorte que, dans les faits, il a bénéficié d'un délai de près de deux mois.

Dans ces conditions, les droits de la défense [du demandeur] n'ont pas été méconnus.

On observera en outre que, selon une partie de la doctrine et de la jurisprudence belges, la signification est réputée accomplie à la remise de la demande de signification à l'autorité centrale de l'Etat requis. S'il fallait suivre cette thèse, le délai aurait également commencé à courir à l'insu [du demandeur], ce que ni cette doctrine ni cette jurisprudence ne critiquent.

7. [Le demandeur] soutient enfin que l'article 6.1 de la Convention européenne des droits de l'homme et des libertés fondamentales aurait été violé.

La Cour européenne des droits de l'homme a rappelé à plusieurs reprises que :

Elle n'a pas pour tâche de se substituer aux juridictions internes. C'est au premier chef aux autorités nationales, et notamment aux cours et tribunaux, qu'il incombe d'interpréter la législation interne. Le rôle de la Cour se limite à vérifier la compatibilité avec la Convention des effets de pareille interprétation. Cela est particulièrement vrai s'agissant de l'interprétation par les tribunaux des règles de nature procédurale telles que les délais régissant le dépôt des documents ou l'introduction de recours. La Cour estime par ailleurs que la réglementation relative aux formalités et aux délais à respecter pour former un recours vise à assurer la bonne administration de la justice et le respect, en particulier, du principe de la sécurité juridique. Les intéressés doivent pouvoir s'attendre à ce que ces règles soient appliquées. Toutefois, les règles en question, ou l'application qui en est faite, ne devraient pas empêcher le justiciable d'utiliser une voie de recours disponible (C.E.D.H., 19 juin 2001, Tricard c. France). La Cour sanctionne dès lors l'atteinte à la substance même du droit d'accès du requérant à un tribunal.

Il ressort des développements qui précèdent que [le demandeur] a toujours conservé la possibilité d'interjeter effectivement appel puisqu'il a disposé d'un délai raisonnable de 33 jours pour ce faire après avoir pris connaissance de la signification [du jugement].

La jurisprudence de l'arrêt M. E. et autres c. Espagne (C.E.D.H., 13 janvier 2000) ne peut être invoquée en l'espèce dans la mesure où les données de fait sont très différentes. Dans cet arrêt, les parties requérantes n'avaient pas connaissance dès son prononcé de la décision contre laquelle elles souhaitent introduire un recours parce qu'elles n'étaient pas parties à cette procédure. Or, leur délai de recours expirait un an après ce prononcé. En l'espèce, [le demandeur] était partie au jugement dont appel et avait connaissance du contenu de celui-ci bien avant sa signification par les [défenderesses].

Par ailleurs, dans l'affaire soumise à la Cour européenne des droits de l'homme, le délai commençait à courir au jour du prononcé de la décision attaquée quel que soit le jour auquel cette décision serait publiée dans le Journal officiel et donc portée à la connaissance des parties requérantes. Il existait ainsi un risque grave que les parties requérantes se voient privées de la possibilité d'introduire leur recours avant même d'avoir connaissance de la décision si la demande de publication du Journal officiel était formulée tardivement par le Tribunal suprême.

En l'espèce, le délai n'a commencé à courir qu'au jour où la partie adverse a envoyé la demande de signification à l'autorité centrale, soit bien après le prononcé [du jugement dont appel].

L'interprétation donnée à l'article 3 de la Convention de La Haye n'est donc pas déraisonnable et ne prive pas [le demandeur] du droit d'introduire un recours effectif contre la décision [dont appel].

8. La signification du jugement [dont appel] ayant eu lieu le 9 décembre 2004 [lire : le 9 novembre 2004], date de l'envoi de l'expédition du jugement à l'autorité centrale cantonale suisse en vue de sa remise [au demandeur], la requête d'appel déposée le 11 janvier 2005 est tardive.

Dès lors que la requête est irrecevable pour le motif précité, il est inutile d'examiner si, le cas échéant, cette requête serait en outre irrecevable pour avoir été déposée plus d'un mois et trente jours après l'envoi recommandé de l'exploit de signification du jugement au domicile [du demandeur].

On relèvera simplement que, lors de la ratification de la Convention de La Haye, la Suisse a fait usage des réserves autorisées par l'article 21, alinéa 2, lettre a), de la Convention en déclarant s'opposer à l'usage sur son territoire des voies de transmission prévues aux articles 8 et 10, c'est-à-dire de la signification par voie postale ».

Griefs

Première branche

Aux termes de l'article 1051, alinéa 1er, du Code judiciaire, le délai pour interjeter appel est d'un mois à partir de la signification du jugement ou de la notification de celui-ci faite conformément à l'article 792, alinéas 2 et 3, ce délai étant augmenté, le cas échéant, conformément à l'article 55 du Code judiciaire.

Le présent litige n'ayant pas trait à une matière visée par ledit article 792, le délai d'appel ne pouvait prendre cours qu'à compter de la signification du jugement dont appel.

Aux termes de l'article 1er de la Convention visé au moyen, cette convention est applicable, en matière civile ou commerciale, dans tous les cas où un acte judiciaire doit être transmis à l'étranger pour y être signifié ou notifié.

C'est donc conformément à la Convention que la date de la signification effectuée en exécution de celle-ci doit être établie.

L'article 5 de la Convention visé au moyen prescrivant que c'est l'autorité centrale de l'Etat requis qui procède à la signification de l'acte, l'arrêt attaqué n'a pu décider que la date de la signification devait être établie conformément au droit belge sans violer les articles 1er, 3 et 5 de la Convention visés au moyen, et sans violer les articles 32, 33, 35 et 40, spécialement alinéa 1er, du Code judiciaire en les appliquant alors que leur application était exclue par les articles de la Convention visés au moyen.

Au reste, au sens du Code judiciaire, il faut entendre par signification : la remise d'une copie de l'acte; elle a lieu par exploit d'huissier (article 32, 1°, du Code judiciaire).

Par ailleurs, en ratifiant la Convention visée au moyen, la Suisse s'est opposée, ainsi que l'y autorisait l'article 10, a), de ladite Convention, à la faculté d'adresser, par la voie de la poste, des actes judiciaires aux personnes se trouvant à l'étranger.

Enfin, il résulte de l'article 5 de la Convention visé au moyen que c'est l'autorité centrale de l'Etat requis qui procède ou fait procéder à la signification de l'acte et que, par suite, la demande adressée à cette autorité centrale conformément à l'article 3 de la Convention visé au moyen ne vaut pas signification.

Il suit de là que, en considérant que la signification du jugement dont appel, faite au demandeur en vertu de l'article 3 de la Convention visé au moyen, l'avait été à la date de la demande adressée à l'autorité centrale cantonale suisse, et donc avant la remise d'une copie de l'acte et avant qu'il ait été procédé à la signification par cette autorité ou à l'intervention de celle-ci, l'arrêt attaqué :

1° méconnaît la notion légale de signification au sens du Code judiciaire en admettant que la signification peut avoir lieu avant la remise d'une copie de l'acte (violation des articles 32, 1°, 33, 35 et 40 du Code judiciaire) et méconnaît la notion de signification au sens des articles 2, 3 et 5 de la Convention visés au moyen en accordant les effets de la signification visée à l'article 5 à la demande de signification visée aux articles 2 et 3 (violation des articles 2, 3 et 5 de la Convention visés au moyen et, pour autant que de besoin, de la loi du 24 janvier 1970 approuvant cette Convention) ;

2° passe illégalement outre à l'opposition faite par la Suisse à l'usage, sur son territoire, de la transmission par voie postale, en donnant les effets de la signification visée à l'article 5 de la Convention à la demande de signification effectuée par la voie de la poste et visée aux articles 2 et 3 de cette Convention (violation des articles 2, 3, 5 et 10 de la Convention visés au moyen, et, pour autant que de besoin, de la loi du 24 janvier 1970 approuvant cette Convention) ;

3° assigne, par voie de conséquence, un point de départ illégal au délai d'appel dont disposait le demandeur (violation des articles 55 et 1051 du Code judiciaire).

[...]

III. La décision de la Cour

Quant à la première branche :

Sur la fin de non-recevoir opposée au moyen, en cette branche, par les trois premiers défendeurs et déduite de ce qu'il n'indique pas comme violées les dispositions de l'article 57, alinéas 1er et 2, du Code judiciaire :

Le moyen, en cette branche, soutient qu'en considérant que la signification du jugement entrepris a été faite à la date de la remise à la poste de l'acte adressé à l'autorité centrale suisse, et donc avant la remise d'une copie de cet acte au demandeur, l'arrêt méconnaît la notion légale de signification au sens des articles 32, 1°, 33, 35 et 40 du Code judiciaire.

Si l'article 57, alinéas 1er et 2, du Code judiciaire contient des règles générales qui, concernant l'espèce, sont rappelées de manière particulière aux articles 40 et 1051 de ce code, la seule violation des dispositions précitées suffirait à emporter la cassation si le moyen, en cette branche, était fondé.

La fin de non-recevoir ne peut être accueillie.

Sur le fondement du moyen, en cette branche :

L'article 32, 1°, du Code judiciaire définit la signification, au sens de ce code, comme la remise par exploit d'huissier d'une copie de l'acte.

Aux termes de l'article 40, alinéa 1er, du même code, à ceux qui n'ont en Belgique ni domicile, ni résidence, ni domicile élu connus, la copie de l'acte est adressée par l'huissier de justice sous pli recommandé à la poste, à leur domicile ou à leur résidence à l'étranger et en outre par avion si le point de destination n'est pas dans un pays limitrophe, sans préjudice des autres modes de transmission convenus entre la Belgique et le pays de leur domicile ou de leur résidence, et la signification est réputée accomplie par la remise de l'acte aux services de la poste contre le récépissé de l'envoi dans les formes prévues à l'article.

L'article 2, alinéa 1er, de la Convention de La Haye du 15 novembre 1965 relative à la signification et à la notification à l'étranger des actes judiciaires en matière civile et commerciale dispose que chaque Etat contractant désigne une autorité centrale qui assume, conformément aux articles 3 à 6, la charge de recevoir les demandes de signification ou de notification en provenance d'un autre Etat contractant et d'y donner suite.

Suivant l'article 5 de cette convention, l'autorité centrale de l'Etat requis procède ou fait procéder à la signification ou à la notification de l'acte, soit selon les formes prescrites par la législation de l'Etat requis pour la signification ou la notification des actes dressés dans ce pays et qui sont destinés aux personnes se trouvant sur son territoire, soit selon la forme particulière demandée par le requérant, pourvu que celle-ci ne soit pas incompatible avec la loi de l'Etat requis.

En vertu de l'article 6, l'autorité centrale de l'Etat requis ou toute autorité qu'elle aura désignée à cette fin établit une attestation, conforme à la formule annexée à la convention, relatant l'exécution de la demande, indiquant la forme, le lieu et la date de l'exécution ainsi que la personne à laquelle l'acte a été remis, précisant, le cas échéant, le fait qui aura empêché l'exécution, et cette attestation est directement adressée au requérant.

Il suit de ces dispositions que, lorsqu'une convention règle les modes de transmission des actes judiciaires, il y a signification, à l'égard du destinataire, au moment de la remise de l'acte à celui-ci.

L'arrêt qui, pour décider que l'appel est tardif, considère que la signification du jugement entrepris a eu lieu à l'égard du demandeur « le 9 novembre 2004, date de l'envoi [sous pli recommandé à la poste] de l'expédition du jugement à l'autorité centrale cantonale suisse en vue de sa remise [au demandeur] », viole l'article 40, alinéa 1er, du Code judiciaire.

Dans cette mesure, le moyen, en cette branche, est fondé.

Par ces motifs,

La Cour

Casse l'arrêt attaqué ;
[...]

Arbeidshof te Antwerpen, arrest van 21 oktober 2008 ¹

Arbeidsovereenkomst – Ontbinding op grond van gewichtige redenen – Internationale bevoegdheid – Artikel 20 Brussel I verordening – Forum domicilii – Toepasselijk recht – EVO-verdrag – Lex loci laboris – Artikel 7:685 Nederlands BW – Toepassingsgebied van respectievelijk de materiële lex causae en de processuele lex fori

Contrat de travail – Résiliation pour motifs graves – Compétence internationale – Article 20 du Règlement Bruxelles I – Forum domicilii – Droit applicable – Convention de Rome – Lex loci laboris – Article 7:685 du code civil néerlandais – Champ d'application, respectivement du lex causae matériel et du lex fori processif

A.R.2070184

Openbare terechtzitting van eenentwintig oktober tweeduizend en acht.

In de zaak:

Henricus P.

wonende te 3690 Zutendaal

appellant,

verschijnend bij mr. G.P. OBERMAN, advocaat te Rosmalen (N) en mr. SCHEYS, advocaat te Hasselt;

tegen :

HAMILTON SUNDSTRAND CSC MAASTRICHT BV,

met zetel te 6199 AC Maastricht Airport (N),

geïntimeerde,

verschijnend bij mr. A.L.W.G. HOUTAKKERS, advocaat te Sittard (N) en mr. VANGOMPEL, advocaat te Hasselt.

Het hof, na de zaak in beraad te hebben genomen, spreekt in openbare terechtzitting en in de Nederlandse taal het volgende arrest uit.

Gelet op de uiteenzetting van de middelen van partijen tijdens de openbare terechtzitting van 16 september 2008.

Gelet op de processen-verbaal van de openbare terechtzitting van 2 oktober 2007 en 16 september 2008.

I. RECHTSPLEGINGSTUKKEN

Gelet op de stukken van de rechtspleging, in het bijzonder:

[...]

¹ Zie *infra* over hetzelfde onderwerp : [W. Rauws - De ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen krachtens artikel 7:685 van het Nederlandse BW voor de Belgische rechter](#)

II. FEITEN EN VOORAFGAANDE RECHTSPLEGING

1. Appellant Henricus P. was sedert 1 juli 1989 in Nederland tewerkgesteld bij geïntimeerde HAMILTON SUNDSTRAND CSC MAASTRICHT BV.

Appellant oefende bij geïntimeerde de functie uit van 'benchworker fuels' en ontving een maandsalaris van [...].

Er ontstonden eind 2003 problemen in de samenwerking tussen partijen, hetgeen mogelijk te maken had met een verslechterde arbeidsverhouding tussen appellant en zijn toenmalige afdelingsverantwoordelijke (de heer van der Draai).

Ingevolge deze problemen besliste geïntimeerde om appellant op 'non-actief' te plaatsen vanaf begin februari 2005.

Vanaf die datum verrichtte appellant geen arbeidsprestaties meer voor geïntimeerde; het loon werd hem verder uitbetaald.

2. Middels een dagvaarding van 5 augustus 2005 heeft geïntimeerde bij de arbeidsrechtbank te Tongeren een procedure opgestart tegen appellant.

Deze procedure strekte er toe om door de rechter de ontbinding van de arbeidsovereenkomst te horen uitspreken, overeenkomstig artikel 7:685 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek en op grond van gewichtige redenen bestaande uit veranderingen in de omstandigheden.

Tevens werd gevorderd om het uit te spreken vonnis uitvoerbaar bij voorraad te horen verklaren, niettegenstaande alle verhaal, zonder borgstelling noch kantonnement.

3. Bij vonnis van 1 juni 2006 verklaarde de arbeidsrechtbank te Tongeren de vordering van geïntimeerde ontvankelijk en gegrond.

De arbeidsrechtbank zegde voor recht dat de arbeidsovereenkomst tussen partijen beëindigd werd op 31 augustus 2006 (deze dag inbegrepen).

In het overwegende gedeelte van het vonnis stelde de arbeidsrechtbank daaromtrent:

“-/- Een verdere samenwerking in de toekomst lijkt de rechtbank dan ook uitgesloten, reden waarom de rechtbank de arbeidsovereenkomst ontbindt omwille van gewichtige redenen, bestaande uit gewijzigde toestand, zijnde een verstoorde arbeidsrelatie -/-”.

Het vonnis werd uitvoerbaar verklaard bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal, zonder borgstelling noch kantonnement.

In ondergeschikte orde had appellant verzocht om aanspraak te kunnen maken op een vergoeding in geval van een eventuele ontbinding van de arbeidsovereenkomst, en in verband hiermee, en teneinde partijen toe te laten daarover te besluiten, werd een heropening der debatten bevolen.

4. Het (tussen)vonnis van 1 juni 2006 verder uitwerkend, sprak de arbeidsrechtbank te Tongeren daaropvolgend op 21 december 2006 een vonnis uit waarbij geïntimeerde veroordeeld werd tot de betaling aan appellant van een ontslagvergoeding van [...].

Voorts werd elk der partijen veroordeeld tot de eigen gerechtskosten.

5. Appellant heeft op 9 juli 2007 (datum ontvangst ter griffie van het verzoekschrift strekkende tot hoger beroep) bij dit arbeidshof hoger beroep aangetekend tegen de twee hogervermelde vonnissen van de arbeidsrechtbank te Tongeren.

III. EISEN IN HOGER BEROEP

1. Appellant vordert om:

- het hoger beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren;
- de bestreden vonnissen te vernietigen en, opnieuw rechtdoende, de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde ontvankelijk en ongegrond te verklaren;
- in ondergeschikte orde, geïntimeerde te veroordelen tot het betalen van een ontbindingsvergoeding ten bedrage van [...], te vermeerderen met de wettelijke intresten vanaf de respectievelijke data van opeisbaarheid en de gerechtelijke intresten t.e.m. de datum van algehele betaling, althans tot betaling van een vergoeding naar billijkheid als bedoeld in artikel 7:685 lid 8 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek;
- de ingestelde eisuitbreiding ontvankelijk en gegrond te verklaren en geïntimeerde derhalve te veroordelen tot het betalen van: [...]

2. Geïntimeerde vordert om:

- het hoger beroep ontvankelijk minstens ongegrond te verklaren;
- appellant te veroordelen tot de kosten van het geding;
- in ondergeschikte orde, geïntimeerde te machtigen om te bewijzen met alle middelen van recht, getuigen inbegrepen dat: [...]

IV. BEOORDELING.

1. Onderhavige zaak heeft betrekking op een geschil dat in verband staat met een tussen appellant en geïntimeerde bestaande arbeidsovereenkomst naar Nederlands recht.

Gelet op het gegeven dat appellant zijn woonplaats in België (Zutendaal) had/heeft, is geïntimeerde, rekening houdend met de bepalingen van de Verordening 44/2001 van de Raad van de Europese Unie van 22 december 2000 'betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken' (hierna verder aangeduid als de Verordening 44/2001) - volgens dewelke de procedure moet worden ingeleid bij de rechtbanken van de woonplaats van de verwerende partij/de werknemer (artikel 20 van de Verordening) - een procedure opzichtsens appellant gestart bij de arbeidsrechtbank te Tongeren.

Tussen partijen bestaat er geen discussie over het gegeven dat de arbeidsrechtbank te Tongeren inderdaad in toepassing van de Verordening 44/2001 bevoegd was om zich over de vordering uit te spreken.

De bij de arbeidsrechtbank te Tongeren opgestarte procedure was er in hoofdzaak op gericht om de arbeidsovereenkomst overeenkomstig Nederlands recht, conform artikel 7:685 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek, te zien ontbinden op grond van gewichtige redenen bestaande uit veranderingen in de omstandigheden.

Tussen partijen staat het evenmin ter discussie dat de arbeidsrechtbank te Tongeren het Nederlandse recht diende toe te passen.

De arbeidsrechtbank van Tongeren heeft de vordering van geïntimeerde ontvankelijk en gegrond verklaard, en heeft, toepassing makend van het Nederlandse recht (artikel 7:685 Nederlands B.W.) voor recht gezegd dat de arbeidsovereenkomst tussen partijen beëindigd werd op 31 augustus 2006.

2. Appellant heeft tegen de vonnissen van de arbeidsrechtbank hoger beroep aangetekend bij dit arbeidshof, middels een in die zin ter griffie van dit hof op 9 juli 2007 neergelegd verzoekschrift tot hoger beroep.

Geïntimeerde heeft in eerste instantie aangevoerd dat het bij dit arbeidshof ingestelde hoger beroep onontvankelijk is, en steunt zich hiervoor op de bepalingen van artikel 7:685, 11° van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek, volgens hetwelk tegen een rechterlijke beschikking uitgesproken krachtens dit artikel geen hoger beroep of cassatie kan worden ingesteld.

Het gegeven dat volgens artikel 20 e.v. van de Verordening 44/2001 de procedure met inachtneming van het Belgische procesrecht dient te worden uitgevoerd, staat er volgens geïntimeerde niet aan in de weg dat materieel het Nederlands recht dient te worden toegepast.

Nu naar Nederlands recht hoger beroep is uitgesloten, kan zulks volgens geïntimeerde niet worden “*overruled*” door Belgisch procesrecht.

Volgens geïntimeerde kan bijgevolg tegen de door de arbeidsrechtbank te Tongeren in toepassing van artikel 7:685 Nederlands B.W. uitgesproken beschikking geen hoger beroep worden ingesteld.

Appellant heeft in repliek op dit door geïntimeerde aangevoerde middel gesteld dat uit de toepassing van artikel 20 en volgende van de Verordening 44/2001 volgt dat onderhavige procedure met inachtneming van het Belgische procesrecht dient te worden gevoerd.

In de visie van appellant impliceert zulks dat tegen de door de arbeidsrechtbank te Tongeren uitgesproken vonnissen wel hoger beroep bij het arbeidshof kan/kon worden ingesteld.

Volgens appellant kan het door geïntimeerde aangevoerde middel niet worden bijgetreden, en is het door appellant bij het arbeidshof ingestelde hoger beroep wel degelijk ontvankelijk.

Het hof is van oordeel dat het door geïntimeerde aangevoerde middel van onontvankelijkheid van het hoger beroep bijgetreden moet worden.

Het hof licht deze beoordeling hierna verder toe.

3. Artikel 20 van de Verordening 44/2001 bepaalt dat “*de vordering van de werkgever slechts kan worden gebracht voor de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan de werknemer woonplaats heeft*”.

Dat dergelijke vordering dan wordt behandeld met inachtneming van processuele pleegvormen, eigen aan het nationale recht van de rechtsinstantie die over het geschil uitspraak doet, kan bezwaarlijk worden betwist.

Dit betekent concreet dat onderhavig geschil, dat handelt over een ontbindingsprocedure van een arbeidsovereenkomst naar Nederlands recht, door de Belgische arbeidsrechter op procedureel vlak moet worden benaderd en behandeld, rekening houdend met de beschikbare regels die hem door het nationale gerechtelijk privaatrecht worden aangereikt, daarbij dan zoveel als mogelijk rekening houdend met de specificiteit en eigenheid van de buitenlandse rechtsfiguur waarover uitspraak moet worden verleend (zie hierna verder, sub IV.4.).

In de visie van appellant houdt de toepassing van het nationale (d.w.z. Belgische) gerechtelijk recht klaarblijkelijk in dat tegen een uitspraak van de arbeidsrechter te allen tijde hoger beroep bij het arbeidshof zou kunnen worden ingesteld.

Appellant gaat er kennelijk van uit dat het Belgische procesrecht hem een onaantastbaar recht op een dubbele aanleg verschaft, volgens hetwelk tegen de in eerste aanleg gewezen uitspraak steeds hoger beroep mogelijk zou zijn.

Het hof is echter van oordeel dat dergelijk principe niet onwrikbaar vervat ligt in de Belgische procesrechtelijke reglementering.

Er kan in dit verband worden opgemerkt dat het Hof van Cassatie bij herhaling geoordeeld heeft dat de regel van de dubbele aanleg geen algemeen rechtsbeginsel uitmaakt (cf. Cass. 21 januari 1983, Arr. Cass. 1982-83,675; Cass. 2 november 1989, R.W. 1989-90, 924).

In het Gerechtelijk Wetboek wordt op zich niet uitdrukkelijk op uniforme wijze bepaald welke de voorwaarden zijn voor de toelaatbaarheid van het rechtsmiddel van het hoger beroep, en er kunnen daaromtrent aanknopingspunten worden teruggevonden in de wettelijke bepalingen betreffende de aanleg (artikelen 616 tot 621 Ger.W.), de bepalingen betreffende de rechtsmiddelen in het algemeen (artikelen 1042 tot 1046 Ger.W.), en het hoger beroep in het bijzonder (artikelen 1050 tot 1072 Ger.W.) (vgl. LAENENS J., BROECKX K. en SCHEERS D., "Handboek gerechtelijk recht", Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2004, 521-522).

Artikel 616 Ger.W. luidt als volgt:

“Tegen ieder vonnis kan hoger beroep worden ingesteld. tenzij de wet anders bepaalt”.

In principe staat dus de mogelijkheid tot het instellen van het hoger beroep tegen een vonnis open. Op deze regel bestaan er slechts uitzonderingen indien de wet zulks bepaalt, uitzonderingen die strikt moeten worden uitgelegd (Cass. 16 mei 1991, Arr. Cass. 1990-1991, 924).

De belangrijkste uitzondering betreft de vorderingen waarvan het bedrag een bepaalde grens, de grens van de aanleg, niet te boven gaat (vgl. BROECKX K., "Het recht op hoger beroep en het beginsel van de dubbele aanleg in het civiele geding", Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1995, 152, nr.326).

Inzake vorderingen ingesteld bij de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel, de vrederechter en de politierechter (in welomschreven zaken) worden die grenzen vastgelegd in artikel 617, lid 1 Ger.W.

Vorderingen die de voorziene bedragen niet overschrijden worden door de vermelde ‘eerstelijnsrechtbanken’ in laatste aanleg gewezen, zonder dat hoger beroep ertegen mogelijk is.

In artikel 617, lid 2 Ger.W. wordt bepaald dat vonnissen van de arbeidsrechtbank steeds vatbaar voor hoger beroep zijn.

Het schijnt het hof evenwel toe dat deze laatste bepaling in samenhang moet worden gelezen met de bepalingen van artikel 617, lid 1 Ger.W.

Artikel 617, lid 2 Ger.W. behelst in deze context enkel, en zulks dan afwijkend van hetgeen voor de andere vermelde ‘eerstelijnsrechtbanken’ geldt, dat beroep tegen een vonnis van de arbeidsrechtbank mogelijk is, ongeacht het specifieke bedrag van de vordering waarover uitspraak wordt gedaan.

Dit doet echter nog geen afbreuk aan hetgeen in artikel 616 Ger.W. wordt bepaald: hoger beroep kan worden ingesteld, *“tenzij de wet anders bepaalt”.*

Het is deze laatste toevoeging, *“tenzij de wet anders bepaalt”*, die haar belang heeft en die een belangrijke nuancering aanbrengt aan het principe van de mogelijkheid tot het instellen van hoger beroep.

Indien in een wettelijke bepaling de mogelijkheid tot het instellen van hoger beroep tegen een specifieke uitspraak van de arbeidsrechtbank wordt uitgesloten, dan dient volgens het hof dergelijke uitzondering op de algemene regel in acht te worden genomen.

In het licht van de vraag of hier tegen de door de arbeidsrechtbank te Tongeren gewezen vonnissen, waarbij deze in toepassing van artikel 7:685 Nederlandse B.W. de ontbinding uitspraak van de tussen partijen bestaande arbeidsovereenkomst en geïntimeerde veroordeelde tot betaling van een

ontslagvergoeding aan appellant, hoger beroep bij dit arbeidshof mogelijk is, is het hof van oordeel dat zulks niet het geval is, nu “*de wet het anders bepaalt*”.

“*De wet die het anders bepaalt*” is hier:
artikel 7:685, 11° Nederlands B.W.

Artikel 7:685, 11° Nederlands B.W. luidt als volgt:
“*Tegen een beschikking krachtens dit artikel kan hoger beroep noch cassatie worden ingesteld*”.

De Nederlandse kantonrechter substituerend in uitvoering van de Verordening 44/2001, sprak de arbeidsrechtbank te Tongeren een vonnis (synoniem met de “*beschikking*” naar Nederlands recht) uit krachtens artikel 7:685 Nederlands B.W.

In toepassing van artikel 7:685, 11° Nederlands B.W. is hiertegen geen hoger beroep mogelijk.

Het hof merkt op dat hier geen valabele redenen kunnen worden onderkend op grond waarvan zou moeten worden aangenomen dat de verwijzing in artikel 616 Ger.W., “*tenzij de wet anders bepaalt*”, niet zou gelden voor een eventueel door het vreemde recht (hier, het Nederlandse recht; specifiek artikel 7:685, 11° Nederlands B.W.) in die zin bepaalde wettelijke uitzondering, in de gevallen waar het een bodemgeschil betreft dat door de Belgische rechter met toepassing van dit vreemde recht moet worden beoordeeld.

Dat deze bepaling vervat ligt in het Nederlandse B.W., en als zodanig een processueel aspect regelt waar het juridisch eigenlijk in een materieelrechtelijke regeling kadert, staat daaraan niet in de weg.

Deze techniek, bestaande in het incorporeren van procedurele en processuele aspecten in een materieelrechtelijke regeling, is overigens in het Belgische rechtsbestel niet onbekend, en daarbij wordt dan evenzeer op procesrechtelijk vlak de uitwerking en toepassing ervan aanvaard (vgl. bijvoorbeeld artikel 31 van de Loonbeschermingswet van 12 april 1965 dat bepaalt dat de vrederechter in laatste aanleg beslist, ongeacht het bedrag van de overdracht van loon/vgl. Cass. 10 november 1983, Arr. Cass. 1983-84, 290 en 294; vgl. bijvoorbeeld artikelen 4-13 van de Bijzondere Ontslagbeschermingswet Personeelsafgevaardigden van 19 maart 1991).

4. Appellant ‘ontrafelt’ artikel 7:685 Nederlands B.W. in enerzijds materiële bepalingen en anderzijds formele Nederlandse procesrechtelijke bepalingen.

Appellant catalogeert artikel 7:685, 11° Nederlands B.W. (hetgeen het hoger beroep of cassatieberoep verbiedt tegen de door de Nederlandse kantonrechter gewezen beschikking) onder de formele Nederlandse procesrechtelijke bepalingen.

Dergelijke bepalingen zijn volgens appellant niet van toepassing in geval van (zoals hier) een bij de Belgische rechtbank gevoerde procedure, en het Belgische procesrecht zou ervoor in de plaats worden gesteld.

Appellant heeft echter geen rechtsgrond vermeld waarop hij zich ter eventuele ondersteuning van dit standpunt zou kunnen beroepen.

Analoge rechtspraak of rechtsleer werd door hem evenmin aangehaald.

Het hof is van oordeel dat de door appellant geponeerde stelling niet gefundeerd is, en treedt het desbetreffende standpunt van appellant niet bij.

Naar het oordeel van het hof moet de Belgische rechter bij de beoordeling van de Nederlandse rechtsfiguur van de ontbinding van de arbeidsovereenkomst omwille van gewichtige redenen, de

rechtsfiguur in zijn geheel toepassen, hierbij inbegrepen de bepaling waarbij tegen de gewezen beschikking geen hoger beroep (en/of geen cassatieberoep) mogelijk is.

Deze laatste bepaling maakt namelijk integraal deel uit van de vermelde rechtsfiguur, volgens de tekst en interpretatie ervan in het land van herkomst.

Dat het buitenlands recht wordt toegepast volgens de in het buitenland gevolgde interpretatie, is een voorschrift dat letterlijk vervat ligt in artikel 15, § 1 van het Wetboek Internationaal Privaatrecht (Wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, B.S. 27 juli 2004).

Bij toepassing van het vreemde recht, te dezen de ontbindingsprocedure van een arbeidsovereenkomst naar Nederlands recht, dient de Belgische rechter de draagwijdte van het vreemde recht te bepalen, daarbij rekening houdend met de toepassing en interpretatie die het krijgt in het land van herkomst (cf. Cass. 9 oktober 1980, R.W. 1981-82, 1471; Cass. 13 mei 1996, Arr. Cass. 1996,431; Cass. 14 februari 2005, J.T.T. 2005, 261; Cass. 18 april 2005, NJW 2005, 1167; vgl. STORME H., "Vreemd recht voor Belgische rechter", NJW 2005, 1154-1166).

In Nederland is de ontbinding van de arbeidsovereenkomst overeenkomstig artikel 7:685 Nederlands B.W. een zeer frequent voorkomende beëindigingswijze van de arbeidsovereenkomst door de kantonrechter, op grond van de brede categorie van de gewichtige reden (vaak met toekenning van een vergoeding aan de werknemer).

De ontbindingsprocedure is niet zozeer gericht op de beslechting van een rechtsstrijd, maar eerder op de vaststelling van een billijke regeling, in het kader van een snelle procedure, waarbij de rechter niet gebonden is aan de wettelijke bewijsregels, en in principe zonder de mogelijkheid van een hoger beroep of cassatieberoep (cf. RAUWS W., "De ontbinding van de arbeidsovereenkomst krachtens artikel 7:685 Ned. BW voor de Belgische rechter", concept/ontwerptekst² n.a.l.v. de studieavond inzake Belgisch-Nederlands ontslagrecht, georganiseerd door de Vereniging voor Arbeidsrecht te Antwerpen op 28 april 2008, met verwijzing onder meer naar: LUTTMER-KAT A., "Arbeidsrecht: Tekst en Commentaar, Deventer, Kluwer, 2006, 175-185; VAN DEN HEUVEL L.H., "Ontslagrecht, studiepockets privaatrecht", Zwolle, Tjeenk Willink, 1996, 100-112).

De reden voor het ontbreken van een beroepsmogelijkheid bestaat er volgens de Nederlandse Hoge Raad ook in om ieder debat uit te sluiten over het oordeel van de kantonrechter over de aan- of afwezigheid van gewichtige redenen, alsmede over de waardering hiervan (vgl. Hoge Raad 15 april 1971, Nederlandse Jurisprudentie 1971, 303 - cf. stuk 21 geïntimeerde).

Volgens de rechtspraak van de Nederlandse Hoge Raad wordt hoger beroep slechts in uitzonderlijke gevallen toelaatbaar geacht, indien de rechter zijn bevoegdheid is te buiten getreden of bij het niet in acht nemen van essentiële vormen, waarbij het dan gaat om schending van zo fundamentele rechtsbeginselen dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling van de zaak niet meer kan worden gesproken.

Zo kan aldus een schending van het beginsel van hoor en wederhoor tot vernietiging van de rechterlijke beschikking leiden (HEERMA VAN VOSS G.J.J., "Ontslagrecht in Nederland", T.P.R. 2001, p. 2146, met verwijzingen naar rechtspraak van de Nederlandse Hoge Raad).

De rechtsfiguur van de ontbinding van de arbeidsovereenkomst omwille van gewichtige redenen bestaat als zodanig in het Nederlandse rechtsbestel reeds sedert 1907 (wet van 13 juli 1907, ingevoegd in het Nederlandse B.W. in 1909).

Hoewel het ontbreken van de mogelijkheid tot het instellen van hoger beroep meermaals als onbevredigend wordt ervaren door de (Nederlandse) rechtspraak, heeft de Nederlandse regelgever tot op heden nog geen wetswijziging aan het bestaande systeem (dat de mogelijkheid tot hoger beroep uitsluit) aangebracht (cf. HEERMA VAN VOSS G.J.J., a.w., p.2146-2147).

² Opmerking van de redactie: zie *infra* de tekst waaraan wordt gerefereerd als "concept/ontwerptekst":

[W. Rauws - De ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen krachtens artikel 7:685 van het Nederlandse BW voor de Belgische rechter](#)

Het hof weerhoudt hier dat het ontbreken van de mogelijkheid tot het instellen van een hoger beroep (en/of cassatieberoep), tegen een beschikking die door de kantonrechter wordt uitgesproken in het kader van de ontbindingsprocedure van de arbeidsovereenkomst conform artikel 7:685 Nederlands B.W., een door de Nederlandse regelgever gewenst aspect vormt van bedoelde rechtsfiguur, er onlosmakelijk mee verbonden is, en er integrerend deel van uitmaakt.

Met deze draagwijdte en interpretatie van het vreemde recht dient de Belgische rechter rekening te houden.

Rekening houdend met de tekst en toepassing van de bepalingen van artikel 7:685, 11° Nederlands B.W., is er derhalve geen anomalie vaststelbaar wanneer het arbeidshof tot de bevinding komt dat het hoger beroep dat door appelland bij dit hof tegen bedoelde beslissing(en) van de arbeidsbank werd ingesteld, niet kan worden toegelaten.

Dergelijke beoordeling door het hof is in overeenstemming met de in het land van herkomst toepasselijke interpretatie van de in het geding van toepassing zijnde wettelijke bepalingen.

5. De verwijzingen van appelland naar de door geïntimeerde gekozen wijze van rechtsingang van de procedure bij de arbeidsrechtbank te Tongeren via dagvaarding in plaats van via verzoekschrift, naar het gegeven dat geïntimeerde in de procedure bij de arbeidsrechtbank niet de mogelijkheid gevorderd heeft tot eventuele intrekking van de dagvaarding (cf. artikel 7: 685, 9° Nederlands B.W.), en naar het gegeven dat geïntimeerde akkoord is gegaan met termijnen voor het nemen van conclusies zoals die bij de arbeidsrechtbank op de inleidingszittingen zijn bepaald, betreffen andere procedurele aspecten die op zich niet van aard zijn om hier de toepassing van artikel 7:685, 11° Nederlands B.W. aan de kant te doen schuiven.

En de verwijzing van appelland naar een vonnis van de arbeidsrechtbank te Turnhout d.d. 8 mei 2006, alwaar deze rechtbank zich kennelijk uitsprak over de vraag welk procesrecht van toepassing was op een ontbindingsprocedure tegen een in België wonende maar in Nederland werkzame Nederlandse werknemer, en daarbij overwoog dat het vonnis vatbaar zou zijn voor hoger beroep (stuk 12 appelland), is evenmin van aard om het hof tot andere inzichten aan te zetten.

6. Ten overvloede merkt het hof nog op dat het allicht niet in de bedoeling van de ‘Europese wetgever’ zal hebben gelegen om ongelijkheden tussen EU-onderdanen in het leven te roepen, toen hij de bepalingen van artikel 20 van de Verordening 44/2001 tot stand bracht.

De partij die zich tot de Nederlandse kantonrechter richt met het oog op de toepassing van artikel 7:685 Nederlands B.W., kan tegen de daaropvolgende beschikking van de Nederlandse kantonrechter geen hoger beroep (en/of cassatieberoep) instellen.

Uiteraard zonder zich in de plaats te willen stellen van de EU-regelgever, is het naar het oordeel van het hof niet verzoenbaar met de basisregel van de gelijke behandeling van EU-onderdanen indien de toepassing van artikel 20 van de Verordening 44/2001 er toe zou leiden dat tegen de corresponderende uitspraak van de gebeurlijk (conform artikel 20 Verordening 44/2001) gevatte Belgische arbeidsrechter dan wel hoger beroep en eventueel daaropvolgend cassatieberoep zou kunnen worden ingesteld, daar waar zulks in een vergelijkbare situatie bij de Nederlandse kantonrechter niet tot de mogelijkheden blijkt te behoren.

Een andere visie voorstaan, zou naar het oordeel van het hof neerkomen op een ongelijke behandeling van EU-onderdanen, louter afhankelijk van het (willekeurige) feit of de betrokken werknemer in de ene dan wel de andere lidstaat zijn woonplaats heeft.

Dergelijke andere visie schijnt het hof in het licht van de Europese ‘gelijkheidsgedachte’ weinig aannemelijk toe als de te volgen zienswijze.

7. Verwijzend naar de voorgaande overwegingen komt het hof tot het besluit dat het hoger beroep tegen de vonnissen van 1 juni 2006 en 21 december 2006 van de arbeidsrechtbank te Tongeren wettelijk niet toegelaten is.

Het door appellant bij dit arbeidshof ingestelde hoger beroep is bijgevolg onontvankelijk.

Dit geldt eveneens voor de door appellant in onderhavige beroepsprocedure geformuleerde eisuitbreiding (voor het eerst vermeld in zijn verzoekschrift strekkende tot hoger beroep, ontvangen ter griffie van dit hof op 9 juli 2007).

Dergelijke ‘uitbreiding van eis’ kan logischerwijze enkel maar in verband staan met de door appellant in de procedure bij de arbeidsrechtbank geformuleerde oorspronkelijke tegeneis, erop gericht geïntimeerde te horen veroordelen tot de betaling van een ontslagvergoeding.

De uitspraak over deze initiële tegeneis van appellant maakt als zodanig deel uit van de uitspraak die door de arbeidsrechtbank werd gedaan inzake de ontbindingsprocedure van de arbeidsovereenkomst conform artikel 7:685 Nederlands B.W., beschikking/uitspraak waartegen geen hoger beroep openstaat (zie hoger).

Van bedoelde uitbreiding van de initiële tegeneis van appellant kan het hof thans ten gronde geen kennis nemen, nu de arbeidsrechtbank zich reeds ten definitieve titel uitsprak over de initiële tegeneis.

Ook bedoelde eisuitbreiding is bijgevolg onontvankelijk.

8. Gelet op de onontvankelijkheid van het hoger beroep en van bedoelde eisuitbreiding, onthoudt het hof zich uiteraard verder van uitspraken over de grond van het geschil.

OP DIE GRONDEN,

Het arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt, tweede kamer.

[...]

Verklaart het door de heer Henricus P. tegen de vonnissen van 1 juni 2006 en 21 december 2006 van de arbeidsrechtbank te Tongeren ingestelde hoger beroep onontvankelijk.

Verklaart de door Henricus P. in onderhavige beroepsprocedure geformuleerde eisuitbreiding van zijn initiële opzichts ingestelde tegeneis onontvankelijk.

Veroordeelt appellant in toepassing van artikel 1017, lid 1 Ger.W. tot de gerechtskosten van onderhavige beroepsprocedure,

Vereffent deze aan de zijde van appellant op 5.000,00 EUR rechtsplegingsvergoeding hoger beroep.

Vereffent deze aan de zijde van geïntimeerde op 5.000,00 EUR rechtsplegingsvergoeding hoger beroep.

Aldus gewezen door

Arbeidshof te Brussel, arrest van 10 juni 2008

Arbeidsovereenkomst of zelfstandigenovereenkomst – Internationale bevoegdheid – (Oud) Belgisch ipr – Bevoegdheidsbeding geldig – Forum prorogati – Eiland Man – Artikel 630 Ger. W. niet van toepassing – Toepasselijk recht – EVO-verdrag – Artikel 3 – Lex voluntatis – Kwalificatie overeenkomst – Anticipatieve toepassing van de lex loci laboris – Arbeidsovereenkomst naar Belgisch recht – Artikel 6 – Dwingende regelen uit het objectief toepasselijk landsrecht – Betekening – Verdrag van Den Haag – Geen nietigheid bij gebrek aan belangenschade

Contrat de travail ou comme indépendant – Compétence internationale – (Ancien) dip belge – La validité de la clause attributive de juridiction – Forum prorogati – Île de Man – L' article 630 C. jud. n'est pas applicable – Droit applicable – Convention de Rome – Article 3 – Lex voluntatis – La qualification du contrat – L'application anticipative du lex loci laboris – Contrat de travail selon le droit belge – Article 6 – Dispositions impératives de la loi qui serait applicable, à défaut de choix – Notification – Convention de La Haye – Pas de nullité à défaut de grief

OPENBARE TERECHTZITTING VAN 10 JUNI 2008.

3de kamer

In de zaak:

F. G., wonende te [xxx],

Appellant appellant op hoofdberoep, geïntimeerde op incidenteel beroep, hierna appellant genoemd, vertegenwoordigd door Mr. E. Van Hoorde loco Mr. W. Van Roeyen, advocaat te 9051 Gent;

Tegen:

Virgin Express NV, met maatschappelijke zetel te 1130 Brussel, Bourgetlaan 40, ingeschreven in het handelsregister te Brussel onder nummer 552.135,

Eerste Geïntimeerde op hoofdberoep, hierna eerste geïntimeerde genoemd, vertegenwoordigd door F. Tilleman, advocaat te 2000 Antwerpen;

Parc Selection Ltd, met maatschappelijke zetel te Penthouse Suite, Analyst House 20-26, Douglas, Isle Of Man, voorheen gevestigd te Athol Street 7,

Douglas, Isle of Man,

Tweede Geïntimeerde op hoofdberoep, appellante op incidenteel beroep, hierna tweede geïntimeerde genoemd, vertegenwoordigd

door Mr. C. Bevernage, advocaat te 1200 Brussel;

[...]

1. De feiten

1.1. Op 21 en 22 mei 1992 ondertekenden de nv Eurobelgium Airlines, met zetel te 1820 Melsbroek, Melsbroek Airport, Building 116, rechtsvoorganger van de eerste geïntimeerde, die hierna eenvoudigheidshalve ook als eerste geïntimeerde zal worden omschreven, en Parc Aviation Limited, met zetel Dublin (Ierland), St. John's Court, Swords Road, Santry, zelf een "subsidiary company" van Air Lingus, een public limited company naar Iers recht, een "agreement" 'stuk 9 van de tweede geïntimeerde).

In de preambule tot deze overeenkomst verbond Parc Aviation Ltd er zich toe om, ten vroegste vanaf 16 mei 1992, een aantal piloten ter beschikking te stellen van de eerste geïntimeerde ten einde diens vliegtuigen B 737.300, met "basis" in België te besturen. Parc Aviation Ltd erkende voorts dat de eerste geïntimeerde de bevoegdheid zou hebben het werk van die piloten te dirigeren ("shall have authority to direct the work of the Personnel").

Als tegenprestatie zou zij van de eerste geïntimeerde een maandelijkse vergoeding ontvangen.

De artikelen 6 en 7 van de overeenkomst bevatten de arbeidsvoorwaarden waaronder de piloten door de eerste geïntimeerde zullen worden "tewerkgesteld", inzonderheid wat reiskosten, vakantie en vrije tijd betreft.

In zoverre de vergoedingen die Parc Aviation Ltd aan de piloten zou betalen, onderworpen zouden worden aan de Belgische inkomstenbelasting, zou de eerste geïntimeerde die piloten hiervoor vergoeden (artikel 14 van de overeenkomst).

1.2. Op 9 en 17 mei 1996 ondertekenden de appellant-en Parc Selection Limited, tweede geïntimeerde, met zetel op het Eiland Man, Douglas, Athol Street 7, een "agreement", gedateerd op 9 mei 1996 (stuk 1 van de tweede geïntimeerde).

In de preambule tot deze overeenkomst werd gezegd dat Parc Selection Ltd deel uitmaakt van de "groep Parc" en als belangrijkste activiteit heeft personeel te selecteren voor en aan te bieden aan andere onderdelen van de groep, aan hun klanten en aan derden "world-wide". Voorts werd vermeld dat Parc Selection Ltd gevraagd werd om personen te recruter en aan te werven voor de functie van gezagvoerder van "B737 EFIS" vliegtuigen, opdat zij ter beschikking zouden kunnen worden gesteld van de eerste geïntimeerde.

Artikel 1 van de overeenkomst bepaalde dat de appellant zou worden aangeworven ("engaged") voor de periode van 4 mei 1996 tot en met 30 september 1996, met dien verstande dat deze periode in onderling akkoord kon verlengd worden.

Artikel 2 bepaalde dat de appellant diensten zou verlenen aan de eerste geïntimeerde, onder de voorwaarden daar vermeld. Volgens een eerste onderdeel van dit artikel zou de appellant alle taken die de eerste geïntimeerde hem verzocht te verrichten, uitvoeren in overeenstemming met de arbeidsvoorwaarden en grenzen van de vliegreuen bij de luchtvaartonderneming, en zou hij alle instructies en voorschriften die hem door de eerste geïntimeerde zouden worden gegeven, in acht nemen.

Artikel 3 van de overeenkomst bepaalde welke vergoeding de tweede geïntimeerde aan de appellant zou verschuldigd zijn. Het betrof een brutovergoeding van 180.300 frank per maand, alsook een maandelijkse "meal and incidental allowance van 44.000 frank.

In artikel 7 werd bepaald dat de appellant alle belastingen zou betalen die op de vergoedingen betrekking zouden hebben.

Artikel 9.1 bepaalde dat de tweede geïntimeerde de overeenkomst met een opzeggingstermijn van minstens één maand kon beëindigen, wanneer enige overeenkomst tussen de tweede geïntimeerde of een ander onderdeel van de groep enerzijds en de eerste geïntimeerde anderzijds, met betrekking tot het aanbieden van de diensten van de appellant aan de eerste geïntimeerde, zou worden beëindigd.

Artikel 15 van de overeenkomst bepaalde dat de wetten van het eiland Man op de overeenkomst toepasselijk zouden zijn en dat de partijen hun geschillen aan de rechtbanken van het eiland Man zouden voorleggen.

1.3. Op 2 (?) en 8 september 1998 ondertekenden de appellant en de tweede geïntimeerde een document waarin werd bepaald dat de overeenkomst werd verlengd van 1 november 1998 tot en met 31 oktober 1999 (stuk 2 van de eerste geïntimeerde). In deze overeenkomst werden een aantal clausules van het "agreement" aangepast.

Op 28 en 29 oktober 1998 ondertekenden de appellant en de tweede geïntimeerde een document waarin werd bepaald dat de overeenkomst werd verlengd van 1 november 1998 tot en met 31 oktober 2001 (stuk 2 van de tweede geïntimeerde). Ook in deze overeenkomst werden een aantal clausules van de oorspronkelijke overeenkomst aangepast.

De nv Eurobelgian Airlines werd op 13 maart 1997 omgedoopt in de nv Virgin Express. Deze laatste benaming komt echter pas vanaf maart 1999 voor op de betaalstaten afgegeven door de tweede geïntimeerde.

Bij schrijven van 24 augustus 1999 liet de tweede geïntimeerde de appellant weten dat de overeenkomst werd stopgezet per 31 oktober 1999, in overeenstemming met artikel 9.1 van het contract (stuk 4 van de eerste geïntimeerde)

2. De procedure in eerste aanleg

Bij dagvaarding, betekend op 9 maart 2000, stelde de appellant een vordering in tegen de beide geïntimeerden, strekkende tot de veroordeling van deze laatsten, "solidair, in solidum, minstens elk voor het geheel", om aan hem te betalen, van 23.774.864 frank als opzeggingsvergoeding en 600.000 frank provisioneel als achterstallig vakantiegeld en vertrekvakantiegeld, de beide bedragen te vermeerderen met wettelijke intrest en gerechtelijke intrest, alsook van 5.000.000 frank provisioneel wegens het niet-betalen van bedrijfsvoorheffing en sociale zekerheidsbijdragen (en de daaruit voortvloeiende gedeerde sociale zekerheid voordelen), vermeerderd met vergoedende intrest en gerechtelijke intrest. Hij vroeg de veroordeling van de geïntimeerden tot de afgifte van "de sociale documenten C4 (met als motief onrechtmatige eenzijdige beëindiging door de werkgever), loonfiches, fiscale fiches 281.10 voor de volledige periode van tewerkstelling, individuele rekening, vakantieattesten en het tewerkstellingsattest binnen de maand na betekening van het tussengekomen vonnis op straffe van een dwangsom van 1.000 frank per dag en per document vertraging". Hij vroeg de verwijzing van de geïntimeerden tot het betalen van de kosten van het geding. Hij vroeg ten slotte het vonnis voorlopig uitvoerbaar te verklaren ondanks elk verhaal en zonder borgstelling, en met uitsluiting van de mogelijkheid van kantonnement.

Bij conclusie, op 27 oktober 2000 ter griffie van de arbeidsrechtbank neergelegd, vroeg de eerste geïntimeerde dat de vordering onontvankelijk minstens ongegrond zou verklaard worden, met verwijzing van de appellant in de kosten van het geding.

Bij conclusie, op 27 oktober 2000 ter griffie van de arbeidsrechtbank neergelegd, vroeg de tweede geïntimeerde in hoofdorde dat de vordering onontvankelijk ratione loci zou verklaard worden en dat de zaak naar de rechtbanken van het eiland Man zou verwezen worden (sic). Subsidiar vroeg zij dat de rechtbank zich ratione materiae onbevoegd zou verklaren. Nog meer subsidiar vroeg zij dat de

vordering ongegrond zou verklaard worden. Zij vroeg de veroordeling van de appellant tot het betalen van de kosten van het geding.

[...]

Bij eindvonnis, op 28 februari 2002 op tegenspraak gewezen, werd de vordering onontvankelijk verklaard wegens onbevoegdheid van de arbeidsrechtbank te Brussel. De appellant werd veroordeeld tot het betalen van de kosten van het geding.

De eerste rechter was inzonderheid van oordeel:

met betrekking tot de ontvankelijkheid van de vordering

- dat de tweede geïntimeerde voorhiel dat de vordering onontvankelijk was omdat de dagvaarding aan het verkeerde adres werd betekend, niet de wettelijk verplichte vermeldingen bevatte en niet werd betekend aan de op grond van het Verdrag van Den Haag bevoegde autoriteiten;
- dat de dagvaarding werd betekend aan de zetel van Parc Aviation Ltd in Dublin (Ierland) en niet aan de zetel van de tweede geïntimeerde op het eiland Man;
- dat artikel 702 Ger. W. bepaalde dat de verplichte vermeldingen in een exploit van dagvaarding op straffe van nietigheid waren voorgeschreven;
- dat er volgens artikel 861 Ger. W. evenwel geen nietigverklaring mogelijk was zonder belangenschade;
- dat van belang was of de te dagen rechtspersoon zonder vergissing kon worden geïdentificeerd, de betekening ontving en zich aangesproken voelde;
- dat er geen nietigheid was wanneer de handeling het doel had bereikt dat de wet beoogde;
- dat het Verdrag van Den Haag geen nietigheidssanctie bepaalde;
- dat de tweede geïntimeerde de dagvaarding had ontvangen, er niet aan had getwijfeld dat zij voor haar bestemd was en in de procedure was tussengekomen;
- dat in de briefwisseling tussen de appellant en de tweede geïntimeerde overigens ook door de tweede geïntimeerde zelf het adres in Ierland was vermeld;
- dat de dagvaarding bij gebrek aan belangenschade niet nietig was en dat de vordering ontvankelijk was;

met betrekking tot de exceptie van onbevoegdheid ratione loci

- dat de tweede geïntimeerde zich beriep op de bevoegdheidsclausule in de met de appellant gesloten overeenkomst;
- dat deze clausule volgens de appellant in strijd was met artikel 17, laatste lid, van het Europees Executieverdrag;
- dat deze bepaling toepasselijk was op arbeidsovereenkomsten;
- dat bijgevolg eerst moest uitgemaakt worden of de appellant met de tweede geïntimeerde door een arbeidsovereenkomst verbonden was geweest;

met betrekking tot de kwalificatie van de overeenkomst tussen de appellant en de tweede geïntimeerde

[...]

- dat er tussen de partijen een overeenkomst voor zelfstandige dienstverlening had bestaan, beheerst door het recht van het eiland Man;

(opnieuw) met betrekking tot de bevoegdheid

- dat de bevoegdheidsclausule geldig was;
- dat de rechtbank ook onbevoegd was om kennis te nemen van een geschil omtrent de modaliteiten van beëindiging van een overeenkomst van zelfstandige samenwerking;
- dat er geen sprake kan zijn van een verboden terbeschikkingstelling van de appellant aan de eerste geïntimeerde;
- dat de arbeidsrechtbank onbevoegd was.

3. De procedure in hoger beroep

In zijn akte van hoger beroep vordert de appellant dat de geïntimeerden tot de betaling van de kosten van het geding zouden veroordeeld worden (pagina 24 van de akte van hoger beroep waarin het beschikkend gedeelte voorkomt, ontbreekt!).

Bij conclusie, op 13 december 2002 ter griffie neergelegd, vraagt de tweede geïntimeerde in hoofdorde dat de vordering onontvankelijk ratione loci zou verklaard worden en dat de zaak naar de rechtbanken van het eiland Man zou verwezen worden (sic). Subsidiair vraagt zij dat de rechtbank zich ratione materiae onbevoegd zou verklaren. Nog meer subsidiair vroeg zij dat de vordering ongegrond zou verklaard worden. Uiterst subsidiair vraagt zij dat de opzeggingsvergoeding tot 21.346,61 euro, nog meer subsidiair tot 42.693,21 euro zou beperkt worden. Zij vraagt de verwijzing van de appellant in de kosten van het geding. Nu de tweede geïntimeerde in het beschikkend gedeelte van haar conclusie de onontvankelijkheid van de dagvaarding blijft betwisten, stelt zij impliciet incidenteel beroep in tegen het vonnis van de eerste rechter.

Bij conclusie, op 13 december 2002 ter griffie neergelegd, vraagt de eerste geïntimeerde dat het bestreden vonnis zou bevestigd worden, met verwijzing van de appellant in de kosten van het geding.

[...]

4. De grieven van het hoofdberoep en van het incidenteel beroep

4.1. De appellant acht zich gegriefd door het bestreden vonnis. Hij stelt inzonderheid:

met betrekking tot de territoriale "bevoegdheid" van de Belgische arbeidsgerechten

- dat niet artikel 4, eerste lid, van het Europees Executieverdrag (EEX) maar zijn artikel 17, laatste lid, moet worden toegepast;
- dat het forumbeding in casu in strijd is met de voornoemde bepaling;
- dat, gegeven deze nietigheid, de Belgische arbeidsgerechten bevoegd zijn, zowel op grond van artikel 5.1 EEX als op grond van artikel 4, eerste lid, EEX;
- dat, zelfs mocht het EEX niet toepasselijk zijn, de Belgische arbeidsgerechten bevoegd zijn op grond van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, inzonderheid de artikelen 627, 3° en 10°, Ger. W. terwijl artikel 627, 9°, Ger. W. dat de plaats van tewerkstelling als de exclusief bevoegde rechtbank aanduidt, ook andersluidende internationale bevoegdheidsovereenkomsten verbiedt;

met betrekking tot de volstrekte bevoegdheid van de Belgische arbeidsgerechten

- dat de arbeidsgerechten volstrekt bevoegd zijn om van het geschil kennis te nemen wanneer de eis op een (beweerde) arbeidsovereenkomst is gesteund;

met betrekking tot het toepasselijke recht

- dat in casu het Verdrag van Rome van 19 juni 1980 toepasselijk is, ook al zou het eiland Man daarbij geen Verdragsluitende partij zijn;
- dat de artikelen van dit Verdrag regels van Belgisch internationaal privaatrecht zijn geworden door de Wet van 14 juli 1987;
- dat de rechtskeuze van de partijen er niet toe kan leiden de werknemer de beschermen te ontnemen die hij geniet op grond van de dwingende bepalingen van het recht dat bij gebrek aan rechtskeuze op hem toepasselijk zou zijn;
- dat de arbeidsovereenkomst wordt beheerst door het recht van het land waar de werknemer ter uitvoering van zijn overeenkomst gewoonlijk arbeid verricht;
- dat de appellant en de tweede geïntimeerde door een arbeidsovereenkomst verbonden waren;
- dat de gewoontelijke plaats van tewerkstelling België was;

- dat, mocht het Verdrag van Rome van 19 juni 1980 niet toepasselijk zijn, de dwingende regels van Belgisch arbeidsrecht in casu moeten worden toegepast;

met betrekking tot het bestaan van een arbeidsovereenkomst

- dat de appellant met de tweede geïntimeerde door een arbeidsovereenkomst verbonden was terwijl hij op onregelmatige wijze ter beschikking van de eerste geïntimeerde werd gesteld; [...]

4.2. Ook de tweede geïntimeerde acht zich gegriefd door het bestreden vonnis. Zij stelt inzonderheid:

- dat de dagvaarding niet aan haar maatschappelijke zetel werd betekend;
- dat zelfs de verkeerde vennootschap werd gedagvaard;
- dat de dagvaarding ook nietig is omdat zij niet vermeldt op welke wijze de dagvaarding werd betekend, overeenkomstig artikel 34 of overeenkomstig artikel 35 Ger.W.;
- dat één en ander haar belangen heeft geschaad;
- dat de dagvaarding evenmin werd betekend aan de bevoegde autoriteit, aangeduid in het Verdrag van Den Haag van 15 november 1965;
- dat zij immers haar zetel noch in Ierland noch in Noord-Ierland heeft;
- dat de vordering ook om die reden onontvankelijk is;
- dat zij enkel maar voor de eerste rechter is verschenen om een verstekvonnis te vermijden.

5. Bespreking

5.1. De ontvankelijkheid van het hoofdberoep en van het incidenteel beroep

Het hoofdberoep werd tijdig en regelmatig naar de vorm ingesteld. Het is ontvankelijk. Hetzelfde geldt voor het incidenteel beroep.

5.2. De gegrondheid van het incidenteel beroep

5.2.1. Artikel 702 Ger. W. bepaalt dat het exploit van dagvaarding, op straffe van nietigheid, de naam, de voornaam en de woonplaats of, bij gebrek aan een woonplaats, de verblijfplaats van de gedaagde moet bevatten.

De dagvaarding werd betekend aan Parc Selection Ltd, met kantoren te Dublin (Ierland), St. John's Court, Swords Road, Santry. Het is dit laatste adres dat op het exploit is vermeld.

Niet betwist kan worden dat de te dagen partij - en de partij die in rechte is verschenen - wel de tweede geïntimeerde is doch dat deze zijn "woonplaats" op het eiland Man had (en heeft), dus niet op het adres in Ierland waar Parc Aviation Ltd is gevestigd en waar de dagvaarding werd betekend.

Krachtens de algemene regel in artikel 861 Ger. W. brengt de vermelding in de dagvaarding van een onjuist adres (en de betekening op dit adres) slechts de nietigheid van het exploit mee wanneer de onregelmatigheid de belangen van de gedaagde heeft geschaad (Cass. 13 oktober 1980, Arr. Cass., 1980-81, 157; Arbh. Brussel 4 oktober 1984, T. S.R., 1985, 133).

Het arbeidshof ziet niet in hoe de onregelmatigheid de belangen van de tweede geïntimeerde kan hebben geschaad nu zijn raadsman bij schrijven van 25 april 2000 overeenkomstig 729 Ger.W. schriftelijk is verschenen en de zaak op de inleidingszitting naar de bijzondere rol is verwezen, waarna zij een geheel normaal verloop heeft gekend, waarbij de tweede geïntimeerde ruim de gelegenheid heeft gehad om uitvoerig te concluderen in de periode die aan de rechtsdag - twee jaar nadien - is voorafgegaan (zie WAGNER, K., Sancties in het burgerlijk procesrecht, Antwerpen, 2007, nr. 256).

Ten overvloede zij er op gewezen dat aan de appellant verschillende brieven (zie stukken II/11 van de appellants) zijn geschreven door Parc Aviation Ltd, met zetel in Ierland, terwijl deze vennootschap niet

de contractant van de appellant was, zodat de groep Parc minstens medeverantwoordelijk is voor de ontstane verwarring.

De dagvaarding is om die reden dan ook niet nietig.

5.2.2. Wanneer de tweede geïntimeerde zich zou kunnen beroepen op de nietigheid bedoeld in artikel 862, § 1, 6°, Ger. W. omdat zij niet zou kunnen uitmaken op welke wijze de dagvaarding werd betekend, aan de persoon dan wel aan de maatschappelijke zetel, dan kan hierop worden geantwoord dat een eventuele nietigheid in elk geval werd gedekt door het bestreden vonnis op tegenspraak nu deze nietigheid door de tweede geïntimeerde niet werd opgeworpen noch door de eerste rechter ambtshalve werd uitgesproken (art. 864 Ger. W.).

5.2.3. Het staat vast dat de betekening van de dagvaarding in casu diende te gebeuren (en is gebeurd) met toepassing van de regels bepaald in het Verdrag van Den Haag van 15 november 1965 inzake de betekening en de kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke zaken en in handelszaken.

Het staat ook vast dat deze betekening in casu verkeerd is geschied nu de gerechtsdeurwaarder - van wie aardrijkskunde niet bepaald zijn fort lijkt te zijn - kennelijk heeft gemeend dat men Dublin kan vinden in Noord-Ierland en de dagvaarding heeft laten betekenen via "The Master (Queen's Bench and Appeals, Royal Courts of Justice, Chicester Street, Belfast)".

Zoals de eerste rechter oordeelde, bevat het voornoemde Verdrag evenwel geen nietigheidssanctie. Uit zijn artikel 15 kan integendeel worden afgeleid dat een onregelmatigheid van de betekening enkel tot een uitstel van de rechterlijke beslissing kan leiden.

Wat er ook van zij, zoals is gebleken onder 5.2.1, heeft de onregelmatigheid de belangen van de tweede geïntimeerde kennelijk in genedele geschaad.

5.3. De gegrondheid van het hoofdberoep

5.3.1. De internationale rechtsmacht van de Belgische arbeidsgerechten

5.3.1.1. Wat de tweede geïntimeerde betwist, is niet de (territoriale) bevoegdheid van de arbeidsrechtbank te Brussel doch de (internationale) rechtsmacht van de Belgische (arbeids)gerechten. Bevoegdheid en rechtsmacht zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden begrippen (zie LAENENS, J., "Overzicht van rechtspraak. De bevoegdheid (1979-1992)", T.P.R., 1993, 1479, nrs. 1-2 en 5; LAENENS, J., "Rechtsmacht en bevoegdheid van de civiele rechter: actualia en rechtsvragen", in X, Goed procesrecht- goed procederen. XXIXe Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 2002-2003, Mechelen, 2004, 517, nrs. 1-3 en 8).

5.3.1.2. België en het Verenigd Koninkrijk zijn Verdragsluitende Staten in de zin van het Europees Executieverdrag (EEX). Het eiland Man is een zgn. crown dependency, maakt géén deel uit van het Verenigd Koninkrijk en aldus ook niet van een Verdragsluitende Staat. De appellant toont niet aan dat het Europees Executieverdrag op grond van enige verklaring van het Verenigd Koninkrijk toepasselijk werd gemaakt op het eiland Man.

Artikel 4 EEX bepaalt dat, wanneer de verweerder geen woonplaats heeft op het grondgebied van een Verdragsluitende Staat, de bevoegdheid in elke Verdragsluitende Staat wordt geregeld door de wetgeving van die Staat, onverminderd de toepassing van het bepaalde in artikel 16. Artikel 17 EEX wordt daar niet vermeld.

Artikel 17 EEX kan in casu hoe dan ook niet toepasselijk zijn, nu dit slechts het geval is “wanneer de partijen van wie er ten minste één woonplaats heeft op het grondgebied van een Verdragsluitende Staat, een gerecht of de gerechten van een Verdragsluitende Staat hebben aangewezen voor de kennisneming van geschillen welke naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan”, in welk geval dit gerecht of deze gerechten van die Staat bij uitsluiting bevoegd zijn. De partijen hebben in casu immers geen gerecht van een Verdragsluitende Staat aangewezen maar wel de rechtbanken van het eiland Man. Dat minstens één van de partijen (of in casu zelfs twee van hen) hun woonplaats in België hebben, is dus niet relevant. Het laatste lid van artikel 17 EEX wijkt niet af van de regel in het eerste lid.

5.3.1.3. Het zijn dus de nationale Belgische bepalingen waaruit zal moeten worden afgeleid of de Belgische arbeidsgerechten rechtsmacht hebben ten aanzien van de tweede geïntimeerde, meer bepaald het (thans opgeheven) artikel 635 Ger. W.

Vreemdelingen kunnen voor de rechtbanken van het Rijk gedagvaard worden indien de verbintenis die ten grondslag ligt aan de vordering, in België ontstaan is, uitgevoerd is of moet worden (art. 635, 3°, Ger. W.). Op grond van deze bepalingen zouden de Belgische arbeidsgerechten rechtsmacht hebben om van de vordering tegen de tweede geïntimeerde kennis te nemen. Deze bepalingen doen echter geen afbreuk aan de werking van een geldig rechtsmachtbeding (DENEVE, C., Grensoverschrijdende conflicten in het arbeidsrecht, Antwerpen, 2001, 29).

In casu bevat de overeenkomst van de partijen een beding dat de gerechten van het eiland Man bevoegdheid verleent. Dit beding is geldig.

Ten onrechte houdt de appellant voor dat het beding nietig is omdat het in strijd is met artikel 630, eerste lid, Ger. W.. Volgens deze bepaling is van rechtswege nietig, iedere overeenkomst die in strijd is met de bepalingen van (o.a.) art. 627 Ger. W. en die dagtekent van voor het ontstaan van het geschil.

Artikel 627, 9°, Ger. W. maakt alleen bevoegd voor het kennisnemen van de vordering, de rechter van de plaats die bestemd is voor de exploitatie van de onderneming, de uitoefening van het beroep of de werkzaamheden van de vennootschap, voor alle geschillen bedoeld in (o.a.) art. 578 Ger. W., dus voor geschillen inzake arbeidsovereenkomsten. Nog afgezien van de vaststelling dat het bestaan van een arbeidsovereenkomst (hic et nunc) niet is aangetoond, moet aangenomen worden dat artikel 630, eerste lid, Ger. W. niet geldt wanneer de internationale rechtsmacht ten aanzien van een vreemde verweerder moet bepaald worden (zie DENEVE, C., o.c., 29; PETIT, J., Sociaal procesrecht, Brugge, 2007, nr. 584, met de rechtspraak in voetnoot 56; VAN HOUTTE, H., "Forumbedingen in arbeidsovereenkomsten. Een onsamenhangende regeling", in X, Liber amicorum Roger Blanpain, Brugge, 1998, 465, met de verwijzingen in voetnoten 30 en 31).

De arbeidsrechtbank te Brussel miste de internationale rechtsmacht om van de vordering tegen de tweede geïntimeerde kennis te nemen. Nu het niet om een kwestie van onbevoegdheid, laat staan van onontvankelijkheid, gaat, dient het beschikkend gedeelte van het vonnis in die zin te worden hervormd.

De tweede geïntimeerde wordt buiten de zaak gesteld. De appellant wordt verwezen in de kosten van deze partij.

Ten aanzien van de eerste geïntimeerde rijst er evident geen probleem inzake internationale rechtsmacht of bevoegdheid, ook niet wat de volstreekte bevoegdheid betreft, nu de arbeidsrechtbank bevoegd was éénmaal de vordering gekwalificeerd werd als zijnde gesteund op een arbeidsovereenkomst.

5.3.2. *De lex contractus (1)*

5.3.2.1. De vordering tegen de eerste geïntimeerde gaat uit van het bestaan van een arbeidsovereenkomst tussen deze partijen, ontstaan met toepassing van artikel 31, § 3, van de Uitzendarbeidwet en afgeleid uit het bestaan van een arbeidsovereenkomst tussen de appelland en de tweede geïntimeerde. Subsidiair houdt hij voor dat er een rechtstreekse aanwerving door de eerste geïntimeerde geweest.

Als die arbeidsovereenkomst al niet door het Belgisch recht wordt beheerst, dan zijn volgens de appelland minstens de Belgische wetten van politie en veiligheid erop toepasselijk.

Nu de appelland zijn vordering tegen de eerste geïntimeerde in hoofdorde steunt op de bewering dat de overeenkomst die hem en de tweede geïntimeerde verbond, in werkelijkheid een arbeidsovereenkomst was, moet, ondanks het feit dat de tweede geïntimeerde bij deze discussie geen procespartij meer is (zie 5.3.1), worden nagegaan of dit inderdaad zo is geweest.

5.3.2.2. Het op de overeenkomst tussen de appelland en de tweede geïntimeerde toepasselijke recht dient te worden bepaald door toepassing van het Belgische internationaal privaatrecht, dat in casu (en in de relevante periode) is vastgelegd in de "onmiddellijk toepasselijke bepalingen" van de Wet van 14 juli 1987 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst, van het Protocol en van twee Gemeenschappelijke Verklaringen, opgemaakt te Rome op 19 juni 1980. Of het eiland Man al dan niet Verdragsluitende Partij was bij het voornoemde Verdrag, is in het geheel niet relevant (zie DENEVE, C., o.c., 34-35).

Volgens artikel 3 van de Wet wordt een overeenkomst beheerst door het recht dat de partijen hebben gekozen. In casu is dit het recht van het eiland Man.

Artikel 6, § 1, van de Wet bepaalt wel dat, ongeacht artikel 3, de rechtskeuze van partijen in een arbeidsovereenkomst er niet toe kan leiden dat de werknemer de bescherming verliest welke hij geniet op grond van de dwingende bepalingen van het recht dat ingevolge § 2 van artikel 6 bij gebrek aan rechtskeuze op hem van toepassing zou zijn. Volgens artikel 6, § 2, a, van de Wet gaat het om het recht van het land waar de werknemer ter uitvoering van de overeenkomst gewoonlijk zijn arbeid verricht, zelfs wanneer hij tijdelijk in een ander land te werk is gesteld.

Opdat artikel 6 toepasselijk zou zijn, moet wel uitgemaakt zijn dat de overeenkomst een arbeidsovereenkomst was. Of dit het geval is, moet bepaald worden op grond van het recht dat aangewezen wordt door de voor de voor arbeidsovereenkomsten geldende collisierregels, met name in artikel 6 zelf (STORME, H., en BOUZOUMITA, S., "Arbeidsovereenkomsten in internationaal privaatrecht. Recente evolutie", NjW, 2005, 290, nr. 48; anders, DENEVE, C., "Aanduiding van de toepasselijke arbeidswetgeving. Arbeiden zonder grenzen of ondernemen zonder banden?", T.S.R., 2004, 547, nr. 8, volgens wie de aangezochte rechter dienaangaande zonder meer de lex fori moet toepassen, maar zoals zal blijken, maakt dat in casu geen verschil). Het gaat in casu dan om het recht van het land waar de "werknemer" ter uitvoering van de overeenkomst "gewoonlijk" zijn arbeid verrichtte.

5.3.2.3. Opdat het Belgische recht toepasselijk zou zijn bij het bepalen van de aard van de overeenkomst tussen de appelland en de tweede geïntimeerde, moet aldus vaststaan dat de appelland ingevolge deze overeenkomst "gewoonlijk" in België zijn arbeid verrichtte.

Het is evident dat dit inderdaad het geval is geweest.

Waar de woonplaats van de appelland gevestigd was, is niet relevant (hij werd overigens zowel in september 1998 en in augustus 1999 op een Belgisch adres ingeschreven – zie de stukken II/3 en II/13e van de appelland).

Wel is het zo dat de arbeid die de appellant ingevolge zijn overeenkomst in opdracht van de eerste geïntimeerde moest verrichten, in het geheel niet op of vanuit het eiland Mand werd verricht, maar in België.

De appellant was gezagvoerder van vliegtuigen, eigendom of geleasd door een in België gevestigde luchtvaartmaatschappij. Alle briefwisseling, instructies of mededelingen aan de appellant gebeurden vanuit de exploitatiezetel van de eerste geïntimeerde in Melsbroek. Het blijkt niet dat de vluchten van de appellant ooit van op een andere luchthaven dan die te Zaventem zijn vertrokken. Dat de appellant als piloot naar het buitenland vloog (maar natuurlijk wel altijd terugkeerde), is nogal evident doch niet relevant. Evenmin kan de vaststelling dat de appellant over een Duitse vlieglicentie beschikte, van belang zijn. Het arbeidshof ziet ook niet in welke relevantie de vraag zou kunnen hebben waar de appellant voor en na het bestaan van de overeenkomst met de tweede geïntimeerde arbeid heeft verricht.

De vergoedingen werden in Belgische frank en in België betaald.

Het centrum van de beroepswerkzaamheid van de appellant was zonder twijfel in België gevestigd (zie Arbh. Antwerpen 19 november 2001, R.W., 2003-04, 821).

Uit de vaststaande “gewoonlijke” en zelfs “ononderbroken” tewerkstelling van de appellant in België, moet worden afgeleid dat volgens het Belgische arbeidsrecht moet worden uitgemaakt of de appellant met de tweede geïntimeerde door een arbeidsovereenkomst was verbonden.

5.3.3. Het bestaan van een arbeidsovereenkomst tussen de appellant en de tweede geïntimeerde

[...]

5.3.3.7. De appellant en de tweede geïntimeerde waren aldus in werkelijkheid door een arbeidsovereenkomst verbonden.

5.3.4. De lex contractus (2)

Is de lex contractus in casu wel het recht van het eiland Man, en is de arbeidsovereenkomst die de appellant met de tweede geïntimeerde afsloot, een arbeidsovereenkomst, dan behield de appellant toch de bescherming die hij genoot op grond van de dwingende bepalingen van het recht dat ingevolge § 2 van artikel 6 van de Wet van 14 juli 1987 bij gebrek aan rechtskeuze op hem van toepassing zou zijn, zijnde het Belgische recht, nu de appellant ter uitvoering van de overeenkomst gewoonlijk zijn arbeid verrichtte in België (zie 5.3.2.3). De Uitzendarbeidwet, inzonderheid zijn artikel 31, behoort tot deze dwingende bepalingen (Arbh. Brussel 21 oktober 1998, Soc. Kron., 1999, 181). Dat betekent dat de appellant zich in voorkomend geval kan beroepen op artikel 31, § 3, van de Uitzendarbeidwet wanneer blijkt dat hij, in strijd met artikel 31, § 1, van de Uitzendarbeidwet, door de tweede geïntimeerde ter beschikking zou zijn gesteld van een in België gevestigde gebruiker (zie TILLEMANS, F., "Het sluipend gevaar van de terbeschikkingstelling", Or., 1997, 126).

5.3.5. De verboden terbeschikkingstelling

[...]

5.3.6. Het voorwerp van de vordering

5.3.6.1. De opzeggingsvergoeding

[...]

De regel in de Arbeidsovereenkomstenwet dat aan een arbeidsovereenkomst slechts een einde kan worden gemaakt door middel van een regelmatige opzegging en met het in acht nemen van een opzeg-

gingstermijn, op straffe van het verschuldigd zijn van een opzeggingsvergoeding in de zin van artikel 39, § 1, van de Arbeidsovereenkomstenwet, maakt deel uit van de dwingende bepalingen van het recht dat ingevolge § 2 van artikel 6 van de Wet van 14 juli 1987 bij gebrek aan rechtskeuze op de appellant van toepassing zou zijn.

De appellant toont echter niet aan dat de eerste geïntimeerde de overeenkomst die hem met de appellant verbond, op een onregelmatige wijze heeft beëindigd.

[...]

De vordering tot betaling van een opzeggingsvergoeding is ongegrond.

De nietigverklaring van enig in het Engels gesteld stuk van de eerste geïntimeerde omwille van strijdigheid met het Nederlands Taaldecreet kan niet tot een andere conclusie leiden.

5.3.6.2. Het vakantiegeld

De Wet Jaarlijkse Vakantie maakt deel uit van de dwingende bepalingen van het recht dat ingevolge § 2 van artikel 6 van de Wet van 14 juli 1987 bij gebrek aan rechtskeuze op de appellant van toepassing zou zijn (zie Cass. 16 november 1994, J.T., 1995, 297; Arbh. Gent 21 december 1988, J.T.T., 1989, 127; Arbh. Brussel 25 maart 2005, Soc. Kron., 2007, 386).

[...]

De zaak is op dit punt niet in staat van wijzen.

Er is geen reden enige provisie toe te kennen.

5.3.6.3. De schadevergoeding wegens niet-betaling van bedrijfsvoorheffing

De appellant toont niet aan dat hij schade heeft geleden door het niet-betalen van bedrijfsvoorheffing door de eerste geïntimeerde.

[...]

De vordering is ongegrond.

5.3.6.4. De schadevergoeding wegens niet-inhouding van RSZ -bijdragen

De RSZ -wet is van toepassing op werknemers die in België in dienst zijn van een in België gevestigde werkgever, zoals de eerste geïntimeerde (art. 3 RSZ-Wet). Men mag aannemen dat het ten onrechte niet onderwerpen aan de van openbare orde zijnde RSZ-Wet een fout kan zijn die de appellant schade kan hebben berokkend.

[...]

De zaak is ook op dit punt niet in staat van wijzen. Van de toekenning van enige provisie kan er geen sprake zijn.

5.3.6.5. De vordering tot afgifte van sociale en fiscale documenten

De Sociale Documentenwet, met zijn verplichting een afschrift van de individuele rekening af te geven, maakt deel uit van de dwingende bepalingen van het recht dat ingevolge § 2 van artikel 6 van

de Wet van 14 juli 1987 bij gebrek aan rechtskeuze op de appellant van toepassing zou zijn (zie Cass. 16 november 1994, J.T., 1995, 297). Vraag is wel welke bedragen daarop zouden moeten worden vermeld nu de eerste geïntimeerde zelf geen loon aan de appellant heeft betaald.

Hetzelfde geldt trouwens voor de vakantieattesten. De partijen dienen zich ook uit te spreken of de verplichting tot afgifte van de andere sociale en fiscale documenten die wordt gevraagd, voortspuit uit soortgelijke dwingende bepalingen, alsook over de vraag wat hierop, gelet op de specifieke situatie van de partijen, hierop zou moeten worden vermeld.

De zaak is op dit punt niet in staat van wijzen.

HET ARBEIDSHOF,

Gelet op de bovenstaande gronden

[...]

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond.

Vernietigt het op tegenspraak gewezen eindvonnis van de arbeidsrechtbank te Brussel, tweede kamer, d.d. 28 februari 2002 (A.R. nr. 19.643/00), in al zijn onderdelen, behalve in zoverre de appellant werd veroordeeld tot het betalen van de begrote kosten van de tweede geïntimeerde.

Opnieuw wijzende,

Zegt voor recht dat de Belgische arbeidsgerechten geen internationale rechtsmacht hebben om van de vordering tegen de tweede geïntimeerde kennis te nemen.

Stelt de tweede geïntimeerde buiten de zaak.

Veroordeelt de appellant overeenkomstig artikel 1017, eerste lid, Ger. w. tot het betalen van de kosten van de tweede geïntimeerde, begroot op 1.000 euro rechtsplegingsvergoeding.

Verklaart de vordering tegen de eerste geïntimeerde ontvankelijk.

Verklaart de vordering tot betaling van een opzeggingsvergoeding en tot betaling van een schadevergoeding wegens het niet-betalen van bedrijfsvoorheffing ongegrond.

Zegt dat de zaak niet in staat van wijzen is in zoverre zij betrekking heeft op de andere onderdelen van de vordering en verstuurt haar naar de bijzondere rol van de derde kamer.

Houdt de beslissing over de overige gerechtskosten aan.

Aldus gewezen en uitgesproken op de openbare terechtzitting van de derde kamer van het Arbeidshof te Brussel op 10 juni tweeduizend en acht.

[...]

Hof van beroep te Antwerpen, arrest van 3 december 2007¹

*Kunstroof – Revindicatie – Zaakstatuut – Toepasselijk recht – Overgangsrecht
– (Oud) artikel 3, tweede lid BW – Lex rei sitae – Conflit mobile*

*Vol d'objets d'art – Revendication – Statut réel – Droit applicable – Droit
transitoire – L'(ancien) article 3, al. 2 C.c. – Lex rei sitae – Conflit mobile*

In zake: 2004/AR/2502

B., geboren te Lvov (Oekraïne) op 31 maart 1954, wonende te 2100 DEURNE (ANTWERPEN), [...] - appellant
- tegen het vonnis op tegenspraak uitgesproken op 22 juni 2004 door de 13de B kamer van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen.
- aanwezig in persoon en bijgestaan door Mr. Karel WILLE, advocaat te 2930 BRASSCHAAT, Bredabaan 63.

TEGEN

STAATLICHE KUNSTSAMMLUNGEN DRESDEN, met zetel te D-01067 DRESDEN, Postfach 120551, vertegenwoordigd door de FREISTAAT SACHSEN, vertegenwoordigd door het Ministerie van Wetenschap en Kunst, Wigardstrasse 17, D-01097, doch keuze van woonst doende bij haar raadslieden Mr. Marc A. HUYBRECHTS en Mr. Wouter DEN HAERYNCK, advocaten te 2018 ANTWERPEN, Brusselstraat 59.

- geïntimeerde

- vertegenwoordigd door Mr. Wouter DEN HAERYNCK en Mr. Marc A. HUYBRECHTS, advocaten te 2018 ANTWERPEN, Brusselstraat 59 en door Dr. Andreas ROSENFELD, advocaat te 10719 BERLIN (Duitsland), Kurfüstendamm 218.

1. Wat voorafgaat

1.1. Bij exploit van 25.9.2003 dagvaardt de Staatliche Kunstsammlungen Dresden (geïntimeerde) de heer B. (appellant) teneinde haar verzet tegen de vrijgave aan de appellant van het strafrechtelijk in beslag genomen schilderij "vlakte met windmolen" van Jan Breughel de Oude en haar revindicatie van dat schilderij ontvankelijk en gegrond te doen verklaren, dit met veroordeling van de appellant tot de gedingkosten en bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle rechtsmiddelen, zonder borgstelling en met uitsluiting van het vermogen tot kantonnement.

1.2. Bij het bestreden vonnis op 22.6.2004 op tegenspraak verleend door de 13de B kamer van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen,

- wordt de vordering van de geïntimeerde ontvankelijk en gegrond verklaard;

- wordt de tegenvordering van de appellant (streckende tot het bekomen van een vergoeding) ontvankelijk verklaard;

¹ Zie *infra* noot bij dit arrest: [Johan Erauw - Vier keren een ander situsrecht voor een nogal mobiel landschap van Breughel](#)

- wordt de appellant veroordeeld tot de teruggave aan de geïntimeerde van het hierboven bedoelde schilderij;
- wordt, alvorens verder over de tegenvordering te oordelen, overeenkomstig art. 774 e.v. Ger. W. ambtshalve de heropening van de debatten bevolen teneinde de partijen toe te laten standpunt in te nemen over de vergoeding die door de geïntimeerde aan de appellant moet worden betaald;
- wordt de zaak te dien einde verzonden naar een latere terechtzitting;
- en wordt de beslissing over de gedingkosten aangehouden.

1.3. Bij exploit van 20.7.2004 laat de geïntimeerde dat vonnis betekenen aan de appellant en aan de hoofdgriffier bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen.

1.4. Bij zijn op 10.09.2004 ter griffie neergelegd verzoekschrift tot hoger beroep tekent de heer B. hoger beroep aan tegen het hierboven bedoelde vonnis van 22.6.2004

1.5. De zaak werd vastgesteld bij toepassing van art. 747, §2 (oud) Ger. W. en behandeld op de terechtzitting van 6.11.2007.

2. De vorderingen in hoger beroep.

2.1. Blijkens zijn op 10.9.2004 ter griffie neergelegd verzoekschrift hoger beroep vordert de appellant de hervorming van het bestreden vonnis en vraagt hij meer bepaald wat volgt:

“... de vordering van geïntimeerde, oorspronkelijk eisende partij op hoofdeis, ontoelaatbaar, onontvankelijk, minstens en in elk geval volledig ongegrond te verklaren en geïntimeerde er over de ganse lijn van af te wijzen; bijgevolg te zeggen voor recht en te bevelen dat het schilderij Windmolen met paard = Ebene mit Windmühlen van Jan Brueghel de Oude moet teruggegeven worden aan de appellant; indien en in zover de vordering van geïntimeerde niettemin toch toelaatbaar, ontvankelijk en gegrond zou verklaard worden, onverminderd en onverkort alsdan mogelijke voorziening in cassatie door appellant, de tegenvordering van de appellant, zowel toelaatbaar, ontvankelijk als gegrond te verklaren conform de door appellant voor de eerste rechter gestelde tegeneis op basis van art. 2280 B. W., analogische toepassing van art. 2280 B. W, de billijkheid en de regels van de zaakwaarneming, onder veroordeling van geïntimeerde om aan appellant een bedrag van 1.250.000,00 EUR te betalen, vermeerderd met de gerechtelijke intresten; geïntimeerde te verwijzen in de kosten van beide instanties ...”.

Bij zijn op 19.3.2007 en op 20.7.2007 ter griffie neergelegde conclusies voegt de appellant daaraan toe:

“... het incidenteel beroep van geïntimeerde m.b.t. die tegenvordering van appellant ongegrond te verklaren; een en ander in voorkomend geval na beantwoording door het Arbitragehof, thans Grondwettelijk Hof genoemd, van een door het Hof van Beroep gestelde prejudiciële vraag naar de al dan niet schending van het gelijkheidsbeginsel door de wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse staten zijn gebracht, inzonderheid door artikel 8 van die wet; ...”

2.2. Bij haar op 24.9.2007 ter griffie neergelegde 'tweede aanvullende conclusie, tevens syntheseconclusie' vordert de geïntimeerde

- het hoger beroep van de appellant ontvankelijk, maar ongegrond te verklaren en het bestreden vonnis te bevestigen voor zover het de teruggave beveelt van het betrokken schilderij aan de geïntimeerde;

- bij incidenteel beroep (reeds aangetekend bij haar op 28.9.2005 ter griffie neergelegde conclusie) de tegenvordering van de appelland ontvankelijk, maar ongegrond te verklaren;
- en de appelland te veroordelen tot de gedingkosten.

3. Aangaande de tijdigheid, de regelmatigheid en de ontvankelijkheid van het hoger beroep.

3.1. Het Hof heeft kennis genomen van de door de wet vereiste processtukken, in behoorlijke vorm overgelegd, waaronder het bestreden vonnis van 22.6.2004, waarvan de akte van betekening van 20.7.2004 wordt voorgelegd, en stelt vast dat tegen dat vonnis tijdig, regelmatig naar vorm en op ontvankelijke wijze

- door de appelland hoger beroep werd aangetekend bij zijn op 10.9.2004 ter griffie neergelegd verzoekschrift tot hoger beroep;
- door de geïntimeerde incidenteel beroep werd aangetekend bij haar op 28.9.2005 ter griffie neergelegde conclusie.

4. De feiten

4.1. De feitelijke gegevens die aan de onderscheiden vorderingen ten grondslag liggen, kunnen worden samengevat als volgt:

- het schilderij "vlakte met windmolen", een origineel werk van Jan Breughel de Oude, was minstens sinds 1708 tot mei 1945 eigendom van de geïntimeerde; het bevond zich tot aan Wereldoorlog II in de Dresdner Gemäldegalerie; bij de inval van het rode leger werd het in veiligheid gebracht; in 1945 werd het door het rode leger meegenomen uit de opslagplaatsen in de spoorwegtunnel bij Pirna/Grosscota;
- op 4.7.2001 wordt de appelland in Antwerpen aangetroffen met het betrokken schilderij;
- de appelland wordt aanvankelijk strafrechtelijk vervolgd wegens heling; bij beslissing van 14.5.2003 van de raadkamer bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen wordt vastgesteld dat de feiten van deze tenlastelegging niet kunnen worden vervolgd wegens de onbevoegdheid van de Belgische rechtbanken (omdat de ten laste gelegde feiten werden gepleegd buiten het grondgebied van het Rijk ten nadele van een vreemdeling door een vreemdeling);
- het schilderij was inmiddels strafrechtelijk in beslag genomen en in bewaring gegeven bij het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen, dit bij toepassing van het K.B. nr. 260 van 24.3.1936 op de bewaring, ter griffie, en de procedure tot teruggave van de in strafzaken in beslag genomen zaken;
- ingevolge de afhandeling van de strafprocedure deelt de Procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen aan de geïntimeerde mee dat het schilderij zal worden vrijgegeven aan de appelland.

5. Beoordeling

5.1. Aangaande de juridische kwalificatie van de vordering van de geïntimeerde

5.1.1. De geïntimeerde formuleert tegenover de appelland een eigendomsvordering of revindicatievordering met betrekking tot het hierboven bedoelde schilderij. Die vordering is een zakelijke rechtsvordering waardoor degene die beweert eigenaar te zijn van een goed, dit goed van een ander, de bezitter, terugvordert. De vordering is gesteund op het eigendomsrecht en strekt ertoe opnieuw het bezit van het goed te verkrijgen.

5.1.2. De appelland betwist de ontvankelijkheid van die vordering bij gebrek aan belang in hoofde van de geïntimeerde en ook wegens verjaring. Ondergeschikt wordt de gegrondheid van de vordering betwist bij gebrek aan bewijs van het vervuld zijn van de toepassingsvoorwaarden ervan. Meer ondergeschikt maakt de appelland aanspraak op betaling van een vergoeding.

5.2. Aangaande de toepasselijke wet

5.2.1. Alvorens de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de vordering van de geïntimeerde te kunnen beoordelen, moet worden uitgemaakt volgens welke wetgeving die beoordeling moet gebeuren. Er is immers sprake van een aan de Belgische rechtsorde vreemd gegeven: het betrokken schilderij, waarvan niet wordt betwist dat het indertijd eigendom was van de geïntimeerde, werd in het buitenland verworven door (de rechtsvoorganger van) de appellant die het naderhand naar België heeft overgebracht. Vraag is derhalve welke materiële juridische normen hier moeten worden toegepast: de Belgische of de buitenlandse, en, in dat laatste geval, welke buitenlandse.

5.2.2. De partijen zijn het er in eerste orde over oneens of, ter beantwoording van die vraag, al dan niet toepassing moet worden gemaakt van de bepalingen van de Wet van 16.7.2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht. De appellant meent van wel, de geïntimeerde verdedigt het tegenovergestelde.

5.2.3. Bij art. 127, §1 van die Wet wordt voorgeschreven:

*"Deze wet bepaalt het recht dat van toepassing is op de rechtshandelingen en rechtsfeiten die zich voordoen na de inwerkingtreding ervan.
Deze wet bepaalt het recht dat van toepassing is op de gevolgen die na de inwerkingtreding ervan voortvloeien uit een rechtshandeling of een rechtsfeit die voor de inwerkingtreding ervan heeft plaatsgevonden, met uitzondering van de gevolgen van een handeling of feit bedoeld in de artikelen 98, 99, 104 en 105".*

Krachtens art. 140 van dezelfde Wet is de Wet in werking getreden op de eerste dag van de derde maand na die waarin zij is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. Dat laatste is gebeurd op 27.7.2004. De datum van inwerkingtreding is derhalve 1.10.2004.

De uitzonderingen waarvan sprake in de laatste alinea van de hierboven geciteerde wetsbepaling betreffen de overeenkomsten, de eenzijdige wilsverklaringen, de onrechtmatige daden en de quasi-delicten.

Ook in de andere dan de voornoemde materies wordt geen enkele retroactieve werking verleend aan de nieuwe verwijzingsregels. De gevolgen van bepaalde rechtshandelingen of rechtsfeiten zijn slechts onderworpen aan de nieuwe collisiereregels, indien dit redelijkerwijze kan zonder dat de nieuwe bepalingen ook de van vóór de inwerkingtreding daterende rechtshandelingen of rechtsfeiten zelf beheersen. Of nog: de principiële onmiddellijke toepassing van de Wet geldt niet wanneer dit afbreuk zou doen aan vorige toestanden die definitief voltrokken zijn.

Dat laatste is terzake het geval, aangezien alle rechtshandelingen en rechtsfeiten hier aan de orde dateren van vóór de inwerkingtreding van de Wet van 16.7.2004 en alleen sprake is van daarvoor definitief voltrokken toestanden. De meerbedoelde Wet van 16.7.2004 is derhalve niet toepasselijk, wel art. 3, tweede lid (oud) B.W.

5.2.4. Bij art. 3, tweede lid (oud) B.W. wordt voorgeschreven:

"Onroerende goederen, ook die welke in het bezit zijn van vreemdelingen, worden beheerst door de Belgische wet".

Alhoewel de tekst van deze wetsbepaling enkel spreekt van onroerende goederen, geldt dezelfde regel ook voor roerende goederen. Het zakelijk statuut van een goed dat zich effectief op Belgisch grondgebied bevindt, wordt derhalve bepaald door het Belgisch recht.

De appellant is in België aangetroffen in het bezit van het schilderij in kwestie. Het Belgisch recht is derhalve in principe van toepassing wat het zakelijk statuut van het schilderij betreft. Waar de appellant het goed heeft verworven, doet in dat opzicht niets terzake.

Bij toepassing van het Belgisch recht moet derhalve worden beoordeeld welke de gevolgen zijn van het bezit van de appellant, of de geïntimeerde beschikt over de eigendomsvordering die zij instelt, of en onder welke voorwaarden verkrijgende verjaring mogelijk is, alsook of de appellant, in voorkomend geval, gerechtigd is op enige vergoeding.

Dat alles moet echter wel geschieden met eerbiediging van de regelmatige verwerving of het dito verlies van zakelijke rechten buiten het Belgisch grondgebied. In dat verband geldt het recht van het land op wiens grondgebied het goed zich bevond op het tijdstip dat de handelingen of feiten die worden ingeroepen als grond voor de verwerving of het verlies van die rechten, zich hebben voorgedaan.

5.2.5 Het Hof voegt daaraan toe dat terzake geen toepassing kan worden gemaakt van

- het verdrag van UNIDROIT van 24 juni 1955 aangaande de internationale teruggave van gestolen of illegaal geëxporteerde cultuurvoorwerpen: omdat België geen lidstaat is bij dat Verdrag;
- de Wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse Staten zijn gebracht: omdat die Wet slechts van toepassing is op goederen die ten vroegste op 1.1.1993 op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van de verzoekende Staat zijn gebracht.

5.2.6. Tenslotte wordt benadrukt dat de rechtspleging volledig wordt beheerst door de Belgische wet. Dat geldt ook voor de vraag of de geïntimeerde al dan niet het vereiste belang heeft bij het instellen van haar revindicatievordering.

5.2.7. Aan de hand van die principes wordt hierna de eigendomsvordering van de geïntimeerde onderzocht.

5.3. *Aangaande het beweerde gebrek aan belang in hoofde van de geïntimeerde.*

5.3.1. De appellant laat gelden dat de geïntimeerde over geen actueel belang meer zou beschikken om de eigendomsvordering in te stellen en dat die vordering derhalve niet toelaatbaar of niet ontvankelijk zou zijn overeenkomstig art. 17 Ger. W., "*nu geïntimeerde door verzekering of soortgelijk of vergelijkbaar procédé reeds lang vóór het instellen van haar vordering vergoed was geworden voor het 'verlies' van het kwestieus schilderij*". Van haar kant betwist de geïntimeerde deze bewering van de appellant.

5.3.2. Het Hof merkt vooreerst op dat toelaatbaarheid en ontvankelijkheid dezelfde lading dekken.

5.3.3. Art. 870 Ger. W. schrijft voor dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert.

5.3.4. Met de geïntimeerde kan het Hof niets anders dan vast te stellen dat iedere bewijsvoering door de appellant in dit verband ontbreekt. Het beweerde gebrek aan belang in hoofde van de geïntimeerde blijft onbewezen. Alvast om die reden is de revindicatievordering van de geïntimeerde niet onontvankelijk.

5.4. Aangaande de beweerde verjaring van de vordering van de geïntimeerde.

5.4.1. Het Hof merkt vooreerst op dat, aangezien de appellant terzake de bescherming van art. 2279, eerste lid B.W., niet geniet (daarover onder nummer 5.5 verder meer), de revindicatievordering van de geïntimeerde al evenmin onderworpen is aan de termijn van drie jaar bedoeld bij art. 2279, tweede lid BW.

5.4.2. De appellant beroept zich dienaangaande verder op art. 2262 BW. dat voorschrijft dat alle zakelijke rechtsvorderingen verjaren door verloop van dertig jaar.

5.4.3. Eigendomsverkrijging door verjaring veronderstelt gedurende dertig jaar een bezit van het goed dat vrij is van gebreken, dat dus voortdurend, ongestoord, openbaar en ondubbelzinnig is.

5.4.4. Hierna (onder nummer 5.5) zal worden toegelicht dat het bezit van de appellant een heimelijk karakter heeft en dus gebrekkig is. Bijgevolg kan ook art. 2262 B.W. de appellant geen soelaas brengen.

5.4.5. In de gegeven omstandigheden kan de appellant zich niet beroepen op de verjaring van de eigendomsvordering van de geïntimeerde. Of het betrokken schilderij behoort tot het privaats of tot het openbaar domein en bijgevolg al dan niet vatbaar is voor verkrijgende verjaring, heeft verder geen belang.

5.5. Aangaande de toepassing van art 2279, eerste lid BW

5.5.1. Als verweer tegen de revindicatievordering van de geïntimeerde beroept de appellant zich op de bepaling van art. 2279, eerste lid B.W., gesteld als volgt:

“Met betrekking tot roerende goederen geldt het bezit als titel”.

5.5.2. Onterecht laat de geïntimeerde gelden dat de appellant zou hebben verzaakt aan de toepassing van art. 2279, eerste lid BW. Het tegendeel vloeit niet voort uit het feit dat de appellant in zijn verweer ook verwijst naar de schenking van het schilderij hem in 1983 door zijn vader gedaan en naar de aankoop van het schilderij door zijn vader in het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw.

5.5.3 Opdat de appellant de bescherming van art. 2279, eerste lid B.W. zou kunnen invoeren, moet aan drie vereisten zijn voldaan:

- zijn bezit moet werkelijk zijn;
- zijn bezit moet deugdelijk zijn;
- en zijn bezit moet te goeder trouw zijn.

Aan de geïntimeerde, die beweert dat terzake niet aan de toepassingsvoorwaarden van de hierboven bedoelde wetsbepaling is voldaan, behoort het daarvan een afdoende bewijsvoering te doen.

5.5.4 Het wordt niet betwist dat de appellant te bestempelen is als de werkelijke bezitter van het betrokken schilderij in de zin van art. 2279, eerste lid B.W. Het tegendeel vloeit niet voort uit de omstandigheid dat het schilderij in 2001 door de bevoegde overheid in beslag genomen werd. Voor zover aan de andere toepassingsvoorwaarden daarvan voldaan is, kan degene die op het ogenblik van de in beslag name de feitelijke heerschappij had over de zaak zich blijven beroepen op de toepassing van de hierboven bedoelde wetsbepaling.

5.5.5. De geïntimeerde betwist wel dat het bezit van de appellant deugdelijk of vrij van gebreken zou zijn. Om de bescherming van art. 2279, eerste lid BW. te genieten, moet het bezit voortdurend, vreedzaam, openbaar en ondubbelzinnig zijn.

Er wordt niet beweerd, laat staan bewezen, dat het bezit van de appellant zou behept zijn met discontinuïteit, geweld of dubbelzinnigheid.

Met de geïntimeerde is het Hof evenwel van oordeel dat het bezit van de appellant heimelijk is. Dat blijkt in alle duidelijkheid uit de verklaring die op 5.7.2001 werd afgelegd door Norbert Van Durme, uitbater van de juwelenzaak Tako Ganochi, Vestingstraat 1, te Antwerpen (bladzijde 28 van het strafdossier):

"... U geeft me kennis van uw onderzoek en ik, kan u bevestigen dat gistermiddag om 14.00 uur een zekere Mark (bedoeld wordt: de appellant) bij mij in de zaak is geweest. Hij bood een schilderij aan waarvan hij beweerde dat het van de hand van Breughel was. Hij beweerde dat hij dit werk geërfd had van zijn vader. Deze had het op zijn beurt gekocht van een professor van een universiteit in de Oekraïne. Mark vertelde me verder dat het schilderij in kwestie afkomstig was van het museum te Dresden alwaar het waarschijnlijk was aangeboden aan Rusland als betaling voor de restauratie van een aantal beschadigde werken uit het museum in Dresden. Deze werken waren tijdens de oorlog verborgen geworden en hadden hierbij waterschade opgelopen.

Dit verhaal was me ongeveer een zestal maanden eerder verteld door een oude vriend van me met name Jeffrey Maingaart die in Los Angeles vertoeft. Jeffrey is violist, bouwer en handelaar in violen. Hij is het die Mark, een collega -violist van hem, geïntroduceerd heeft. Hij vroeg me of ik voor die Mark geen koper kon vinden voor deze Breughel.

Marco, de man van de carwash wat verder in de straat gelegen, hoorde van dit verhaal een paar maanden geleden en zei me een aantal weken later dat hij misschien iemand wist die hierin geïnteresseerd was.

Een week voordien is Mark hier geweest met zijn schilderij. Er was hier eveneens een expert uit Brussel en wiens naam ik niet ken en Alain, een vriend van me die hier in de buurt woont. Het schilderij werd bekeken en de expert kwam tot de conclusie dat het om een werk van de hand van Breughel ging. Het werk was een 15-tal jaren geleden gerestaureerd. Er is geen prijs vernoemd geworden.

Gisteren is hier in mijn bureau een nieuwe ontmoeting geweest met Mark, Marco en diens potentiële koper die mij voorgesteld werd als Lionel en mij verder onbekend is. Mark wou 500.000 \$ voor het werk. Lionel ging nog een expert raadplegen en hierop zijn de partijen uit elkaar gegaan. ..."

Het te koop stellen van het betrokken schilderij via de uitbaters van een juwelenzaak en van een carwash (en niet door een gespecialiseerd veilinghuis of door een schilderijengalerij) en tegen een prijs (500.000 \$) merkkelijk lager dan de waarde die de appellant thans zelf aan het schilderij toeschrijft (1.250.000,00 EUR), laat geen twijfel toe omtrent het heimelijk karakter van het bezit van de appellant. De onderscheiden documenten waarnaar de appellant in dit verband verwijst (op 20.7.2007 ter griffie neergelegde tweede conclusie, bladzijde 4), bewijzen het tegendeel niet. Tot getuigenverhoor van de zuster (Branah) van de appellant bestaat geen aanleiding, omdat de objectiviteit van de betrokkene minstens twijfelachtig is.

5.5.6. Aangezien het bezit van de appellant een heimelijk karakter heeft en dus ondeugdelijk is, moet in dit verband niet verder worden onderzocht of het bezit van de appellant al dan niet te goeder trouw is (daarover verder wel meer). Aan de toepassingsvoorwaarden van art. 2279, eerste lid B.W. is terzake niet voldaan, zodat de appellant ook niet de bescherming kan genieten van die wetsbepaling.

5.6. Aangaande de door de appellant ingeroepen eigendomstitels.

5.6.1. De appellant laat verder gelden dat hij het schilderij heeft verworven ingevolge twee onderscheiden, opeenvolgende rechtshandelingen: een aankoop door zijn vader en een schenking waarvan hij de begunstigde was.

5.6.2. Naar de appellant beweert, zou het schilderij in het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw door zijn vader aangekocht zijn van de rector van de universiteit van Lvov (Oekraïne, voormalige Sovjet-Unie). Nog afgezien van het feit dat van die verkoopovereenkomst helemaal geen bewijzen worden voorgelegd, is het hoe dan ook zo dat een dergelijke overeenkomst onder het daarop indertijd toepasselijke Sovjet-recht absoluut verboden was: krachtens de art. 4 tot 10 van de 'Stalingswet' van 1936 (art. 25 van de latere USSR -Beginselen van Burgerlijke Wetgeving) waren slechts consumptiegoederen vatbaar voor privé-eigendom, cultuuroederen zoals het schilderij in kwestie niet, dit ongeacht de wijze van eigendomsverkrijging. Er is geen sprake van strijdigheid van die communistische wetgeving inzake eigendomsrecht met de Belgische nationale of internationale openbare orde. De vader van de appellant heeft derhalve op onrechtmatige wijze het schilderij verworven. Zijn beweerd daaropvolgend ononderbroken bezit gedurende meer dan twintig jaar van het schilderij in het buitenland, is verder irrelevant.

5.6.3. De appellant beweert vervolgens dat het schilderij hem in 1983 door zijn vader zou zijn geschonken. Op het ogenblik van de schenking waren de appellant en zijn vader woonachtig in Queens, New York (Verenigde Staten van Amerika). Overeenkomstig het toepasselijke Amerikaanse recht (het 'common law') kan men in principe niet meer rechten overdragen dan men zelf heeft. Zoals hierboven reeds gezegd, was de vader van de appellant geen titularis geworden van het eigendomsrecht op het schilderij, zodat ook de schenking daarvan aan de appellant niet rechtsgeldig was, zodat de appellant aldus geen eigenaar is geworden van dat schilderij. Eigendomsverkrijgende verjaring kent het Amerikaans recht niet.

5.6.4. Slotsom is derhalve dat de appellant in gebreke blijft een rechtmatige eigendomstitel voor te leggen. Noch de beweerde aankoop door zijn vader, noch de daaropvolgende schenking aan de appellant, noch het bezit van het schilderij dat voorafgaat aan het tijdstip waarop het naar België werd overgebracht, kunnen daaraan iets veranderen.

5.7. Aangaande het eigendomsrecht van de geïntimeerde

5.7.1. Ook al is de geïntimeerde erin geslaagd om het vermoeden van art. 2279, eerste lid B.W. op te heffen en ook al kan de appellant geen rechtmatige eigendomstitel voorleggen, toch moet de geïntimeerde nog altijd zijn eigendomsrecht over het schilderij in kwestie bewijzen.

5.7.2. In dat verband stelt het Hof vast dat de appellant niet betwist dat de geïntimeerde

- minstens sinds 1708 en tot mei 1945 eigenaar is geweest van het schilderij in kwestie;
- tijdens Wereldoorlog II door het rode leger onvrijwillig buiten het bezit werd gesteld van haar schilderij;
- dientengevolge het eigendomsrecht over dat schilderij niet verloren is (§ 935, Abs. 1, Satz 1 Duits Burgerlijk Wetboek).

5.7.3. In de gegeven omstandigheden staat het eigendomsrecht van de geïntimeerde vast. Aangezien aan alle toepassingsvoorwaarden daarvan is voldaan, blijft de revindicatievordering van de geïntimeerde gegrond. Het bestreden vonnis wordt op dit punt bevestigd.

5.8. Aangaande de tegenvordering van de appellant

5.8.1. In ondergeschikte orde herneemt de appellant zijn oorspronkelijke tegenvordering ertoe strekkende de geïntimeerde te doen veroordelen tot betaling van een vergoeding ten bedrage van 1.250.000,00 EUR in hoofdsom, op basis van art 2280 B.W., van de analogische toepassing van art. 2280 B.W., van de billijkheid, van de regels van de zaakwaarneming en van de bepalingen van de Wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuuroederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde Staten zijn gebracht.

5.8.2. Het Hof stelt in eerste orde vast dat de geïntimeerde deze tegenvordering voor de eerste rechter wel degelijk, ook wat het principe betreft, heeft betwist. Het bestreden vonnis wordt derhalve hervormd voor zover daarbij onterecht wordt overwogen "dat eiser principieel niet betwist een vergoeding verschuldigd te zijn" aan de appellant.

5.8.3. Uit hetgeen hierboven reeds uiteengezet werd, volgt dat het bezit van de appellant te kwader trouw is. Terzake zijn er immers wel degelijk omstandigheden van aard om het argwaan van de appellant op te wekken betreffende de wettelijkheid van het bezit van de persoon (zijn vader) die hem het goed geleverd heeft. Het heimelijk karakter van het bezit van de appellant illustreert dat perfect. In zijn verklaring van 4.7.2001 aan de verbalisanten bevestigt de appellant trouwens uitdrukkelijk (strafdossier, bladzijde 14):

"...Ik was er van op de hoogte dat dit schilderij tijdens de tweede wereldoorlog verdwenen is uit het museum van Dresden. ..."

Bovendien is het oude etiket van het museum van Dresden op de achterzijde van het schilderij nog aanwezig (strafdossier, bladzijde 4).

Zijn kwade trouw ontnemt de appellant ieder recht op vergoeding, zowel op grond van art. 2280 B.W., als op grond van de hierboven bedoelde Wet van 28 oktober 1996, als op grond van de billijkheid. Meteen bestaat er ook geen aanleiding toe aan het Grondwettelijk Hof de prejudiciële vraag te stellen waarvan de appellant gewaagt in verband met de voormelde Wet van 28 oktober 1996.

5.8.4. Ook zaakwaarneming komt terzake niet in aanmerking als rechtsgrond voor vergoeding. Zaakwaarneming doet zich voor wanneer iemand vrijwillig en belangloos, doch niet uit vrijgevigheid, andermans belangen behartigt, wanneer dat noodzakelijk en niet alleen nuttig is en zonder dat hiertoe een specifieke contractuele of wettelijke plicht voorhanden is. De appellant heeft terzake nooit de belangen van de geïntimeerde behartigd. Hij is wel integendeel opgetreden uitsluitend uit eigen belang.

5.8.5. In de gegeven omstandigheden wordt de oorspronkelijke tegenvordering van de appellant als ongegrond afgewezen. Het incidenteel beroep van de geïntimeerde wordt toegekend. Het bestreden vonnis wordt op dit punt hervormd.

5.9. Aangaande de gedingkosten

5.9.1. Krachtens art. 1017 Ger W. verwijst ieder eindvonnis, zelfs ambtshalve, de in het ongelijk gestelde partij in de gedingkosten. De appellant wordt bijgevolg veroordeeld tot betaling van de gedingkosten.

5.9.2. Het Hof heeft evenwel geen bevoegdheid om in deze stand van zaken uitspraak te doen over de gedingkosten verbonden aan de tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis, waaronder de kosten van de uitvoerbare uitgifte en deze van de betekening van dat vonnis. Krachtens art. 1395 Ger. W. worden alle vorderingen betreffende middelen van tenuitvoerlegging immers gebracht voor de beslagrechter.

**OM DIE REDENEN,
HET HOF,**

Beslissend op tegenspraak,

Gelet op artikel 24 van de Wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken;

Verklaart het hoger beroep van de appelllant en het incidenteel beroep van de geïntimeerde ontvankelijk;

Wijst het hoger beroep van de appelllant af als ongegrond;

Verklaart het incidenteel beroep van de geïntimeerde gegrond;

Hervormt het bestreden vonnis als volgt;

Verklaart de oorspronkelijke tegenvordering van de appelllant ontvankelijk, maar ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis voor het overige;

Veroordeelt de appelllant tot de kosten van de beide aanleggen, welke kosten, althans deze gevallen aan de zijde van de geïntimeerde, overeenkomstig haar op 24.9.2007 ter griffie neergelegde 'tweede aanvullende conclusie, tevens syntheseconclusie', worden vereffend als volgt:

- de kosten van dagvaarding en het rolrecht:	222,25 EUR
- de rechtsplegingvergoeding eerste aanleg:	356,98 EUR
- de aanvullende vaste rechtsplegingvergoeding:	59,47 EUR
- de rechtsplegingvergoeding hoger beroep:	495,79 EUR

C. DE WINTER

B. CATTOIR

M. BAX

M. BERTRAND

De Voorzitter van de eerste kamer van het Hof van beroep te Antwerpen spreekt dit arrest uit in de openbare terechtzitting van DRIE DECEMBER TWEEDUIZEND EN ZEVEN,

waar aanwezig waren:

M.BERTRAND de Voorzitter

C. DE WINTER de Griffier .

Hof van beroep te Gent, arrest van 12 november 2007

Betekening – (Oude) Betekeningsverordening nr. 1348/2000 – Meerdere wijzen van betekening – Eerste geldige betekening doet de beroepstermijn lopen – Artikelen 1051 iuncto 55 Ger. W. bepalen de beroepstermijn – Laattijdig hoger beroep

Notification – (Ancien) règlement n° 1348/2000 relatif à la signification – Plusieurs modes de signification – Le délai d'appel prend cours lors de la première signification valable – Les articles 1051 iuncto 55 du C. jud. prévoient le délai d'appel – Appel tardif

Terechzitting van 12-11-2007
HOGER BEROEP
NIET TOELAATBAAR
Nr. 2006/AR/1653
in de zaak van :

AUTOMOVILES ATILANO PALACIOS S.L.,

vennootschap naar Spaans recht met maatschappelijke zetel in Spanje, 28041 Madrid, Avenida de Andalucia, Km 7300 en met fiscaal identificatienummer C.I.F. B-82275249, appellante, hebbende als raadsman mr. Miguel Troncoso Ferrer, advocaat met kantoor te 1050 Brussel, Louizalaan 267,

tegen

N.V. KONSTRUKTIEWERKHUIZEN STAS,

met maatschappelijke zetel te 8790 Waregem, Flanders Fieldweg 45 -PB 47 en met ondernemingsnummer 0430.995.942, geïntimeerde, hebbende als raadsman mr. Louis Declerck, advocaat met kantoor te 8530 Harelbeke, Marktstraat 92,

velt het Hof volgend arrest:

Procedure in hoger beroep

1. Met haar op 6 juni 2006 ter griffie neergelegd verzoekschrift heeft appellante hoger beroep aangetekend tegen het door de derde kamer van de rechtbank van koophandel te Kortrijk op 3 februari 2006 op tegenspraak gewezen vonnis in de zaak met rolnummer A/1519/05.

Het bestreden vonnis werd aan appellante betekend op de hierna onder punt 7 nader omschreven wijzen.

Geïntimeerde die in hoofdorde de niet toelaatbaarheid van het hoofdberoep wegens laattijdigheid opwerpt, besluit in ondergeschikte orde tot de ongegrondheid van dit beroep en stelt in haar op 23 juni 2006 neergelegde conclusie incidenteel beroep in.

[...]

Feiten en procedure in eerste aanleg

2. De discussie gaat terug op een commerciële relatie waaraan elk van de partijen een andere draagwijdte toekennen, maar die uiteindelijk resulteerde in twee door appellante op respectievelijk 3 april 2003 en 19 juni 2003 bij geïntimeerde geplaatste bestellingen voor telkens vijf oplegger-kippers.

Appellante houdt voor dat zij, toen de derde oplegger-kipper in productie was, geïntimeerde verzocht om de productie stop te zetten en daardoor meteen de overige bestellingen werden geannuleerd.

Zij meende dan ook dat haar verbintenissen beperkt bleven tot de twee ter beschikking gestelde en door haar betaalde opleggers-kippers, temeer - aldus nog appellante - dat tussen partijen werd overeengekomen om het derde voertuig alsook de nog niet geproduceerde voertuigen op andere markten te verkopen, wat ook effectief gebeurde.

Geïntimeerde was daarentegen van oordeel dat appellante wel degelijk gehouden was tot afname én betaling van nog één oplegger-kipper en dat zij schadevergoeding verschuldigd was voor de laattijdige annulatie van vier afgewerkte opleggers. Voor de drie resterende nog niet afgewerkte voertuigen aanvaardde geïntimeerde de annulatie en vorderde zij geen schadevergoeding.

3. Voor de eerste rechter vorderde geïntimeerde, zoals aangepast in haar besluiten, de veroordeling van appellante tot betaling van een bedrag van 27.000,00 EUR uit hoofde van factuur nr.7667 van 18.11.2003, vermeerderd met de conventionele rente ad 8% per jaar of 5.633,75 EUR, en een schadebeding voor een bedrag van 1.875,00 EUR

Geïntimeerde vorderde tevens dat de overeenkomst voor de constructie en de levering van vier oplegger-kippers zou worden ontbonden in het nadeel van appellante en deze laatste zou worden veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding van 22.500,00 EUR meer de rente.

4. Na te hebben vastgesteld dat hij wel degelijk over de vereiste rechtsmacht beschikte om van het geschil kennis te nemen, verklaarde de eerste rechter voormelde vordering grotendeels gegrond.

Appellante werd vooreerst veroordeeld tot betaling van een bedrag van 31.691,87 EUR, te vermeerderen met de gerechtelijke rente op 4.575,00 EUR vanaf de dagvaarding tot de dag van de volledige betaling.

Verder werd de overeenkomst betreffende de koop-verkoop met betrekking tot de vier oplegger-kippers -voorwerp van facturen nrs. 8422, 7628, 7627 en 7767 - ontbonden in het nadeel van appellante, met veroordeling van laatstgenoemde tot betaling van een schadevergoeding van 16.875,00 EUR.

Grievens/voorwerp van het hoger beroep

5. Appellante is vooreerst van oordeel dat haar hoger beroep tijdig en regelmatig voorkomt.

Zij meent verder dat enkel de Spaanse rechtbanken rechtsmacht hebben om van het geschil kennis te nemen en de eerste rechter dan ook ten onrechte vaststelde dat hij rechtsmacht had om de vordering te beoordelen.

Ondergeschikt, voor wat de grond van de betwisting betreft, argumenteert appellante dat de factuur waarvan geïntimeerde betaling vordert werd geprotesteerd en dit protest gegrond voorkomt.

Nog volgens appellante is de aanspraak van geïntimeerde op betaling van deze factuur laattijdig en maakt deze daarenboven rechtsmisbruik uit.

Tenslotte meent appellante dat de aanspraken van geïntimeerde tot betaling van conventionele rente, schadebeding en schadevergoeding wegens contractbreuk elke grondslag missen.

6. Geïntimeerde besluit in hoofdorde tot de ontoelaatbaarheid van het hoger beroep wegens laattijdigheid.

Ondergeschikt vordert zij dat het hoger beroep van appellante als ongegrond wordt afgewezen en haar incidenteel beroep ontvankelijk en gegrond zou worden verklaard met veroordeling van appellante tot betaling van een bedrag van 27.900,00 EUR ten titel van schadevergoeding, te vermeerderen met de gerechtelijke rente vanaf de dagvaarding.

Voor het overige vordert geïntimeerde de bevestiging van het bestreden vonnis, ook voor wat de gedingkosten betreft.

Beoordeling

7. Uit de stukken blijkt dat geïntimeerde het bestreden vonnis aan appellante heeft laten betekenen

- overeenkomstig artikel 14 van de Verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad van 29 mei 2000 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken,

én

- overeenkomstig de artikelen 4 tot 11 van diezelfde Verordening.

De betekening overeenkomstig voormeld artikel 14 werd - per aangetekend schrijven met kennisgeving van ontvangst - door de optredende gerechtsdeurwaarder verricht op het postkantoor te Kortrijk op 31 maart 2006.

Uit de stukken blijkt dat appellante voormeld aangetekend schrijven, dat zij - zoals in de beroepsakte uitdrukkelijk bevestigd - zelf als een betekening van het bestreden vonnis bestempelt, op 4 april 2006 in ontvangst heeft genomen.

De door geïntimeerde voorgelegde roze antwoordkaart én het door appellante voorgelegd stuk 13 die zij zelfs omschrijft als het "Bewijs van de Spaanse post in verband met de ontvangst van het vonnis door appellante op 4 april 2006" laten hieromtrent niet de minste twijfel bestaan.

De betekening overeenkomstig de artikelen 4 tot 11 van de voormelde Verordening vond plaats op 8 juni 2006 zoals blijkt uit het door de bevoegde Spaanse autoriteiten afgeleverde certificaat van betekening of kennisgeving (art.10 Verordening (EG) nr. 1348/2000).

8. Appellante, die de rechtsgeldigheid van beide voormelde wijzen van betekening niet betwist, houdt *in hoofdorde* staande dat haar beroep tijdig voorkomt nu de betekening overeenkomstig de artikelen 4 tot 11 van de voormelde Verordening op 8 juni 2006 plaatsvond.

Het is het Hof niet duidelijk waarom appellante voorhoudt dat deze betekening zou hebben plaatsgevonden in toepassing van artikel 57.4 van de Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in handelszaken.

Uit de stukken blijkt immers ontegensprekelijk dat voor deze betekening enkel toepassing werd gemaakt van voormelde Verordening nr. 1348/2000 van 29 mei 2000.

Ondergeschikt, ook wanneer de betekening per aangetekende brief met kennisgeving van ontvangst in aanmerking zou worden genomen, is appellante van oordeel dat haar beroep tijdig werd ingesteld uitgaande van de datum waarop zij deze betekening per aangetekende brief heeft ontvangen, hetzij 4 april 2006.

9. Appellante kan in deze argumentatie niet worden bijgetreden.

In het geval waarin het bestreden vonnis op meerdere wijzen in het buitenland wordt betekend, neemt de termijn om hoger beroep in te stellen een aanvang vanaf de eerst geldige betekening. (Antwerpen, 9 januari 2001, P.&B., 2002, 329; Antwerpen, 7 juni 1999, A.J.T., 2000-01, 301; Brussel, 8 november 1994, P.&B., 1995,89)

Nu appellante zoals voormeld de rechtsgeldigheid van de beide betekeningwijzen niet betwist, doet de eerste en overeenkomstig artikel 14 van de Verordening nr. 1348/2000 verrichte betekening de beroepstermijn lopen en is dan ook enkel deze betekening relevant voor de beoordeling van de al dan niet laattijdigheid van het door appellante op 6 juni 2006 ingestelde hoger beroep.

De betwisting of deze betekening heeft plaats gevonden op 31 maart 2006 datum van afgifte aan de postdiensten -, dan wel op 4 april 2006 - datum van ontvangst - komt niet relevant voor zodat daarop niet verder dient te worden ingegaan.

Zelfs wanneer 4 april 2006 als datum van betekening in aanmerking wordt genomen komt het door appellante op 6 juni 2006 ingestelde hoger beroep immers laattijdig voor.

Overeenkomstig artikel 1051 Ger.W. is de termijn om hoger beroep aan te tekenen bepaald op één maand te rekenen vanaf de betekening van het vonnis, welke termijn overeenkomstig artikel 55 Ger.W. voor appellante met dertig dagen wordt verlengd.

Verder bepaalt artikel 52 Ger.W. dat een termijn wordt gerekend vanaf de dag na die van de akte welke hem doet ingaan en voorziet artikel 54 Ger.W. dat een in maanden of jaren bepaalde termijn wordt gerekend van de zoveelste tot de dag vóór de zoveelste.

In casu, uitgaande van de voor appellant meest gunstige hypothese, nam de door artikel 1051 Ger.W. voorziene beroepstermijn van één maand dan ook een aanvang op 5 april 2006 en was 4 mei 2006 de laatst nuttige dag om hoger beroep in te stellen.

Ingevolge de voormelde verlenging met dertig dagen was 3 juni 2006 de laatst nuttige datum om hoger beroep in te stellen.

Vermits 3 juni 2006 evenwel een zaterdag was, diende deze vervaldag overeenkomstig artikel 53 Ger.W. te worden verplaatst naar de eerstvolgende werkdag, hetzij maandag 5 juni 2006.

Het door appellante pas op 6 juni 2006 ingesteld hoger beroep komt dan ook laattijdig en bijgevolg niet toelaatbaar voor.

Vermits het hoofdberoep laattijdig voorkomt, kan ook het incidenteel beroep niet worden toegelaten (art. 1054 Ger.W.)

OP DEZE GRONDEN,

HET HOF,

[...] Verklaart zowel het hoofd- als incidenteel beroep niet toelaatbaar,

[...]

Rechtbank van koophandel te Dendermonde, vonnis van 13 mei 2008

EET-verordening – Waarmarking als EET is geen rechtsprekende handeling

Règlement TEE – L'authentification en tant que TEE n'est pas un acte judiciaire

A/08/849

IN DE ZAAK VAN:

[...], BELGIË,

tegen

[...], NEDERLAND, [...], verwerende partij, die niet verschijnt.

I. DE VORDERING EN DE PROCEDURE.

De vordering van eisende partij is ingeleid bij dagvaarding betekend op 6 maart 2008.

Eisende partij vordert de veroordeling van verwerende partij in betaling van 5.032,27 EUR, meer de verwijlrenten aan 10% op de respectievelijke factuurbedragen vanaf hun respectievelijke vervaldata tot 6 maart 2008 en van dan af meer de gerechtelijke intresten op 5.032,27 EUR tot de dag der algehele betaling meer de gedingkosten en aan het vonnis een executoriale titel te verlenen.

[...]

II. BEOORDELING.

Dat de betekening van de kennisgeving voor de terechtzitting van 10 april 2008 rechtsgeldig is gebeurd.

Dat op grond van de voorgebrachte stukken blijkt dat het geschil tot onze bevoegdheid behoort.

De vordering om het vonnis als executoriale titel te willen waarmerken in de vorm van het in bijlage I van de Verordening (EG) 805/2004 opgenomen standaardformulier kan niet worden toegestaan.

De waarmarking als Europese executoriale titel is geen rechtsprekende handeling, zodat de rechtbank terzake eisende partij moet verwijzen naar de hoofdgriffier van deze rechtbank (zie ministeriële omzendbrief 22 juni 2005 - BS 28 oktober 2005, 47044).

De vordering komt voor het overige grond van de voorgelegde stukken gegrond voor.

III. BESLISSING.

Het vonnis wordt uitgesproken bij verstek.

De vordering is ontvankelijk en gegrond zoals hierna vermeld.

De rechtbank veroordeelt I[...] om te betalen aan N. V. [...] de som van 5.032,27 EUR, meer de verwijntresten aan 10% op de respectievelijke factuurbedragen vanaf hun respectievelijke vervaldatum tot 6 maart 2008 en van dan af meer de gerechtelijke intresten op 5.032,27 EUR tot de dag der algehele betaling en tot de kosten van het geding, tot op heden begroot op 280,95 EUR dagvaardingskosten en 500,00 EUR rechtsplegingvergoeding, meer de eventuele kosten van de betekening in het buitenland.

Wijst het meergevorderde af als ongegrond.

Staat de voorlopige tenuitvoerlegging van huidig vonnis toe.
[...]

Rechtbank van koophandel te Kortrijk, vonnis van 16 juli 2007

Concessie – Schending exclusiviteit – Internationale bevoegdheid – Voorlopige maatregelen en ontbinding – Artikel 23 Brussel I verordening – Verstek – Artikel 26 Brussel I verordening – Ambtshalve controle – Artikel 19 (oude) Betekeningsverordening nr. 1348/2000 – Geen bewijs van betekening – Voorlopige maatregelen vereisen spoedeisendheid

Concession – Violation de l'exclusivité – Compétence internationale – Mesures provisoires et résiliation – L'article 23 du Règlement Bruxelles I – Défaut – L'article 26 du Règlement Bruxelles I – Vérification d'office – L'article 19 de l'(ancien) règlement n° 1348/2000 relatif à la signification – Pas de preuve de signification – Mesures provisoires exigent urgence

In de zaak nr. 1641/2007 der algemene rol.

De **naamloze vennootschap "SNACK FOOD POCO LOCO"**, met vennootschapszetel te 8800 Roeselare, Keizer Karelstraat 5; ingeschreven in de Kruispuntbank van Ondernemingen onder nummer 0453.500.734;

eiseres,

hebbende als raadslieden meesters Jan Van Camp en Niels Hoebeke, advocaten te Koekelberg, pleitend meester Niels Hoebeke, advocaat voornoemd;

tegen :

De **vennootschap naar Hongaars recht "Kft TEAMCONCEPT HUNGARY"**, met vennootschapszetel te H-1118 Boedapest (Hongarije), Andrassy ut 28;

verweester,

niet verschijnende.

Toepassende artikel 2, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken.

Gezien de dagvaarding van 11 mei 2007 waarbij de eiseres vordert om, alvorens recht te doen en in toepassing van de artikelen 19 lid 2 en 735 Ger.W., in afwachting van de uitspraak ten gronde, jegens de gedaagde het absolute verbod op te leggen om buiten het grondgebied van de Hongaarse Republiek enig aan de overeenkomst van 5 februari 2007 ontleend recht uit te oefenen en in het algemeen aan de gedaagde het verbod op te leggen enige actieve handelsdaad te stellen met betrekking tot de producten van de eiseres buiten het grondgebied van de Hongaarse Republiek, hieronder begrepen zijnde, het te koop aanbieden of het met het oog op verkoop aanprijzen of tentoonstellen van producten van de eiseres op beurzen buiten het grondgebied van Hongarije onder verbeurte van een dwangsom van 100.000,00 EUR per overtreding na betekening van het te wijzen vonnis en met toekenning van het recht aan de eiseres om elke levering aan de gedaagde te weigeren van zodra deze zelfs maar één handeling stelt die in strijd is met het haar op te leggen verbod.

Ten gronde vordert de eiseres te zeggen voor recht dat de gebiedsomschrijving, waarbinnen de gedaagde gerechtigd is haar rechten uit te oefenen, ontleend aan de overeenkomst van 5 februari 2007, beperkt is tot het grondgebied van de Hongaarse Republiek, en in het bijzonder dat de gedaagde enkel

gerechtigd is de contractueel bepaalde producten van de eiseres te verkopen op het grondgebied van de Hongaarse Republiek met uitsluiting van elk ander grondgebied. Tevens vraagt zij om voor recht te zeggen dat de gedaagde bewust en te kwader trouw gehandeld heeft met miskenning van het haar toegekende territorium en de overeenkomst van 5 februari 2007 dienvolgens op die grond lastens de gedaagde te ontbinden met verwijzing van de gedaagde tot de kosten van het geding. Ten slotte vraagt zij voorbehoud om van de gedaagde de integrale vergoeding te vorderen van haar schade.

Gehoord de eisende partij in haar middelen en besluiten waarbij zij jegens de niet-verschijnende gedaagde verstek en vonnis vordert conform de dagvaarding, minstens voor de bij dagvaarding gevorderde voorlopige maatregelen met verwijzing van de rest van het geschil naar een latere zitting.

Op de inleidende zitting van 21 juni 2007 verklaart de eiseres, bij monde van haar raadsman, dat de rechtbank overeenkomstig art. 23 EEX-Verordening beschikt over de vereiste rechtsmacht op basis van het forumbeding dat vervat is in artikel 8 van de overeenkomst tussen partijen d.d. 5 februari 2007.

De rechtbank stelt vast dat de gedaagde partij verstek maakt.

Overeenkomstig art. 26.1 van de EEX-Verordening dient de rechtbank in zo'n geval zich ambtshalve onbevoegd te verklaren indien haar bevoegdheid niet berust op de EEX-Verordening.

Bovendien schrijft art. 26.2 van de EEX-Verordening voor dat de rechtbank haar uitspraak moet aanhouden zolang niet vaststaat dat de gedaagde in de gelegenheid is gesteld de dagvaarding zo tijdig als met het oog op haar verdediging nodig was, te ontvangen, of dat daartoe al het nodige is gedaan. Art. 26.3 van de EEX-Verordening heeft in dat verband tot gevolg dat de rechtbank art. 19 van de Betekeningsverordening d.d. 29 mei 2000 moet toepassen.

De rechtbank stelt vast dat er geen enkel document voorligt waaruit blijkt of zelfs maar kan afgeleid worden dat de dagvaarding de gedaagde partij bereikt heeft.

In zulke omstandigheid is het aangewezen om niet alleen de uitspraak over de zaak zelf maar ook de uitspraak over de rechtsmacht aan te houden ; dit klemt des te meer in casu nu de eiseres zich voor de rechtsmacht baseert op een forumbeding (zie I. Bambust en T. Kruger, Artikel 19 Betekening-V° en artikel 26 EEX-V° : een juridisch practicum, R.W., 2003-2004, p. 1435-1439, inz. nr. 8).

De eiseres vordert echter ook dat de rechtbank een voorlopige maatregel zou uitvaardigen. Artikel 19.3 van de Betekeningsverordening voorziet inderdaad dat het bepaalde in art. 19.1 en 19.2 van die verordening niet belet dat de rechter, in spoedeisende gevallen, voorlopige of bewarende maatregelen kan nemen.

Het moet dus gaan om een spoedeisend geval. In de dagvaarding laat de eiseres in dat verband gelden : "Met haar onrechtmatige houding en handelingen dreigt gedaagde mijn verzoekster dus ernstige en wellicht onherstelbare commerciële schade te berokkenen".

De eiseres voert meer bepaald aan dat de gedaagde in de distributie van de goederen waarvoor de partijen een overeenkomst met elkaar hebben afgesloten, haar toegewezen territorium te buiten gaat en zich daarbij op het terrein begeeft van andere (exclusieve) distributeurs.

De rechtbank merkt op dat de oorsprong van de huidige discussie die de eiseres met de gedaagde voert, in de eerste plaats te vinden is in de omstandigheid dat bij het afsluiten van het contract d.d. 5 februari 2007, de bijlagen A en B niet ondertekend werden - en waarschijnlijk zelfs niet eens ingevuld werden, laat staan dat ze voorhanden waren -, hoewel ze precies de omschrijving dienden te bevatten van zowel de producten die de gedaagde kon verdelen (bijlage A) als het territorium waarbinnen de

gedaagde kon actief zijn (bijlage B). In haar stukkenbundel legt de eiseres zelfs geen ontwerpen voor van die bewuste bijlagen A en B. Dat de eiseres in de dagvaarding zich ertoe beperkt te stellen dat "door een materiële vergissing" de bijlagen A en B ter gelegenheid van de ondertekening niet bij de akte van 5 februari 2007 waren gevoegd, wordt geheel en al voor rekening van de eiseres gelaten. De navolgende correspondentie die wordt voorgelegd vanwege de raadsman van de gedaagde, doet alvast een ander geluid horen (bundel eiseres, stukken nrs. 5, 7 en 9).

Anderzijds merkt de rechtbank op dat de eiseres slechts één stuk voorlegt tot staving van haar bewering dat de gedaagde onrechtmatig handelt. Stuk nr. 11 in het bundel van de eiseres is een brief d.d. 2 mei 2007 vanwege haar Duitse distributeur PCO die beweert over exclusiviteit te beschikken voor o.a. Duitsland en Polen. In die brief wordt beweerd dat de gedaagde, door tussenkomst van een derde partij, bepaalde producten zou aangeboden hebben op de Poolse markt aan de klant "Kinoplex". De vrees wordt ook geuit dat de gedaagde, door tussenkomst van dezelfde derde partij, actief zou worden op de Duitse markt.

Bewijsstukken van de door de Duitse distributeur ingeroepen exclusiviteit en van de feitelijkheden waarvan sprake in de voormelde brief, worden niet voorgelegd. Wie de derde partij is waarvan sprake, en welke haar juiste rol is in gans het gebeuren, wordt niet uitgelegd. Andere en/of overtuigende bewijsstukken van de stelling van de eiseres dat de gedaagde onrechtmatig handelt, worden evenmin voorgelegd. En nopens de aard en de juiste omvang van de "wellicht onherstelbare commerciële schade" die de eiseres beweerdelijk dreigt te ondergaan, tast de rechtbank al volledig in het duister .

Nog aangenomen dat de rechtbank, in het kader van een voorlopige beoordeling, tot de conclusie zou komen over rechtsmacht te beschikken op basis van het forumbeding dat wordt ingeroepen, om een voorlopige maatregel uit te vaardigen zoals de eiseres het vraagt, dan nog wordt onvoldoende aangetoond dat in het geheel van de hierboven geschetste omstandigheden, er spoedeisendheid voorhanden is zoals door art. 19.3 van de Betekeningsverordening wordt vereist.

Conclusie van onderhavig tussenvonnissen : op de vraag om een voorlopige maatregel uit te vaardigen, kan niet worden ingegaan en met betrekking tot de grond van de zaak, dient de rechtbank haar uitspraak aan te houden.

OP DEZE GRONDEN,
DE RECHTBANK,

Wijst het verzoek om een voorlopige maatregel uit te vaardigen af;
Verwijst de zaak voor het overige naar de bijzondere rol van de eerste kamer;
Houdt de beslissing over de kosten aan;
Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.
Aldus het vonnis, uitgesproken in het gerechtshof II te Kortrijk in buitengewone openbare terechtzitting van zestien juli tweeduizend en zeven.
Aanwezig:
[...]

RECHTSLEER/DOCTRINE

Johan Erauw - Vier keren een ander situsrecht voor een nogal mobiel landschap van Breughel

Noot bij Hof Antwerpen 3 december 2007

Hier is een uitspraak over een schilderij van Jan Breughel de Oude (“Ebene mit Windmühlen”) dat al van vóór 1708 en tot aan de tweede wereldoorlog eigendom was van de Gemäldegalerie Alte Meister in Dresden. Het was tijdens de oorlog in veiligheid gebracht, zoals andere schatten van dat grandioos museum, in een spoorwegtunnel ergens in Duitsland en van daar werd het meegenomen door het bezettende Rode Leger. Het grootste deel van de zowat 500 naar Rusland meegenomen kunstwerken werd in 1955 geretourneerd. Vele andere topwerken waren tijdelijk naar Zwitserland gebracht.

In 2001 werd het Breughel-schilderij te koop aangeboden in Antwerpen door een man met Nederlandse en Oekraïense nationaliteit. Die verkoop werd verdacht gevonden. Ook het Hof van Beroep vond naderhand dat de poging tot verkoop uitwees dat het bezit niet openlijk was en niet te goeder trouw. De bezitter bood het aan bij een juwelier die met de hulp van de uitbater van een carwash een koper zocht. Hij vroeg slechts een half miljoen euro. Op de rug van het werk hing overigens het etiket met de identificatie van het Dresdense museum en met de toewijzing aan Jan Breughel. Er werd aangifte gedaan bij de politie en vanaf dat punt lijken de Belgische autoriteiten en rechtsinstanties voorbeeldig te hebben gehandeld. Er volgde inbeslagname met bewaargeving bij het Antwerpse museum. Tegen de vordering tot teruggave vanwege de verkoper werd bezwaar ingediend van de zijde van de Saksische overheid namens het museum. Zij eiste de teruggave aan de Staatliche Kunstsammlung Dresden en dat kreeg zij ook na zes jaar, doorheen de beide instanties; met uitspraak door de rechtbank van Antwerpen (A.R. nr. 03/6290/A: Kamer 13B) op 22 juni 2004 en een bevestiging met omstandige motieven door het Hof van Beroep Antwerpen (A.R. nr. 2004/AR/2502: 1° Kamer). Er werd ondertussen cassatieberoep aangetekend.

Het kunstwerk werd in januari teruggestuurd en was begin augustus 2008 al (“opnieuw”) geëxposeerd in Dresden, naast andere werken van Breughel, met affichering van het bijzonder wedervaren en van de 50 jaar durende reis van het werk. De bezoekers van de Gemäldegalerie Alte Meister krijgen de verwijzing naar de lange procedures en naar de zeer geapprecieerde hoge beslissing van het Antwerps Hof dat teruggave gebod. Die verklarende tekst leert ons verder dat het werk ook al in 1979 in Berlijn in een galerij opdook – waar het plots weer verdween, waarna het in 1989 in de V.S. te koop werd aangeboden en opnieuw verborgen werd. Deze elementen wijzen, buiten de gesignaleerde gedragingen in Antwerpen, nog eens op het heimelijk karakter van het bezit.

Op het vlak van conflictenrecht is het arrest van 3 december 2007 de beste illustratie van de toepassing van de situsregel op vragen van zakenrecht. Het beslist over de toepassing (in de tijd) van die norm zoals hij in het ipr-wetboek van 2004 geformuleerd wordt. Het beslist ook over problemen van *conflict mobile* omdat het schilderij inderdaad opeenvolgend in vier verschillende landen te vinden was, toen daar rond transacties werden gesteld. Het illustreert ten slotte voor de toepassing van de Belgische regels betreffende de bescherming van de bezitter van een goed, hoe die regels in een concrete zaak van spoliatie van kunstbezit moeten toegepast worden.

1. Het Hof stelde vast dat de oorspronkelijke eiseres (daarna geïntimeerde) de eigendom en revindicatie verlangde, wat een zakenrechtelijke vordering was. Deze strekte ertoe om opnieuw bezit te verkrijgen. De eigendomstitel van de Gemäldegalerie voorafgaand aan 1945 werd niet betwist. Evenmin betwistte iemand dat het Russisch leger het kunstwerk meenam uit de bewaarplaats. Waar

het Hof voor de aanvang van de avontuurlijke omreis naar rechtsregels keek, maakte het toepassing van het Duits recht om te besluiten dat die diverse handelingen niet hadden geleid tot verlies van eigendomsrecht.

De appellant (de bezitter, die wou verkopen) riep de verjaring in van de rechten van het museum en de rechtmatigheid van zijn eigen eigendomsverwerving. De zaak was internationaal en dus moest een conflictenregel toegepast worden. De ene wou de verwijzing toepassen uit het Wetboek van ipr ; de andere wou de oude regel van vóór oktober 2004 toepassen (toen art. 3, 2de lid B.W.). Het Hof analyseerde art. 127 §1 WbIPR over de toepassing van de conflictenregels in de tijd – waar de onmiddellijke toepassing in de wet geschreven staat voor alle rechtshandelingen en rechtsfeiten van na de inwerkingtreding van de wet. Het Hof stelde vast dat alle besproken handelingen en feiten in deze aangelegenheid dateerden van vóór oktober 2004 en het paste daarom oud ipr toe. Dat is fraai. Immers, als men spreekt over “de gevolgen die voortvloeien uit een rechtshandeling” dan betekent zulks voor de verwerving of voor de afstand van eigendomstitel, dat het gevolg dadelijk d.w.z. momentaan intreedt ten tijde van het stellen van die betrokken handeling die de laatste vereiste was om titel te verwerven of om die eigendomstitel af te staan. Men wordt eigenaar onder het oude recht van het tijdstip van die constitutieve handeling en inderdaad tegelijk ook onder de oude Belgische ipr-regel van dat tijdstip. Bij de invoering van nieuwe ipr-regels werd er aan de eerder verworven (of verloren) eigendomstitels niets veranderd. Het Hof zegt duidelijk – in die zin – dat de principiële onmiddellijke toepassing geen afbreuk doet aan vorige toestanden die definitief voltrokken zijn.

In casu maakt of “oud” of “nieuw” toevallig geen verschil uit, omdat de oude en nieuwe verwijzingsregels niet verschillen – meen ik. De nieuwe regel maakt alleen maar duidelijker wat voorheen al gold, namelijk dat wij het situsrecht toepassen van de plaats van ligging van het goed op het tijdstip waarop telkens de betekenisvolle handeling (voor verwerving) werd gesteld – zo luidt de regeling voor het “*conflict mobile*” – tegenwoordig neergeschreven in art. 87 §1, 2^e lid WbIPR (en zie eveneens J. Erauw, “Overzicht van rechtspraak ipr en nationaliteitsrecht 1998-2006”, *T.P.R.* 2006, 1539.)

Het Hof paste vervolgens eenvoudig de regel van art. 3 lid 2 (oud) B.W. toe. Het gaf daarbij een waardevolle verduidelijking betreffende het betrokken goed nl. het schilderij dat in België opdook en hier te lande in veiligheid bewaard werd: Wanneer eenmaal onder vreemd recht de verwerving of het verlies was beoordeeld, moest nu, onder de rechtsregels van de huidige situs, bij toepassing van Belgisch recht geoordeeld worden over de gevolgen van het huidige bezit; over eventuele verkrijgende verjaring; over de eigendomsverandering ter revindicatie en over de eventuele plicht om de bezitter te vergoeden in geval van verplichte teruggave.

2. Bij het beoordelen van de aanspraak van de in Antwerpen wonende particulier (die probeerde te verkopen), dat hij eigendomstitel bezat, werden twee transacties onderzocht. Diens vader zou vermoedelijk het werk hebben aangekocht, rond 1960, van de rector van de Universiteit van Lviv (Lvov in het Russisch), in het westen van het huidige Oekraïne. Hierop paste het Hof “het daarop indertijd toepasselijke Sovjetrecht” toe. Woordelijk zegde het Hof dat “hoe dan ook een dergelijke overeenkomst” onder dat recht “verboden was”. Dat kon dus een oordeel over het contract van verkoop zijn. Maar vervolgens zegde het Hof dat ongeacht de wijze van eigendomsverwerving de cultuurgoederen gewoon niet vatbaar waren voor privé-eigendom. Daarmee werd de zakenrechtelijke verwerving van titel ontkend, onder het situsrecht van de plaats waar het schilderij zich bevond toen het beweerdelijk aangekocht werd. Die aankoop was niet gedocumenteerd, was in rechte niet mogelijk en maakte geen indruk op het Hof.

Het verdient verder de aandacht dat het Hof bereid zou zijn geweest om de verkrijgende verjaring van 20 jaar te onderzoeken onder het recht waar het schilderij zich gedurende die twintig jaar bevond. Maar het communistische recht liet dat niet toe, oordeelde het Hof. En om het puntje op de “i” te zetten, zegde het nog dat zo een communistische regel ons in casu niet stoort in ons gevoel van wat tot de internationale openbare orde behoort. In dit geval meen ik daar toch ironie vast te stellen.

3. Dan keek het Hof naar het lokaal recht van Queens in New York waar het schilderij zich bevond in 1983 toen de Oekraïense vader het stuk zou hebben geschonken aan zijn zoon, die nadien naar Antwerpen verhuisde en die vanaf die schenking eigenaar meende te kunnen zijn. In het zakenrecht van de daar geldende *common law* zag het Hof een hindernis, omdat de schenker ook daar geen eigendom kon overdragen die hij niet zelf had. De schenking was niet rechtsgeldig als eigendomsverkrijging. Bovendien werd nog eens voor de volledigheid nagezien of daarna geen eigendom was ontstaan door verkrijgende verjaring (terwijl het schilderij nog daar lag). Het Amerikaans recht kent dat niet – luidt het kort.

4. Ten slotte werd het schilderij in de bagage naar België gebracht. En zo versprong het zaakstatuut nog eens. Nu het hier te lande lag, heeft het Hof die overgang naar een nieuwe toedracht (*conflict mobile*) goed geïllustreerd. In de discussie voor de Antwerpse rechtbank, in eerste aanleg, kwam alleen maar dit punt ter sprake en de rechtbank paste ook de Belgische *lex rei sitae* toe op het zakenrecht. Het Hof van Beroep bracht zeer duidelijk de belangrijke vragen van bezitsbescherming, verjaring en revindicatie plus een eventuele compensatie onder het recht van de actuele plaats van ligging van het schilderij.

In het Wetboek van 2004 wordt dat alles bepaald in het artikel 94 dat het toepassingsgebied van de *lex situs* omschrijft. Uiteindelijk blijft onder het recht van de landen waar het zich voordien bevond, slechts die beoordeling van de kwestie van eigendomsverwerving of –verlies wegens handelingen gesteld binnen die vroegere tijdspanne.

Voor de bescherming van de bezitter, botste de vroegere bezitter van het schilderij op de vaststelling dat zijn bezit niet deugdelijk en te goeder trouw was in de kwaliteit van eigenaar. Hij wist dat het was weggenomen uit Duitsland en hij probeerde heimelijk te verkopen. Die dingen spraken tegen bezit te goeder trouw. Daardoor kon hij ook geen eigenaar door verkrijgende verjaring worden onder Belgisch recht. Overigens had de advocaat van het museum voor het Hof geargumenteed dat de vraag of men de bescherming geniet van de bezitter te goeder trouw, beantwoord moet worden volgens het recht van de plaats waar (en het ogenblik waarop) men het bezit heeft verworven en niet volgens het recht van de plaats waar het goed zich bevindt op het ogenblik dat de revindicatievordering wordt gesteld. Het Hof heeft gezegd dat het er niet toe doet waar het goed verworven werd en dat het situsrecht de zakelijke rechten invult. Ik neem zelf aan dat die goede trouw had moeten worden aangetoond volgens de vereisten in Belgisch recht gesteld, ten minste voor de tijd dat het goed in België gelegen was. Het Hof besloot, zoals reeds gemeld, dat er onder de rechtsregels van de huidige plaats van ligging, bij toepassing van Belgisch recht, geoordeeld moest worden over de gevolgen van het huidige bezit; over eventuele verkrijgende verjaring; over de eigendomsvordering ter revindicatie en over de eventuele plicht om de bezitter te vergoeden in geval van verplichte teruggave. Die verduidelijking is ook nuttig voor het nieuwe conflictenrecht – art. 94, 5° WbIPR vermeldt betreffende het toepassingsgebied van het recht van de plaats van de ligging dat de verwerving en het wijzigen van het recht eronder vallen – vind ik, niettegenstaande het Hof heeft verduidelijkt dat het oordeelde onder de toepassing van de verwijzingsregel van vóór het wetboek.

Onder ons recht bracht de teruggave aan de eigenares, van wie het schilderij door spoliatie vanwege de bevrijder/bezetter (of nadien binnen Rusland) was ontstolen, ook geen recht op vergoeding aan de bezitter.

Het Hof heeft – beter dan de rechtbank – verduidelijkt, dat de Duitse eiseres zich verzette tegen het betalen van een vergoeding aan de bezitter te goeder trouw. De bezitter eiste in zijn tegenvordering en in zijn hoger beroep een vergoeding voor een bedrag van 1,25 miljoen euro, op basis van art. 2280 Belgisch B.W. Maar zijn bezit was niet te goeder trouw, zodat hij dat recht op vergoeding niet kon hebben. Hij had die vergoeding ook gebaseerd op de bijzondere wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde staten zijn gebracht. Ook dat werd summier verworpen wegens de vastgestelde kwade trouw. In de besproken revindicatie was er door de Duitse overheid niet onder de toepassing van die wet van 1996 opgetreden en zo kon de actuele houder van dit cultuurgoed niet onder diezelfde wet om compensatie

vragen. De acties onder die wet van administratieve samenwerking worden inderdaad door de aangeduide overheden ondernomen. In deze aangelegenheid trad de Duitse entiteit die eigenares pretendeerde te zijn, op in een vordering van gemeen recht. Dat leek dus in casu een voldoende reden voor het Hof om te zeggen dat de verwerende partij onder de wet van 1996 geen kans maakte op vergoeding. Die wet laat bovendien slechts een terugvordering (door de overheid) toe voor cultuurgoederen die na 1 januari 1993 op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van de verzoekende staat zijn geraakt. Omwille van die klare toepassing wilde het Hof ook geen prejudiciële vraag daarover stellen aan het Grondwettelijk Hof.

In mijn ogen is dat een juist besluit betreffende de wet van 28 oktober 1996 in de betrokken zaak. Maar die wet van 1996 zegt wel een paar interessante zaken die in deze mochten onbesproken blijven. Hij zegt inderdaad dat er voor cultuurgoederen die voor 1993 de grens overgingen geen vordering kan volgen zoals artikel 7 van die wet ze beschrijft. (Als het goed na 1 januari 1993 over de grens ging, geldt bovendien het voorbehoud dat er geen gemeenrechtelijke verjaring mocht ingetreden zijn.) Dit betreft echter de specifieke vordering vanwege de overheid die in die wet bevoegd gemaakt werd. De particulier in deze betwisting had daarin geen enkel rechtsmiddel kunnen vinden. De Duitse overheid had m.i. misschien een actie kunnen ondernemen onder die regeling, maar dan niet de specifieke gerechtelijke actie, slechts de vraag om medewerking van de overheden en om bewarende maatregelen. Die Belgische wettelijke regeling vloeit voort uit de Europese richtlijn van 15 maart 1993 en is eigenlijk een bijzondere vorm van internationale administratieve samenwerking (zie de gezaghebbende analyse van K. Siehr, “International art trade and the law”, *Receuil des Cours* (nr 243) 1993, VI, 13-292 (274 e.v.) en zie M. Traest, “Enkele aspecten inzake het vrij verkeer van cultuurgoederen, in het bijzonder het conflictenrecht na de richtlijn van 15 maart 1993”, *R.W.* 1997-1998, 867), met het oog op de terugvordering – maar niet de in Antwerpen wonende bipatride bezitter van het stuk. Naast die regeling kunnen burgers alle gewone rechtswegen gebruiken met de gekende complicaties van de internationale procedures. De man mocht dus procederen; maar dan was dat op basis van de regelen van gemeen recht.

De wet van 1996 zegt overigens betreffende zijn uitwerking in de tijd *niet* dat hij als wet slechts van toepassing is op cultuurgoederen die vanaf 1993 het land verlieten. Hij zegt in art. 8 slechts dat het daar voren, in art. 7, beschreven vorderingsrecht niet gegeven is wanneer het goed voor 1993 uit het land werd verwijderd. Dat werd in de Belgische wet geschreven in de woorden van de richtlijn – die daar bedoeld waren om aan de lidstaten te zeggen voor welke gevallen zij op uniforme wijze als minimum alleszins een bijzonder recht van terugvordering moesten geven aan de overheidsinstantie op basis van deze regeling. Het Ministerie van Justitie aan de Belgische kant kan m.n. onder het artikel 4 van de wet van 1996 de daarin opgezette diplomatieke kanalen van overleg gebruiken. Zo zou het Ministerie van Justitie ook b.v. met de aangeduide autoriteiten van een andere lidstaat van EU of EVA onder de termen van hun eigen omzettingwet, een arbitrageovereenkomst kunnen sluiten. Die autoriteiten mogen de onderhandelingen ten bate van de overheid of instantie die vroeger het cultuurgoed bezat, aanvatten met de andere lidstaat en die gesprekken begeleiden met vreemde overheden, over een terugkeer met compensatie aan de houder(s). Zij kunnen dat doen in afwachting van een eventueel gemeenrechtelijk proces over de eigenlijke eigendomstitel na de terugkeer van het betrokken cultuurgoed. Zo een proces onder gemeen recht kan gevoerd worden zolang de gemeenrechtelijke verjaring niet is ingetreden en dat is alleszins niet beperkt tot goederen die vanaf 1993 werden verwijderd. Dat alles was echter niet aan de orde in de Antwerpse zaak.

De acties van de bezitter van het schilderij van Breughel maakten evident geen geval van zaakwaarneming uit (waarover, mij dunkt, eenvoudig de regels van Belgisch recht werden toegepast). Zie voor de bepaling van het toepasselijk nationaal recht wanneer er wel internationale zaakwaarneming zou voorkomen: art. 104 WbIPR dat het recht met de nauwste binding aanduidt.

Johan Erauw (Universiteit Gent)

Wilfried Rauws - De ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen krachtens artikel 7:685 van het Nederlandse BW voor de Belgische rechter

1. Probleemstelling

De internationale bevoegdheid van de Belgische arbeidsrechter bij de toepassing van het Nederlandse arbeidsrecht loopt niet van een leien dakje¹. Dit is met name het geval bij de toepassing van het zeer populaire artikel 7:685 van het Nederlandse BW inzake de ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen wanneer de (Nederlandse) werkgever deze vordering tot ontbinding inleidt tegen zijn in België wonende werknemer. Eerst wordt de figuur van deze zeer specifieke ontbinding geschetst en vervolgens worden de moeilijkheden van de toepassing door een Belgische rechter, die vertrekt vanuit zijn eigen procesrecht, geanalyseerd om tot een eenduidig besluit te komen

2. De ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen in artikel 7:685 BW

Naar Nederlands recht is de ontbinding van de arbeidsovereenkomst ex artikel 7:685 BW de zeer frequent voorkomende beëindiging van de arbeidsovereenkomst door de kantonrechter op grond van de brede categorie van de gewichtige redenen, vaak met toekenning van een vergoeding aan de werknemer, niet zozeer gericht op de beslechting van een rechtsstrijd maar ter vaststelling van een billijke regeling, in het raam van een snelle procedure ingeleid bij verzoekschrift, principieel zonder de mogelijkheid van hoger beroep of cassatieberoep, waarbij de rechter niet gebonden is aan de wettelijke bewijsregels^{2 3}.

De ontbinding is een frequent voorkomende beëindigingswijze van de arbeidsovereenkomst. Ongeveer de helft van de beëindigingen van de arbeidsovereenkomst, de beëindiging met onderlinge toestemming buiten beschouwing gelaten, geschiedt door ontbinding door de kantonrechter. De andere helft zijn de ontslagen, meestal na het bekomen van een administratieve ontslagvergunning afgeleverd door het CWI⁴.

Opgemerkt moet worden dat de kantonrechter thans geïntegreerd is in de rechtbank op arrondissementeel niveau. De ontbindende rechter heet dus nu officieel 'de rechtbank, sector kanton'.

Zoals al opgemerkt, vormen de gewichtige redenen een brede beëindigingsgrond. Gewichtige redenen kunnen bestaan uit dringende redenen. Daarnaast kunnen gewichtige redenen ook bestaan uit een verandering van omstandigheden. Artikel 7:685 vereist voor de verandering van omstandigheden als beëindigingsgrond dat ze van dien aard zijn dat de arbeidsovereenkomst "billijkheidshalve dadelijk of na korte tijd behoort te eindigen"⁵. Verandering van omstandigheden kunnen bestaan uit een verstoring van de arbeidsrelatie, economische veranderingen, arbeidsongeschiktheid, of onvoldoende

¹ Zie bv. Arbrb. Turnhout, 8 mei 2006, AR nr. 83160, inzake BV VCI t/ Van Meel, *Jurisprudentie Arbeidsrecht* (Nederland, verkort *JAR.*), 2006, 130.

² Zie onder meer A. LUTTMER-KAT in *Arbeidsrecht: Tekst en Commentaar*, Deventer, Kluwer, 2006, 175-185; L.H. VAN DEN HEUVEL, *Ontslagrecht, Studiepockets privaatrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1996, 100-112.

³ Wat de bewijsvoering betreft zie: art. 284 Wetboek van burgerlijke rechtsvordering: "(...), tenzij de aard van de zaak zich hiertegen verzet."; *Kamerstukken II*, 1999-2000, 26855, nr.3, p. 158; P.G. VESTERING, "Ontbinding inclusief ontbinding op grond van wanprestatie", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht*, C. Loonstra en W. Zondag (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2006, 800. Zo is bewijslevering met getuigen zeer zeldzaam.

⁴ CWI is de afkorting van: de Centrale Organisatie Werk en Inkomen (art. 6 Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945). In 2005 vonden 67.608 ontbindingsprocedures plaats, tegen 74.450 ontslaaanvragen bij het CWI.

⁵ Art. 7:685, lid 2 BW.

functioneren van de werknemer. Wel moet worden opgemerkt dat er een zekere reflexwerking uitgaat van de ontslagverboden, onder meer bij ziekte. Dit betekent dat de rechter in beginsel alleen zal ontbinden om een reden vreemd aan de door het ontslagverbod beschermde ontslaggrond, dit wil dus bijvoorbeeld zeggen om een reden vreemd aan de ziekte⁶.

In vele geschillen van ontbinding wegens gewichtige reden kent de kantonrechter een billijke vergoeding toe aan de werknemer. Deze billijke vergoeding wordt door de kantonrechter meestal begroot volgens de zogenaamde 'kantonrechtersformule'. Deze kantonrechtersformule werd vastgesteld in de plenaire vergadering van de kring van de kantonrechters van 1996 en laatst gewijzigd in 2004⁷.

De kantonrechtersformule luidt : $A \times B \times C$, waarbij A^8 = het aantal gewogen dienstjaren; B = het maandelijks brutosalaris en C = de correctiefactor. De correctiefactor steunt vooral op de risicosfeer en de verwijtbaarheid, maar ook de overige bijzondere omstandigheden moeten worden gewogen. De facto schommelt de correctiefactor tussen 0 en 4⁹.

Een origineel kenmerk van de ontbindingsprocedure is dat, alvorens een ontbinding uit te spreken waaraan een vergoeding verbonden wordt, de kantonrechter de partijen van zijn voornemen in kennis stelt en hij een termijn bepaalt binnen welke de verzoeker de bevoegdheid heeft zijn verzoek in te trekken¹⁰. Zoals al opgemerkt, is de ontbindingsprocedure wegens gewichtige redenen opgevat als een snelle procedure. In beginsel is de termijn tussen de binnenkomst van het verzoekschrift en de verzending van de beschikking niet langer dan 8 weken¹¹. De snelle procedure wordt uiteraard ook gewaarborgd door de ontstentenis van hoger beroep en in beginsel ook van cassatieberoep¹². De beschikking van de kantonrechter levert een executoriale titel op¹³. Dat de ontbindingsprocedure een snelle procedure is, is ook logisch omdat gedurende de ontbindingsprocedure de arbeidsovereenkomst blijft bestaan en partijen zich in een oncomfortabele positie bevinden¹⁴.

Opgemerkt werd reeds dat in beginsel geen hoger beroep en cassatieberoep mogelijk is. Uitzonderlijk heeft de Hoge Raad cassatieberoep toch toegelaten, bijvoorbeeld indien de kantonrechter het beginsel van 'hoor en wederhoor' (de tegensprekelijkheid) heeft miskend. Cassatieberoep is ook toegelaten indien de ontbindingsrechter artikel 7:685 buiten toepassing heeft gelaten ofwel het ten onrechte niet heeft toegepast door zich bijvoorbeeld onbevoegd te verklaren¹⁵. In deze gevallen is ook uitzonderlijk hoger beroep mogelijk¹⁶. En uitzonderlijk is het buitengewoon rechtsmiddel van de herroeping van gewijsde mogelijk, in geval door bedrog van één van de partijen die voor de wederpartij een gunstige afloop van de procedure heeft verhinderd^{17 18}.

⁶ Art. 7:685, lid 1 BW.

⁷ Zie de publicaties van de kantonrechtersformule in het *Nederlands juristenblad (NJB)* 1996, 838.

⁸ Dienstjaren voor het 40e levensjaar tellen voor 1, van het 40e tot het 50^e voor 1.5 en elk dienstjaar vanaf het 50^e telt voor 2.

⁹ Indien de ontbindingsgrond geheel in de risicosfeer van de werkgever valt en verwijtbaarheid niet aan de orde is, is de correctiefactor voor deze zogenaamde 'neutrale ontbinding' gelijk aan 1.

¹⁰ Art. 7:685, lid 9 BW.

¹¹ De zogenaamde 'doorlooptijd': aanbeveling 1.1 van de kantonrechtersformule.

¹² Art. 7:685, lid 11 BW.

¹³ P.G. VESTERING, "Ontbinding inclusief ontbinding op grond van wanprestatie", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht*, C. LOONSTRA EN W. ZONDAG (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2006, 801.

¹⁴ Vgl. inzake de ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens wanprestatie naar Belgisch recht: W. Rauws, *Civielrechtelijke beëindigingswijzen van de arbeidsovereenkomst: nietigheid, ontbinding en overmacht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1987, 515.

¹⁵ Zie P.G. VESTERING, "Ontbinding inclusief ontbinding op grond van wanprestatie", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht*, C. LOONSTRA EN W. ZONDAG (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2006, 809.

¹⁶ Hoge Raad, 12 maart 1982, *Nederlandse Jurisprudentie (NJ)*, 1992, 672, met noot P.A. STEIN; W.C.L. VAN DER GRINTEN EN W. H.A. BOUWENS, *Arbeidsovereenkomstenrecht*, Deventer, Kluwer, 2005, 426-428.

¹⁷ Art. 382 en 390 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, voorheen 'request civiel' genoemd; W.C.L. VAN DER GRINTEN EN W. H.A. BOUWENS, *Arbeidsovereenkomstenrecht*, Deventer, Kluwer, 2005, 428. Een

Een bijzonder geval betreft de zogenaamde voorwaardelijke ontbindingsverzoeken ingesteld door de werkgever¹⁹. Indien een werkgever een werknemer op staande voet ontslaat wegens een dringende reden zal de werknemer vaak een beroep doen op de nietigheidssanctie omdat de werknemer aanvoert dat er geen dringende reden is, en de werkgever derhalve voorafgaand aan het ontslag of de opzegging een administratieve vergunning moest hebben bekomen²⁰. Omdat opzegging zonder die vergunning vernietigbaar is²¹, zal de werknemer na het beroep op de nietigheidssanctie een loonvordering instellen. Teneinde het verder lopen van de arbeidsovereenkomst en het oplopen van deze loonvordering te beperken, zal de werkgever in antwoord, voor zover de arbeidsovereenkomst nog bestaat en niet reeds eerder op datum van het ontslag op staande voet is geëindigd – dit is wanneer de werknemer terecht een beroep heeft gedaan op de nietigheid omdat er geen dringende reden is – reeds voorwaardelijk de ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen vorderen, voordat de langer aanslepende bodemprocedure over de dringende reden, eventueel na appel en cassatieberoep, is geëindigd. De arbeidsovereenkomst en de loonvordering worden dan beperkt tot de datum van de ontbindingsbeslissing²².

De ontbindingsprocedure heeft een zogenaamd 'extra-judicieel karakter'. Het is een procedure om een billijkheidsbeslissing van de rechter te verkrijgen en geen normale procedure ter beslechting van een rechtsstrijd. De normale bewijsregels zijn niet van toepassing²³. En een ontbindingsbeschikking heeft zelfs geen gezag van gewijsde, bv. ten aanzien van een later oordeel van de rechter in de bodemprocedure²⁴. Aldus besliste de Hoge Raad dat de omstandigheid dat de kantonrechter niet om een dringende reden had ontbonden, niet betekent dat in een volgend geding moet worden geoordeeld dat er geen dringende reden was²⁵.

Een tussentijdse conclusie luidt dat de ontbinding wegens gewichtige reden een specifieke rechtsfiguur is die haar gelijke niet kent in het Belgische recht²⁶.

3. De ontbinding wegens gewichtige redenen voor de Belgische rechter

Vele ontbindingszaken worden ingeleid door de werkgever. Indien de vordering wordt ingeleid tegen een werknemer die bijvoorbeeld werkt in Nederland en woont in België, zal de werkgever krachtens artikel 20 van de EG-Verordening 44/2001 van 22 december 2000 in beginsel uitsluitend zijn vordering tot ontbinding kunnen inleiden voor de rechter van de woonplaats van de werknemer, dit is dus de Belgische rechter²⁷. De Belgische rechter blijft bevoegd in geval van de zogenaamde

voorbeeld is het geval van de werknemer die tijdens de ontbindingsprocedure verzwijgt dat hij reeds elders ander werk heeft gevonden.

¹⁸ Voor de herroeping van gewijsde in het Belgische procesrecht: zie J. LAENENS, K. BROECKX EN D. SCHEERS, *Handboek gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2004, nrs. 1212-1219.

¹⁹ Ook genoemd de ontbinding voor zover vereist.

²⁰ Art. 6 Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen, verkort: BBA.

²¹ Art. 9 BBA

²² Zie I. ASSCHER-VONK, W. FASE EN F. NOORDAM, *Schets van het Nederlands arbeidsrecht*, Deventer, Kluwer, 18^e druk, 2005, 161.

²³ Hoge Raad 21 oktober 1983, *Nederlandse Jurisprudentie (NJ)*, 1984, 296, met conclusie Adv.-Gen. Leijten; conclusie Adv.-Gen. Vranken conclusie bij Hoge Raad, 23 april 1993, *Jurisprudentie Arbeidsrecht (JAR)* 1993, 123; Adv.-Gen. Bakels bij HR 16 april 1999, *JAR* 1999, 104; L. VAN DEN HEUVEL, *o.c.*, 102.

²⁴ Hoge Raad, 16 april 1999, *JAR* 1999, 104, met conclusie Adv.-Gen. Bakels (het betrof een later oordeel over de loonvordering); P.G. Vesterling, "Ontbinding", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht*, I, C. LOONSTRA EN W. ZONDAG (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2008, 856.

²⁵ Hoge Raad, 23 april 1993, *JAR* 1993, 123; zie ook L. VAN DEN HEUVEL, "Artikel 7A:1639w BW kan worden afgeschaft", in *Sociaal recht: de grenzen verkend. Liber amicorum L.J.M. De Leede*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1994, 151-152, die echter ongelukkigerwijze spreekt van "kracht van gewijsde".

²⁶ Zie H. LENAERTS, "Eenheid en verscheidenheid in het Nederlands en Belgisch arbeidsrecht", *R.W.* 1959-60, 675

²⁷ EG-Verordening 44/2001 van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, de zogenaamde EEX-Verordening of Brussel

voorwaardelijke ontbindingsverzoeken ingesteld door de werkgever van een om dringende reden ontslagen werknemer die in België woont²⁸. Een andere (betwistbare) oplossing wordt soms verdedigd m.b.t. voorwaardelijke ontbindingsverzoeken voor zover die bij wijze van geldige tegenvordering door de werkgever zou kunnen worden ingesteld wanneer de werknemer na beroep op de nietigheid van zijn ontslag op staande voet om dringende reden wegens ontstentenis van een ontslagvergunning tegen zijn (Nederlandse) werkgever voor de Nederlandse rechter bij dagvaarding in kort geding doorbetaling van het loon en wedertewerkstelling vordert^{29 30}. Immers, het tweede lid van artikel 20 van de EEX-Verordening geeft aan dat afdeling 5 EEX-Verordening, met daaronder artikel 20, het recht onverlet laat om een tegenvordering in te stellen bij een gerecht waarvoor met inachtneming van deze afdeling de oorspronkelijke vordering is gebracht³¹. Artikel 19 EEX-Verordening laat de werknemer onder meer toe zijn vordering in te stellen voor de rechtbank van het gewoonlijke werkland.

Een forumkeuze ter aanduiding van een andere rechter is alleen geldig nadat het geschil is ontstaan³². De forumkeuze kan stilzwijgend zijn door als verweerder in een geding te verschijnen zonder de bevoegdheid van de rechter te betwisten³³.

In dergelijke situatie zal het Nederlandse arbeidsrecht van toepassing zijn, hetzij omdat Nederland het gewoonlijke werkland is (*lex loci laboris*), hetzij omdat er een expliciete rechtskeuze is ten voordele van het Nederlandse arbeidsrecht³⁴.

4. Procesregeling: in beginsel de *lex fori*

Op het eerste gezicht wordt het proces voor de Belgische rechter beheerst door de *lex fori*, dit wil zeggen het Belgisch procesrecht³⁵. Hierna moet worden nagegaan in hoeverre de regels van het civiele Belgische procesrecht van toepassing zijn op de procedure waarin toepassing wordt gemaakt van de originele Nederlandse rechtsfiguur van de ontbinding wegens gewichtige redenen wanneer dergelijk ontbindingsverzoek aanhangig wordt gemaakt bij de Belgische rechter. Maar gelet op het feit dat de Nederlandse ontbindingsprocedure een extra-judicieel karakter van een snelle ontbindingsprocedure

I-Verordening; I. COUWENBERG EN M. PERTEGAS SENDER, "Recente ontwikkelingen in het Europees bevoegdheids- en executierecht", in *Het nieuwe Europese IPR: van verdrag naar verordening*, H. VAN HOUTTE EN M. PERTEGAS SENDER (eds.), Antwerpen, Intersentia, 2001, 43.

²⁸ J. EVEN, E. VAN KAMPEN, EN E. DE WIND, "Internationale aspecten", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht II*, C. Loonstra en W. Zondag (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2006, 462-463.

²⁹ J. EVEN, E. VAN KAMPEN, EN E. DE WIND, "Internationale aspecten", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht II*, C. Loonstra en W. Zondag (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2008, 755-756.

³⁰ Deze opvatting is betwistbaar omdat de rechtspraak van het Hof van Justitie niet toelaat dat de nationale rechtereën bevoegdheid creëert op basis van bepalingen over samenhang en naar Nederlands procesrechten verzoekschrift- en een dagvaardingsprocedure niet gevoegd kunnen worden: J. EVEN, E. VAN KAMPEN, EN E. DE WIND, "Internationale aspecten", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht II*, C. LOONSTRA EN W. ZONDAG (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2008, 755-756.

³¹ J. EVEN, EN E. VAN KAMPEN, "Internationale aspecten", in: *SDU Commentaar Arbeidsrecht*, C. LOONSTRA EN W. ZONDAG (eds.), Den Haag, SDU uitgevers, 2005, 1532. Zie ook art. 28 EEX-Verordening i.v.m. de samenhang.

³² Art. 21 EEX-Verordening; I. COUWENBERG EN M. PERTEGAS SENDER, "Recente ontwikkelingen in het Europees bevoegdheids- en executierecht", in *Het nieuwe Europese IPR: van verdrag naar verordening*, H. VAN HOUTTE EN M. PERTEGAS SENDER (eds.), Antwerpen, Intersentia, 2001, 43; art. 97 Wetboek Internationaal Privaatrecht van 16 juli 2004; T. KRUGER, "Artikel 94", in *Het Wetboek Internationaal Privaatrecht becommentarieerd*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 499-500; J. VAN SLOOTEN EN G. HEERMA VAN VOSS, "Kroniek van het sociaal recht", *NJB*, 2002, 1522.

³³ Art. 24 EEX-Verordening;

³⁴ Art. 6 van het verdrag van Rome van 19 juni 1980 inzake het recht van toepassing op verbintenissen uit overeenkomst (het "EVO-verdrag"); ZIE H. VAN HOUTTE, in *Het Wetboek Internationaal Privaatrecht becommentarieerd*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 501-506.

³⁵ Cass., 11 januari 1979, *Arr. Cass.* 1978-79, 524, *Bull.*, 1979, 521 met conclusie Adv.-Gen. VELU; G. VAN HECKE, *Internationaal privaatrecht*, Gent, Story-Scientia, 1989, nr. 813; *Arbrb.* Turnhout, 8 mei 2006, AR nr. 83160, inzake BV VCI t/ Van Meel, *JAR* 2006, 130.

vertoont, is de toepassing van het gewone Belgisch procesrecht in arbeidszaken op zich reeds een betwistbaar uitgangspunt.

5. Receptie van vreemd recht en buitenlandse rechtsfiguren in het Belgisch IPR

Het beginsel van de *lex fori* moet echter gesitueerd worden in het raam van een belangrijk uitgangspunt van het internationaal privaatrecht. Een internationale samenleving en IPR zijn maar mogelijk bij onderlinge permeabiliteit van de verschillende rechtsbegrippen en rechtsfiguren³⁶. Dit uitgangspunt van het IPR heeft belangrijke gevolgen.

Wanneer een Belgische rechtbank ertoe geroepen wordt de buitenlandse wet toe te passen, zal hij er soms toe gebracht worden een handeling te stellen die niet tot zijn gebruikelijke werkwijze behoort³⁷.

Een tweede gevolg van de permeabiliteit van de rechtsordeningen onderling, maakt het mogelijk gevolgen te erkennen van een buitenlandse instelling of rechtsfiguur die in het recht van het forum onbekend is. De verwijzingscategorie moet aldus worden opgevat dat zij ruimte biedt voor de erkenning van een buitenlandse rechtsfiguur³⁸.

Het hier geschetste uitgangspunt van de permeabiliteit van de rechtsordering vinden we thans terug in artikel 15, §1 van het Wetboek Internationaal Privaatrecht: "Het buitenlands recht wordt toegepast volgens de in het buitenland gevolgde interpretatie"³⁹ ⁴⁰.

Indien de Belgische rechter derhalve de arbeidsovereenkomst ontbindt op basis van de in de Belgische rechtsorde onbekende figuur van de ontbinding omwille van gewichtige redenen, dan moet hij die rechtsfiguur in zijn geheel toepassen, zoals geïnterpreteerd naar Nederlands recht, en niet in geamputeerde of gedenatureerde vorm. Dit impliceert dat het ook voor de Belgische rechter om een snelle billijkheidsprocedure moet gaan, met uitsluiting van hoger beroep en in beginsel ook cassatieberoep, en met ongebondenheid t.a.v. de gewone bewijsregels. M.b.t. artikel 7:685 BW is duidelijk dat de regels van het materieel recht en het procesrecht dermate nauw met elkaar verbonden zijn dat ze niet kunnen worden gescheiden⁴¹.

6. Verfijning van de *lex fori* met betrekking tot artikel 7:685 Nederlands BW

Hierboven werd al opgemerkt dat de Belgische procesregels niet gewoon transponeerbaar zijn op de procedure van artikel 7:685 BW omdat ze een extra-judicieel karakter heeft. Maar niettemin moet de betekenis van het Belgische procesrecht als *lex fori* in het IPR worden toegelicht.

Twee vragen dringen zich op. De eerste vraag is hoe de verwijzingscategorie van de procesregels moet worden geïnterpreteerd, extensief of limitatief. En een tweede vraag is na te gaan wat precies onder procesregels moet worden verstaan. Met andere woorden welke rechtsregels moeten als processuele regels worden gekwalificeerd, wat een delicate aangelegenheid blijkt te zijn.

³⁶ G. VAN HECKE, *o.c.*, nrs. 86 en 87.

³⁷ G. VAN HECKE, *o.c.*, nr. 87. Van Hecke vermeldt bv. de medewerking aan de oneigenlijke rechtspraak ('jurisdiction gracieuse') waarbij de rechter geen geding beslecht, maar aan het tot stand brengen van een nieuwe rechtstoestand meewerkt.

³⁸ G. VAN HECKE, *o.c.*, nr. 96. Van Hecke verwijst naar de toepassing van de Aglo-Amerikaanse figuur van de trust.

³⁹ Cass., 18 april 2005, *NjW* 2005, 1167, met noot H. STORME, *Pas.*, I, 2005, 895 (art. 1080 Gerechtelijk Wetboek). Zie voor een recente toepassing van dit principe: *Arbh. Brussel*, 2 mei 2007, *J.T.T.* 2007, 276 (Congoles recht).

⁴⁰ Vgl. art. 15, §2 WIPR voor het uitzonderlijke geval dat het kennelijk onmogelijk is tijdig de inhoud van het buitenlands recht toe te passen: M. PERTEGAS, in *Het Wetboek Internationaal Privaatrecht becommentarieerd*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 88.

⁴¹ Vgl. F. RIGAUX, *Droit international privé*, II, Brussel, Larcier, 1979, nr. 840.

Rigaux betoogde dat als eerste beginsel van het procesrecht als *lex fori* de fundamentele regel van de beperking van het domein van de procesregels moet worden aangenomen. Deze gezaghebbende auteur opteert duidelijk voor een limitatieve interpretatie van het concept 'procedure'⁴².

Een tweede probleem is de kwalificatie van de categorie van de procesregels. Sommige auteurs hebben erop gewezen dat bepaalde regels, die tot dusverre werden beschouwd als zijnde van processuele aard, wegens hun nauwe samenhang met het materiële recht moeten worden geacht daartoe te behoren⁴³. Aldus dient de opvatting te worden verlaten dat elke rechter alleen zijn eigen procesrecht toepast. Ook Rigaux heeft opgemerkt dat een toepassing van buitenlandse procesregels niet a priori moet worden uitgesloten⁴⁴. Het moge duidelijk zijn dat de processuele aspecten van artikel 7:685 BW dermate nauw verbonden zijn met de materieelrechtelijke aspecten van de snelle ontbindingsprocedure wegens gewichtige redenen dat ze niet kunnen worden afgesplitst en dus beheerst blijven door het Nederlandse recht wanneer het ontbindingsverzoek aanhangig wordt gemaakt voor de Belgische (arbeids)rechter. Hoewel de *lex fori* in beginsel bepaalt welke rechtsmiddelen tegen een vonnis open staan⁴⁵, is het aanwenden van rechtsmiddelen tegen een ontbindingsuitspraak op grond van artikel 7:685 BW door een Belgische rechter derhalve uitgesloten. Overigens is het recht van dubbele aanleg niet erkend als algemeen rechtsbeginsel⁴⁶.

De categorie van de procesregels lijkt bovendien duidelijk te zijn, maar is dat niet. Zo kan worden gedacht aan de verjaringsregels⁴⁷. Ondanks het feit dat de bevrijdende verjaring niet het bestaan van de verbintenis zelf aantast, maar enkel de opeisbaarheid of de rechtsvordering tot betaling⁴⁸, worden verjaringsregels in het continentaal recht meestal beschouwd als behorend tot het materiële recht, maar in het Anglo-Amerikaanse als zijnde van procedurele aard⁴⁹.

De bewijsregels zijn moeilijk in hun geheel onder te brengen bij het procesrecht of het materieel recht. Traditioneel wordt aangenomen dat de regels betreffende de bewijslast en de regels die de toelaatbaarheid van de bewijsmiddelen voor een welbepaalde materie beperken, behoren tot het materieel recht⁵⁰. Algemene regels over toelaatbare bewijsmiddelen, zoals artikel 1341 BW voor overeenkomsten, vallen dan weer onder de *lex fori*⁵¹. De nauwe samenhang tussen de materiële en processuele regels impliceert o.i. dat de Nederlandse regel dat de rechter in de ontbindingsprocedure niet gebonden is door de normale bewijsregels ook zijn gelding behoudt voor de Belgische rechter.

⁴² F. RIGAUX, *o.c.*, II, nr. 842: "Le principe d'interprétation ainsi dégagé tend à faire la place la plus large aux diverses lois régissant le fond, la technique des conflits de lois permettant aux parties de prévoir plus tôt et avec plus de sécurité laquelle de ces lois est compétente et quel en est le champ d'application. Il inclut, de prime abord, une interprétation du concept 'procédure' qu'il convient de limiter à ce qu'exige le fonctionnement de l'appareil judiciaire et administratif. En de nombreux cas la loi étrangère applicable au fond fournit au juge la solution d'une question de droit qui, selon une méthode conceptuelle, au demeurant arbitraire, de qualification, pourrait être estimée 'de nature procédurale.'" (eigen onderstreping want gallicisme).

⁴³ J. KROPHOLLER, *Internationales privatrecht*, Tübingen, J.C.B. Mohr, 2001, 553: "Die kollisionsrechtliche Frage nach dem anwendbaren Verfahrensrecht ist lange kaum als Problem angesehen worden. Vielmehr ist man fast allgemein davon ausgegangen, dass jedes Gericht nur seines eigenes Verfahrensrecht anwendet. Dem sind jedoch mehrere Punkte entgegenzuhalten: 1. Im Wege der funktionellen Qualifikation lassen sich die traditionellen Grenzen zwischen Verfahrens- und materiellen Recht so verschieben, dass Vorschriften, die bisher als prozessuale angesehen wurden, wegen ihres engen Zusammenhangs mit dem materiellen Recht diesem zugeschlagen und daher nach Massgabe des IPR angewandt werden."

⁴⁴ F. RIGAUX, *o.c.*, II, nr. 839.

⁴⁵ G. VAN HECKE, *o.c.*, nr. 841

⁴⁶ Cass., 2 november 1989, *Bull.* 1990, nr. 135; A. BOSSUYT, "Algemene rechtsbeginselen", *Verslag van het Hof van Cassatie 2003*, Belgisch Staatsblad, 2003, 137.

⁴⁷ Bv. art. 15 Arbeidsovereenkomstenwet.

⁴⁸ Cass., 25 september 1970, *Arr. Cass.* 1971, met conclusie eerste Adv.-Gen. MAHAUX, *R.W.* 1970-71, 845; W. RAUWS, "Actualia inzake de verjaring in het arbeidsrecht", *R.W.* 2002-2003, 361, met andere verwijzingen.

⁴⁹ G. VAN HECKE, *o.c.*, nr. 814.

⁵⁰ G. VAN HECKE, *o.c.*, nrs. 828-830.

⁵¹ G. VAN HECKE, *o.c.*, nr. 830.

7. De openbare orde-exceptie

Artikel 16 EVO^{52 53} en artikel 21 Wetboek Internationaal Privaatrecht bepalen dat de toepassing van een bepaling uit het als toepasselijk aangewezen buitenlands recht wordt geweigerd voor zover zij tot een resultaat zou leiden dat kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde. Artikel 21 is gesteund op de gangbare rechtspraktijk in België en de ons omringende landen met betrekking tot de zogenaamde exceptie van internationaal privaatrechtelijke openbare orde⁵⁴. "De exceptie van internationale openbare orde is een techniek waardoor geen toepassing wordt gegeven aan een bepaling van het op grond van het verwijzingsrecht aangeduide vreemde recht omdat de toepassing van die vreemde bepaling in het concrete geval voor onze rechtsorde onaanvaardbare gevolgen zou hebben"⁵⁵. Het gaat om een exceptie op de normale toepassing van de verwijzingsregels. Men spreekt van de negatieve internationale openbare orde.

Het spreekt voor zich dat niet iedere bepaling van Belgisch recht van openbare orde moet gebracht worden onder het concept van de internationale privaatrechtelijke openbare orde⁵⁶. Het Hof van Cassatie heeft immers herhaaldelijk beslist dat "een wet van innerlijke openbare orde slechts van privaot internationale openbare orde is voor zoveel de wetgever door de bepalingen van die wet een principe heeft willen huldigen dat hij als hoofdzakelijk voor de gevestigde zedelijke, politieke of economische orde beschouwt en om deze reden, naar zijn mening, noodzakelijk in België, de toepassing van elke regel moet uitsluiten die er mede in strijd is of ervan verschilt"⁵⁷. Derhalve is de internationale openbare orde waarover artikel 21 WIPR het heeft minder ruim dan de interne openbare orde⁵⁸. Een klassiek voorbeeld van internationale openbare orde is dat de Belgische rechtsorde zich ertegen verzet dat een vreemde man, wiens personeel statuut de polygamie toestaat, in België een tweede huwelijk zou sluiten. Maar de rechtspraak heeft al wel aanvaard dat vrouwen van een polygaam huwelijk van hun echtgenoten onderhoudsgeld kunnen vorderen⁵⁹.

De voorbeelden in de rechtspraak van processuele regels die behoren tot de openbare internationale openbare orde zijn schaars. Als voorbeeld kan worden gegeven dat de onmogelijkheid voor een partij om toegang te hebben tot een rechter, zelfs een arbitrale, strijdig is met de internationale openbare orde⁶⁰. Het Arbeidshof te Gent oordeelde dat de rechtstreekse verwijzing van het geschil bij toepassing van artikel 660 Gerechtelijk Wetboek strijdig is met het principe van de territorialiteit van de rechtsmacht, dat tot de internationale openbare orde behoort⁶¹. Er zijn geen aanwijzingen te vinden voor de opvatting dat de procesregels die een arbeidsrechtelijk geding voor de arbeidsgerechten beheersen van internationale openbare zijn.

⁵² Het Verdrag van Rome van 19 juni 1990, met betrekking tot het nationaal recht dat op contractuele verbintenissen van toepassing is, trad pas in werking als conventie op 1 april 1991: zie J. ERAUW, "Een contract onder vreemd recht alleen aan de internationale openbare orde toetsen", noot onder Cass., 17 juni 1999, *R.W.* 2000-2001, 659.

⁵³ Vanaf 17 december 2009 zal het toepasselijke recht bepaald worden door de EG-Verordening 593/2008 van 17 juni 2008 in zake het recht dat van toepassing is op contractuele verbintenissen.

⁵⁴ M. TRAEST in *Het Wetboek Internationaal Privaatrecht becommentarieerd*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 112-113.

⁵⁵ M. TRAEST in *Het Wetboek Internationaal Privaatrecht becommentarieerd*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 112-113; zie ook zie J. ERAUW, "Een contract onder vreemd recht alleen aan de internationale openbare orde toetsen", noot onder Cass., 17 juni 1999, *R.W.* 2000-2001, 659.

⁵⁶ M. TRAEST, *o.c.*, 113, G. Van Hecke, *o.c.*, nr. 329.

⁵⁷ Cass., 4 mei 1950, *Arr. Cass.* 1950, 557, *Pas.*, 1950, I, 624; Cass., 17 december 1990, *Arr. Cass.* 1990-91, 432, *Bull.*, 1991, 381; Cass., 17 mei 1999, *R.W.* 2000-2001, 657, met noot J. ERAUW, voormeld.

⁵⁸ Arbh. Antwerpen, 19 november 2001, *R.W.* 2003-2004, 821.

⁵⁹ M. TRAEST, *o.c.*, 114.

⁶⁰ Cass. fr., 1 februari 2005, *Rev. crit. dr. intern. privé*, 2006, 140, met noot T. CLAY.

⁶¹ Arbh. Gent, 3 februari 1978, *R.W.* 1977-78, 2220.

8. Besluit

Nu de ontbindingsprocedure een snelle, goeddeels extra-judiciële billijkheidsprocedure is, is er voor de Belgische rechter in beginsel geen reden om zijn eigen nationaal procesrecht, gericht op het beslechten van een rechtsstrijd, toe te passen. De Belgische rechter is integendeel, in die gevallen waar het Nederlands nationaal (arbeids)recht het toepasselijke materiële recht is, gehouden het Nederlandse recht in zijn geheel toe te passen, zoals het in Nederland wordt geïnterpreteerd. Het procesrecht van de *lex fori* is restrictief toe te passen. Nu in deze uiteraard een onlosmakelijk en intrinsiek innig verband bestaat tussen de processuele aspecten en de materiële rechtsregels, moet het recht vervat in artikel 7:685 Nederlands BW integraal worden toegepast door de Belgische rechter. De exceptie van internationale openbare orde noopt niet tot een ander besluit. Door in de huid van de Nederlandse kantonrechter te kruipen en zich open te stellen voor een toepassing van het Nederlands recht voorkomt de (arbeids)rechter niet alleen een 'denaturering' van de in Belgisch recht ongekende ontbinding wegens gewichtige redenen, maar ook praktische en theoretisch onoplosbare problemen. De snelle procedure wordt gevrijwaard door hoger beroep en cassatieberoep in beginsel ontoelaatbaar te verklaren. Niet uit het oog mag evenwel worden verloren dat de ontbindingsbeslissing krachtens artikel 7:685 BW overigens geen gezag van gewijsde heeft⁶².

W. Rauws
VUB en Universiteit Maastricht
Plaatsvervangend rechter Arbeidsrechtbank Antwerpen

⁶² Supra nr. 2 in fine en de verwijzingen in de voetnoten 24 en 25.

Thalia Kruger – Conference report - Recent developments in private international law and business law (Held by ERA in Trier, 5-6 June 2008)

The Academy of European Law (ERA), situated in Trier and with the financial support of the European Commission, organises conferences and summer schools on various topics of EU law. As this field of law is on the increase, so is the area in which ERA is active, and private international law has become one of the recurrent conference topics. On 5-6 June a conference was held on recent developments in private international law and business law (covering civil jurisdiction, civil procedure, contract, delict, insolvency, and company law). The speakers and participants were comprised of a mix of academics and practitioners. As always, this made for quality discussions at the crossroads between high-tech theory and everyday reality. The conference was conducted in English, French, and German, with simultaneous translation and had been organised by Dr Angelika Fuchs and her team at ERA.

While it is impossible to recount in detail all the interesting things that were said, the purpose of this report is to give a summary of the interventions, with a focus on what is new. I will follow the structure and order of the programme.

I. Cross-border litigation

The ‘Brussels I’ Regulation: private law and anti-suit injunctions, by Andrew Dickinson, Solicitor Advocate (Higher-Courts – Civil); Consultant, Clifford Chance LLP, London

If there were ever a topic that divides the common law and civil law countries of the EU, this is it. Fill a room with lawyers from the common and civil law traditions and watch them argue about comity and mutual trust, about the scope of the Brussels I Regulation and the space left for national law, about the specificity of the English courts and arbitration system, about the slowness of some other courts. The European Court of Justice in *Turner v Grovit* (C-159/02) found that an anti-suit injunction may not be granted regarding proceedings that are pending in another EU Member State and that fall within the framework of the Brussels I Regulation. However, the last word has not been spoken. The English House of Lords has referred another preliminary question to Luxemburg in the *West Tankers* case: ‘*Is it consistent with EC Regulation 44/2001 for a court of a Member State to make an order to restrain a person from commencing or continuing proceedings in another Member State on the ground that such proceedings are in breach of an arbitration agreement?*’ (C-185/07). This ‘final battle’ has not yet been fought and there are strong arguments for both sides. The nature of the rights sought to be protected, a relevant criterion when determining the scope of the Brussels I Regulation (according to *De Cavel*, 120/79), is arbitration proceedings. On the other hand, but for the arbitration clause, the Italian courts would have Regulation-based jurisdiction to hear the case.

Infringements of IP rights: jurisdiction and applicable law issues, by Paul Torremans, Professor of Intellectual Property Law at the University of Nottingham

The EU rules on jurisdiction in intellectual property matters have solicited case-law that has been heavily criticised by those specialised in the field. Even though steps have been taken in this direction, the EU still does not have comprehensive community-wide patent legislation. An EU patent, as it exists today, is in fact a bundle of national patents, even though this is not the perception by industry, which sees the bundle as only one patent. Maybe the bad outcome of the cases should be a wake-up call to go further in EU patent law. The main problem is the ECJ’s insistence on the exclusive jurisdiction of the courts of the State where the patent was registered. (These problems usually do not

arise when copyright is concerned, because there is no exclusive jurisdiction for copyright, which is most often not a registered right.) According to the ECJ, whenever validity is raised in litigation, the exclusive jurisdiction of the court of the place of registration provided for in Article 22(4) of the Brussels I Regulation kicks in (*GAT*, C-4/03). However, it is not clear whether the court first seised must decline jurisdiction. Another possibility would be to view the issue as a preliminary question, stay proceedings and give the party raising invalidity a specified period of time to introduce proceedings in the appropriate court. If he or she fails to do so, the case will continue on the basis that the plea of invalidity is abandoned. Alternatively, one could envisage a system where the case is transferred to the court with exclusive jurisdiction. This would work in the same way as the mechanism in Article 15 of the Brussels IIbis Regulation, which contains the possibility of a court in one EU Member State to transfer a case (regarding parental responsibility) to a court in another Member State if that court would, according to certain criteria, be in a better position to hear the case. The ECJ has also interpreted the Brussels I Regulation's Article 6, the provision on the joinder of defendants, in a restrictive way (in *Roche Nederland*, C-539/03): it can be used only when the same patent is concerned, and not when the issue regards different national patents of the same bundle (the spider in the web scenario according to the IP jargon). Torremans emphasised the importance of legal certainty and added that this goal might not be reached by private international law, but rather by unified EU patent law.

The new Regulation on service of documents, by Patrick Wautelet, Professor at the University of Liège

The Service Regulation (1348/2000) had been subjected to revision, foreseen after seven years of being in force. The result was a replacement: Regulation 1393/2007 will enter into force on 13 November 2008. This new Regulation remains one of coordination rather than harmonisation and still refers back to national law for certain issues (such as the date of service). The Regulation retains the basic mode of operation of its predecessor and the service of documents takes place between transmitting agencies and receiving agencies. This can happen electronically if both States so permit. After transmission, the receiving agency must effect service as soon as possible, but in any event within one month. This timeframe has become an obligation in the new Regulation, which is stronger than it was under the previous one. However, no sanction is provided if service is not effected within the one month term. Secondary means of service, such as by consular or diplomatic channels, by post, or direct service, remain possible, and the Regulation's rules on the date of service also apply to them. Service must be in the official language of the Member State or place where the addressee lives, or in a language that he or she understands. This last possibility, which will often be useful in practice, has been relaxed to include any language, and not only an official language of the Member State where service is effected.

Certain issues remain unresolved in the new Regulation:

- What if the address is incorrect?
- What is the legal value of 'internalised' service, as permitted by domestic laws, such as serving documents at the domestic establishment of a subsidiary, rather than at the head office of the company in another EU Member State, or serving documents at the establishment of a legal representative or an agent?
- Could nothing be done about Member States that appoint only one central authority and do not tolerate decentralisation?

Alternative dispute resolution: the new Directive on mediation in civil and commercial matters, by Burkhard Hess, Professor at the University of Heidelberg

Although the European Community has only limited competence in the field of alternative dispute resolution, a Directive on certain aspects of mediation in civil and commercial matters has been adopted on 23 April 2008. It must be implemented in the national laws of the Member States by 2011.

The directive is the first piece of hard EU law in the field. A European code of conduct already exists; this is a semi-official soft law text published on the European Judicial Network and used by mediators, also for advertisement purposes, but without review as to whether mediators professing to do so, really comply with its standards. The Directive is limited to cross-border disputes and its practical effect will be fairly limited, which is regrettable. For instance, the issue of professional qualification of mediators is not dealt with, while training and accreditation is controversial in this competitive market. The areas covered include enforceability (if the parties agree to the result being enforceable), confidentiality (no forced disclosure in subsequent court proceedings, except where there are considerations of public policy, such as the best interests of children, or where disclosure is necessary for purposes of enforcement), and prescription (recourse to mediation may not lead to subsequent impossibility to institute court proceedings on the basis of prescription).

By way of good-functioning example, Hess referred to the practice of the *Landgericht* of Göttingen, where judges make litigants aware of the possibility of mediation. The cases referred to mediation have a high success rate. If mediation fails, a hearing follows. This model has been copied in other German courts, including in Hessen, Schleswig Holstein and in several courts of Nordrhein-Westfalen.

II. Future Developments

The Future of judicial cooperation in civil and commercial matters, by Salla Saastamoinen, Head of Civil Justice Unit of DG Justice, Freedom and Security of the European Commission (*supplemented by the outcome of the Council Meeting on Justice and Home Affairs of 5 and 6 June 2008)

In the ten years since the Tampere conclusions of the Council (1999), a significant *acquis* has been created in the field of civil justice, including the enforcement of judgments and effective justice for all. The ultimate aim is to abolish exequatur completely. This has been achieved in the Brussels IIbis Regulation in the field of parental abduction of children. The Commission is currently drafting a report on the application of the Brussels I Regulation, and this should be completed by the end of 2008.

EU procedures have also been set up, for which intermediary procedures of enforcement are unnecessary. In this category, after the European Enforcement Order, the Order for Payment Regulation will enter into force in December 2008, and the Small Claims Procedure Regulation in January 2009. The idea was to create a 28th complete civil justice regime, which would exist alongside those of the Member States, but this has not been possible. Saastamoinen expressed the hope that the new EU procedures would influence existing national ones.

On the front of applicable law, the Rome II Regulation (on the law applicable to non-contractual obligations) will enter into force in January 2009. The Rome I Regulation on the law applicable to contractual obligations was adopted by the Council on 6 June 2008.

There are currently two family law proposals on the table. The first regards maintenance obligations and the instrument will cover jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement, and co-operation. The aim is to totally abolish exequatur also in this area, but there are still some national views to the contrary. On 6 June 2008 the Council adopted a set of political guidelines regarding further work. On the other proposal, the so-called Rome III Regulation on the law applicable to divorce, no consensus could be reached while unanimity is required in this field. The Commission will investigate whether there are other possible ways forward, such as enhanced co-operation. It would be the first time that this route is chosen in the field of private international law.

Regarding matrimonial property, after the Green paper of 2005 an expert group is currently working on an impact assessment. A proposal for legislation can be expected by the end of 2009 or beginning of 2010. An impact assessment is also being carried out for wills and succession and legislation will

probably be proposed in 2009. Possible inclusions are a European heritage certificate and a register of wills.

On the Green paper on the attachment of bank accounts, the Commission had received 70 replies and is currently busy with an impact assessment. Regarding the transfer of assets, the phase of public consultation has been started in March.

Regarding external relations, the EC has adopted a decision authorising the Member States (at least those that have not yet done so) to ratify the 1996 Hague Child Protection Convention. The EC is currently a Member of the Hague Conference on Private International Law. There will be a proposal to sign the 2005 Hague Choice of Court Convention, but before it can be ratified, amendments have to be made to the Brussels I Regulation.

III. Conflict of laws

The new 'Rome I' Regulation, by Etienne Pataut, Professor at the University of Cergy-Pontoise

The Rome I Regulation was adopted by the Council the day after this intervention at the conference, namely on 6 June 2008. This is the end of a long process of difficult negotiations. The Regulation will replace the 1980 Rome Convention and will enter into force on the same day for all Member States: no more need for lengthy ratification procedures as was the fate of the Rome I Regulation and its protocols. The ECJ will also automatically have powers of interpretation (by way of response to preliminary questions by national courts).

The end result is a text that is rather similar to the Convention. The philosophy and structure has been retained: Parties have total liberty in choosing the applicable law and they may change this law at any stage; a link with the system they choose is unnecessary. The concept of EC mandatory rules is introduced: A new provision (Art 3(4)) states that such rules will be applied despite a choice of law, if all the elements of the contract (apart from the choice) are located in the EU. If the parties had made no choice, the law most closely connected to the contract will be applied. The Regulation contains a new, elaborate list of presumptions of what the characteristic performance for a certain contract is (Art 4(1) and (2)). However, the presumption may still be set aside if another law is more closely connected to the contract (Art 4(3)). Thus, after a severe debate on the margin of appreciation that should be permitted to judges, in essence the rule has not been changed greatly from that of the Convention.

Regarding weaker parties, only passengers, insurance policy holders, consumers, and employees got special rules. The provision on insurance contracts (Art 7) was criticised by Pataut and others as a bad solution. Pataut expressed the hope that it would be changed at some future revision of the Regulation. The situation of insurance contracts that cover risks not classified as large and situated outside the EU is unclear. The most important amendment relates to consumers. Indeed, the current possibilities of electronic communication and cross-border purchases are much more comprehensive than in the 1980s, when the Convention was concluded. Firstly the scope of the provision has been enlarged by taking out the Convention's restriction to movables. Moreover, the Regulation (Art 6) no longer requires the professional to 'go and find' the consumer for the protective rule to be triggered: The Regulation's new criterion is whether the professional directed its activities towards the country of the consumer's habitual residence and whether the contract falls in the scope of such activities. The provision on employment contracts (Art 8) has largely remained as it was.

The 'Rome II' Regulation, by Karsten Thorn, Professor at the Bucerius Law School, Hamburg

The Rome II Regulation will enter into force on 11 January 2009 and will apply to events that occur after that date. It will apply to civil and commercial matters, but certain issues are excluded, such as

violation of privacy and rights relating to personality, including defamation (Art 1). These exclusions mean that the separate national rules will continue to apply and the system will thus remain fragmented. The Regulation permits parties to choose the law applicable to their obligation (Art 14). Two exceptions exist: Non-contractual obligations arising out of unfair competition (Art 6(4)), and the infringement of intellectual property rights (Art 8(3)). The choice can be made before the event if the parties involved are pursuing a commercial activity, or after the event.

The general rule if no choice had been made, is that the law of the place of the damage is applicable (Art 4(1)). However, if both parties have their habitual residence in the same State, other than that of the damage, the law of the place of habitual residence applies. The law of another State can be applied if it is more closely connected to the event, for instance when the parties have a pre-existing contract that is most closely connected to that State. One of the big problems with the Regulation is the different solution to that of the Hague Convention on the law applicable to Traffic Accidents (1971), which will stay applicable in the EU Member States in which it is in force (Belgium, Czech Republic, France, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Netherlands, Poland, Slovakia, Slovenia, and Spain). The rules of safety and conduct of the place of the event remain applicable for the assessment of the conduct (eg duty of care) (Art 17).

IV. International Company Law

Legal problems of private limited companies abroad, by Eva-Maria Kieninger, Professor at the University of Würzburg

An important issue in European private international law is the determination of the seat of a company. The *Centros* case (C-212/97) has in Germany been interpreted as meaning that the statutory seat theory should be granted preference; this was confirmed at the Federal Court level and Germany is in the process of amending the law on companies (in its civil code). However, not all Member States have interpreted the *Centros* judgment in this way. Belgian private international law (Code enacted in 2004), for instance, has been retaining the principle that a company is established where its real seat is, and not necessarily where it is established. On the other hand, the code explicitly states in its generally phrased Article 2 that EU law has pre-eminence. This results in an unclear situation.

There are currently many private limited companies (formed under English law) active in Germany. The private limited company is better suited for a one man business than the Germany GmbH. Under English law, a single pound is sufficient to establish a company. The process in England is faster and it is possible to buy a pre-existing company in one day, while setting up a GmbH takes about four weeks. Another consequence of the incorporation theory is that a parent company acting through subsidiaries in different States can operate using the same statute, rather than a having different one in every EU country. In Germany an unsolved question is whether a private limited company in Germany can sidestep the German rules on employee participation.

Setting up private limited companies to act in other countries also has drawbacks and dangers. First, the real seat theory determines that a different law will apply to it. For issues such as director's liability, German courts would have to apply English law. Second, the potential application of two different legal systems can lead to lack of legal certainty. Creditors have to protect themselves. Some do this by not doing business with private limited companies in Germany, others insist on security. For this purpose creditors need information, in the case of private limited companies published annually by way of a state of the company report to Companies House in Cardiff. Third, the different seat might lead to double requirements of publication data (for instance for fiscal law). Moreover, private limited companies have a bad reputation in Germany and often face practical difficulties even to point of the impossibility to open a bank account.

Cross-border transfer of a company's seat: from Daily Mail to Cartesio, by Eva-Maria Kieninger, Professor at the University of Würzburg

There are various scenarios for the change of a company's seat. The first is a simple transfer of the registered seat (the *Cartesio* case, C-210/06). The articles of association will change in such an event. According to Advocate General Maduro the principle of freedom of movement must be applied so as to permit the transfer. If the ECJ follows the Advocate General, the result will be that a seat can be transferred without winding up the original company. The proposed German legislation will make this possible.

Second is the transfer of the actual seat, which according to the incorporation theory is not a transfer at all; creditors and shareholders are not influenced and the forum provided in Article 22(2) of the Brussels I Regulation remains the same. On the other hand, fiscal duties will be changed to be imposed by the new actual seat. Denmark, on the other hand, has responded to the *Centros* case by converting the capital requirement from a company law to a tax law requirement, so that the transferred company would have to comply with it in order to be registered in Denmark as a tax payer.

Regarding transfer by way of merger, the *Servic* case (C-411/03) leads to the question whether it is possible for a German company that wishes to move to Portugal, for instance, to create a wholly-owned subsidiary and then merge with it. The ECJ has not distinguished between mergers in and out of a specific Member State.

V. International insolvency law

Recent case-law on cross-border insolvency proceedings, by Gabriel Moss QC, Barrister, Gray's Inn, London

There has been no attempt as yet to unify insolvency laws in the EU. The Insolvency Regulation deals with a limited number of subjects, namely jurisdiction, applicable law, and the recognition of foreign insolvency proceedings.

The case law is filling in the details, for instance regarding the interpretation of the concept of the 'centre of the main interests' (COMI). The English High Court of Justice in Bankruptcy has found that an individual's COMI is his or her habitual residence or permanent home in the case that the individual is not a professional and does not carry on business in his or her own right. The English court fairly considered various factors, such as where the individual's wife and children lived, where he lived when he was not travelling or working abroad, and his church and social clubs etc. The District Court of Amsterdam found that the place of registration of a legal person is strongly presumed to be the COMI and that setting aside the presumption is hard: Even minimum activity in the Netherlands would suffice to have the COMI there (judgment of 31 January 2007). This does not seem to be in line with the ECJ's reasoning in *Eurofood* (C-341/04) and the Dutch judgment has been criticised as chauvinistic. In other cases in England and in France, where multinational companies were concerned, the COMIs were found to be where the headquarters of the group were. One example is the Eurotunnel case (Paris Commercial Court, case no. 2006/1908, judgment of 2 August 2006), where the headquarters of the group were in Paris.

In the *Collins and Aikman* case [2006] EWHC 1343 (Ch) the joint administrators had written to the creditors in order to persuade them not to initiate secondary proceedings, but to allow the proceedings to be done entirely in England. In return, they promised to take certain special local rules into account (such as existed in Germany and Spain regarding the position of creditors who were relatives of the debtor, and Italy). This is contrary to the wording of Article 4 of the Insolvency Regulation, but it was accepted by the court on the basis that it had discretion and that the proposal was the best solution in

practice. The result is interesting: The creditors prevent the disruptive effect of secondary proceedings, while they get the advantages thereof. It is indeed the best of both worlds.

Thalia Kruger
Senior Lecturer, University of Cape Town

ACTUALITEIT/ACTUALITÉ

Aankondigingen / Annonces

CISG – Japan / CVIM – Le Japon

Japan treedt toe tot het Verdrag inzake internationale koopovereenkomsten betreffende roerende zaken.(CISG), ondertekend te Wenen op 11 april 1980. Het Verdrag zal voor Japan in werking treden op 1 augustus 2009

Le Japon accède à la Convention des Nations Unies sur le contrat de vente internationale des marchandises (CVIM), faite à Vienne le 11 avril 1980. La convention entrera en vigueur pour le Japon le 1 août 2009.

Voorstel consumentenrichtlijn / Proposition de directive relative aux droits des consommateurs

De Europese Commissie wil vier richtlijnen in verband met consumentenrechten vervangen door één akte.

[Voorstel van 8 oktober 2008 voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende consumentenrechten.](#)

La Commission européenne envisage de remplacer quatre directives, relatives aux droits des consommateurs par un seul acte.

[Proposition de directive du parlement européen et du conseil du 8 octobre 2008 relative aux droits des consommateurs.](#)

Voorstel tot ondertekening Verdrag forumbedingen / Proposition relative à la signature de la convention sur les accords d'élection de for

[Voorstel COM\(2008\) 538 voor een besluit van de Raad betreffende de ondertekening door de Europese Gemeenschap van het Verdrag inzake bedingen van forumkeuze.](#)

[Proposition COM\(2008\) 538 de décision du Conseil relative à la signature par la Communauté européenne de la convention sur les accords d'élection de for.](#)

Nieuw boek / Nouveau livre

Bart Volders, Afgebroken contractonderhandelingen in het internationaal privaatrecht, Brussel, Larcier, 2008, 462 p.

Regelgeving / Réglementation

Rome I

De lang verwachte Rome I verordening werd op 4 juli 2008 gepubliceerd en vervangt het EVO-verdrag. De verordening zal van toepassing zijn op overeenkomsten gesloten na 17 december 2009.

[Verordening \(EG\) nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst \(Rome I\) van 17 juni 2008, Pb. L. 4 juli 2008, afl. 177, 6.](#)

Le longtemps attendu Règlement Rome I est publié le 4 juillet 2008 et remplace la Convention de Rome. Le règlement s'appliquera aux contrats conclus après le 17 décembre 2009.

[Règlement \(CE\) n° 593/2008 du Parlement européen et du Conseil du 17 juin 2008 sur la loi applicable aux obligations contractuelles \(Rome I\), Pb. L. 4 juillet 2008, éd. 177, 6.](#)

Richtlijn bescherming werknemers bij insolventie werkgever / Directive relative à la protection des travailleurs salariés en cas d'insolvabilité de l'employeur

Er werd een Europese richtlijn uitgevaardigd betreffende de oprichting van waarborgfondsen ter bescherming van werknemers bij insolventie van de werkgever. De artikelen 9 e.v. bevatten voor het internationaal privaatrecht relevante bepalingen.

[Richtlijn \(EG\) Nr. 2008/94 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende de bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever, Pb. L. 28 oktober 2008, afl. 283, 36.](#)

Une directive concernant la fondation des institutions de garantie pour la protection des travailleurs salariés en cas d'insolvabilité de l'employeur a été décrétée. Les articles 9 et suiv. comportent des dispositions pertinentes en vue du droit international privé.

[Directive 2008/94/CE du Parlement européen et du Conseil du 22 octobre 2008 relative à la protection des travailleurs salariés en cas d'insolvabilité de l'employeur, Pb. L. 28 octobre 2008, éd. 283, 36.](#)

Beschikking ouderlijke verantwoordelijkheid / Décision responsabilité parentale

Bij beschikking van 5 juni 2008 werd een aantal lidstaten, waaronder België, gemachtigd om vóór 5 juni 2010 een Haags Verdrag van 1996 inzake ouderlijke verantwoordelijkheid en bescherming van kinderen te bekrachtigen, of tot dit verdrag toe te treden.

[Beschikking van de Raad van 5 juni 2008 waarbij bepaalde lidstaten worden gemachtigd om, in het belang van de Europese Gemeenschap, het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen te bekrachtigen of tot dit verdrag toe te treden, en waarbij bepaalde lidstaten worden gemachtigd een verklaring af te leggen betreffende de toepassing van de interne voorschriften van het Gemeenschapsrecht - Verdrag inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen, Pb. L. 11 juni 2008, afl. 151, 36.](#)

Par directive du 5 juin 2008 certains États membres, sous lesquels la Belgique, sont autorisés à ratifier avant le 5 juin 2010 une convention de La Haye de 1996 concernant la responsabilité parentale et la protection des enfants, ou à y adhérer.

[Décision du Conseil du 5 juin 2008 autorisant certains États membres à ratifier la convention de La Haye de 1996 concernant la compétence, la loi applicable, la reconnaissance, l'exécution et la coopération en matière de responsabilité parentale et de mesures de protection des enfants ou à y adhérer, dans l'intérêt de la Communauté européenne, et autorisant certains États membres à procéder à une déclaration relative à l'application des](#)

règles internes pertinentes du droit communautaire - Convention concernant la compétence, la loi applicable, la reconnaissance, l'exécution et la coopération en matière de responsabilité parentale et de mesures de protection des enfants, Pb. L. 11 juin 2008, éd. 151, 36.

Beschikking handleiding betekening en kennisgeving / Décision manuel signification et notification

Beschikking van de Commissie van 8 april 2008 tot wijziging van Beschikking 2001/781/EG tot vaststelling van een handleiding van ontvangende instanties en een lijst van de stukken waarvan de betekening of kennisgeving mogelijk is op grond van Verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken, Pb. L. 3 juli 2008, afl. 173, 17.

Décision de la Commission du 8 avril 2008 modifiant la décision 2001/781/CE établissant un manuel d'entités requises et un répertoire des actes susceptibles d'être notifiés ou signifiés, en application du règlement (CE) n° 1348/2000 du Conseil relatif à la signification et à la notification dans les États membres des actes judiciaires et extrajudiciaires en matière civile et commerciale, Pb. L. 3 juillet 2008, éd. 173, 17.

Wet adoptie / Loi adoption

Wet van 28 oktober 2008 tot wijziging van de artikelen 1231-31, 1231-41 en 1231-42 van het Gerechtelijk Wetboek en 24bis van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, met het oog op het verlengen van de geldigheidsduur van geschiktheidsvonnissen en attesten inzake adoptie, BS 13 november 2008, 59271.

Loi du 28 octobre 2008 modifiant les articles 1231-31, 1231-41 et 1231-42 du Code judiciaire et 24bis de la loi du 24 avril 2003 réformant l'adoption afin de prolonger la durée de validité des jugements d'aptitude et les certificats en matière d'adoption, MB 13 novembre 2008, 59271.

Wet verjaring bij internationale koop / Loi sur la prescription en matière de Vente internationale

België is toegetreden tot een Verdrag inzake de verjaring bij internationale koop van roerende zaken.

Wet van 15 juli 2008 betreffende de toetreding van België tot het Verdrag inzake de verjaring bij internationale koop van roerende zaken, gedaan te New York op 14 juni 1974, en tot het Protocol tot wijziging van het Verdrag inzake de verjaring bij internationale koop van roerende zaken, gedaan te Wenen op 11 april 1980, BS 30 oktober 2008, 57426.

La Belgique s'est adhéree à une Convention sur la prescription en matière de vente internationale de marchandises.

Loi du 15 juillet 2008 relatif à l'adhésion de la Belgique à la Convention sur la prescription en matière de vente internationale de marchandises, faite à New York le 14 juin 1974, et au Protocole modifiant la Convention sur la prescription en matière de vente internationale de marchandises, fait à Vienne le 11 avril 1980, MB 30 octobre 2008, 57426.

Nederlandse Wet conflictenrecht goederenrecht / Loi Néerlandaise de conflit de lois des biens

Wet van 25 februari 2008, houdende regeling van het conflictenrecht betreffende het goederenrechtelijke regime met betrekking tot zaken, vorderingsrechten, aandelen en giraal overdraagbare effecten (Wet conflictenrecht goederenrecht)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is een wettelijke regeling te geven van het conflictenrecht betreffende het goederenrechtelijke regime met betrekking tot zaken, vorderingsrechten, aandelen en giraal overdraagbare effecten;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Titel 1. – Algemene bepalingen

Artikel 1

1. Deze wet laat onverlet het op 1 juli 1985 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag inzake het recht dat toepasselijk is op trusts en inzake de erkenning van trusts (Trb. 1985, 141), alsmede de Wet conflictenrecht trusts. Onverminderd hetgeen voortvloeit uit dat verdrag en die wet, is een rechtshandeling die strekt tot een door Nederlands recht beheerste overdracht aan de trustee van een trust als bedoeld in artikel 1 van die wet welke wordt beheerst door buitenlands recht, niet een ongeldige titel op de enkele grond dat die rechtshandeling tot doel heeft dat goed over te dragen tot zekerheid of de strekking mist het goed na de overdracht in het vermogen van de verkrijger te doen vallen.

2. Deze wet laat onverlet de richtlijn nr. 93/7/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 15 maart 1993 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lidstaat zijn gebracht (Pb L74) alsmede de Implementatiewet bescherming cultuurgoederen tegen illegale uitvoer.

3. In deze wet wordt onder toepassing van de wet van een staat verstaan de toepassing van de rechtsregels die in die staat gelden met uitzondering van het internationaal privaatrecht.

Titel 2. – Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot zaken

Artikel 2

1. Behoudens voor zover in het tweede en het derde lid anders is bepaald, wordt het goederenrechtelijke regime met betrekking tot een zaak beheerst door het recht van de staat op welks grondgebied de zaak zich bevindt.

2. Behoudens artikel 3 van de Wet van 18 maart 1993, Stb. 168, houdende enige bepalingen van internationaal privaatrecht met betrekking tot het zeerecht, het binnenvaartrecht en het luchtrecht, wordt het goederenrechtelijke regime met betrekking tot teboekstaande schepen beheerst door het recht van de staat waar het schip teboekstaat.

3. Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot teboekstaande luchtvaartuigen en luchtvaartuigen die uitsluitend staan ingeschreven in een nationaliteitsregister als bedoeld in artikel 17 van het op 7

december 1944 te Chicago tot stand gekomen Verdrag inzake de internationale burgerluchtvaart, Stb. 1947, H 165, wordt beheerst door het recht van de staat waar het luchtvaartuig teboekstaat of in het nationaliteitsregister staat ingeschreven.

4. Het in de vorige leden bedoelde recht bepaalt in het bijzonder:

- a. of een zaak roerend of onroerend is;
- b. wat een bestanddeel van een zaak is;
- c. of een zaak vatbaar is voor overdracht van de eigendom ervan of vestiging van een recht erop;
- d. welke vereisten aan een overdracht of vestiging worden gesteld;
- e. welke rechten op een zaak kunnen rusten en welke de aard en de inhoud van deze rechten zijn;
- f. op welke wijze die rechten ontstaan, zich wijzigen, overgaan en tenietgaan en welke hun onderlinge verhouding is.

5. Voor de toepassing van het vorige lid is, wat betreft de verkrijging, de vestiging, de overgang, de wijziging of het tenietgaan van rechten op een zaak, bepalend het tijdstip waarop de daarvoor noodzakelijke rechtsfeiten geschieden.

6. De voorgaande leden zijn van overeenkomstige toepassing in het geval van overdracht en van vestiging van rechten op zakelijke rechten.

Artikel 3

1. De goederenrechtelijke gevolgen van een eigendomsvoorbehoud worden beheerst door het recht van de staat op welks grondgebied de zaak zich op het tijdstip van levering bevindt. Zulks laat onverlet de verbintenissen die volgens het op het beding van eigendomsvoorbehoud toepasselijke recht, daaruit kunnen voortvloeien.

2. In afwijking van de eerste zin van het eerste lid kunnen partijen overeenkomen dat de goederenrechtelijke gevolgen van een eigendomsvoorbehoud van een voor uitvoer bestemde zaak worden beheerst door het recht van de staat van bestemming indien op grond van dat recht het eigendomsvoorbehoud niet zijn werking verliest totdat de prijs volledig is betaald. De aldus overeengekomen aanwijzing heeft slechts gevolg indien de zaak daadwerkelijk in de aangewezen staat van bestemming wordt ingevoerd.

3. De voorgaande leden zijn van overeenkomstige toepassing op de goederenrechtelijke gevolgen van leasing van zaken die bestemd zijn voor gebruik in het buitenland.

Artikel 4

Onverminderd artikel 6, aanhef en onder a, van de Wet van 18 maart 1993, Stb. 168, houdende enige bepalingen van internationaal privaatrecht met betrekking tot het zeerecht, het binnenvaartrecht en het luchtrecht, worden het ontstaan en de inhoud van een recht van retentie bepaald door het recht dat de daaraan ten grondslag liggende rechtsverhouding beheerst. Een recht van retentie kan slechts geldend worden gemaakt voor zover het recht van de staat op welks grondgebied de zaak zich bevindt, zulks toelaat.

Artikel 5

Rechten op een zaak, die overeenkomstig het ingevolge deze wet toepasselijke recht zijn verkregen of gevestigd, blijven daarop rusten, ook wanneer die zaak wordt overgebracht naar een andere staat. Deze rechten kunnen niet worden uitgeoefend op een wijze die onverenigbaar is met het recht van de staat op welks grondgebied de zaak zich ten tijde van die uitoefening bevindt.

Artikel 6

De rechtsgevolgen van de verkrijging van een zaak van een beschikkingsonbevoegde worden beheerst door het recht van de staat op welks grondgebied de zaak zich ten tijde van die verkrijging bevond.

Artikel 7

1. Indien het bezit van een zaak onvrijwillig is verloren en na dit verlies onbekend is in welke staat de zaak zich bevindt, worden de rechtsgevolgen van goederenrechtelijke rechtshandelingen, door de eigenaar of zijn rechtsopvolger verricht, beheerst door het recht van de staat op welks grondgebied de zaak zich voor het bezitsverlies bevond.

2. Is in het in het vorige lid bedoelde geval het verlies door een verzekering gedekt, dan bepaalt het recht dat de verzekeringsovereenkomst beheerst, of en op welke wijze de eigendom op de verzekeraar overgaat.

Artikel 8

1. Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot een zaak die krachtens een overeenkomst van internationaal vervoer wordt vervoerd, wordt beheerst door het recht van de staat van bestemming.

2. Indien het in het eerste lid bedoelde vervoer plaatsvindt ter uitvoering van een koopovereenkomst of een andere overeenkomst die verplicht tot overdracht van de vervoerde zaak, of ter uitvoering van een tot vestiging van rechten op die zaak verplichtende overeenkomst, wordt, in afwijking van het eerste lid, een aanwijzing van het op de bedoelde overeenkomst toepasselijke recht, opgenomen in die overeenkomst, geacht mede betrekking te hebben op het goederenrechtelijke regime met betrekking tot de vervoerde zaak.

Titel 3. – Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot vorderingsrechten

Artikel 9

Indien een vordering belichaamd is in een stuk, bepaalt het recht van de staat op welks grondgebied het stuk zich bevindt, of de vordering een vordering op naam dan wel een vordering aan toonder is.

Artikel 10

1. De vatbaarheid van een vordering op naam voor overdracht dan wel voor vestiging daarop van rechten wordt beheerst door het recht dat op de vordering van toepassing is.

2. Voor het overige wordt het goederenrechtelijke regime met betrekking tot een vordering op naam beheerst door het recht dat op de tot overdracht of vestiging van rechten verplichtende overeenkomst toepasselijk is. Dat recht bepaalt in het bijzonder:

- a. welke vereisten aan een overdracht of vestiging worden gesteld;
- b. wie gerechtigd is tot uitoefening van de in de vordering besloten rechten;
- c. welke rechten op de vordering kunnen rusten en welke de aard en de inhoud van deze rechten zijn;
- d. op welke wijze die rechten zich wijzigen, overgaan en tenietgaan en welke hun onderlinge verhouding is.

3. De betrekkingen tussen de cessionaris, onderscheidenlijk de gerechtigde, en de schuldenaar, de voorwaarden waaronder de overdracht van een vordering op naam dan wel de vestiging daarop van een recht aan de schuldenaar kan worden tegengeworpen, alsmede de vraag of de schuldenaar door betaling is bevrijd, worden beheerst door het recht dat op de vordering van toepassing is.

Artikel 11

1. Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot een vordering aan toonder wordt beheerst door het recht van de staat op welks grondgebied het toonderstuk zich bevindt. Artikel 10, eerste en tweede lid, is van overeenkomstige toepassing op de vraag welke onderwerpen door dat recht worden beheerst.

2. De betrekkingen tussen de verkrijger en de schuldenaar, de voorwaarden waaronder de overdracht van de vordering dan wel de vestiging daarop van een recht aan de schuldenaar kan worden tegengeworpen, alsmede de vraag of de schuldenaar door betaling is bevrijd, worden beheerst door het recht dat op de vordering van toepassing is.

3. De artikelen 5 en 6 zijn van overeenkomstige toepassing op vorderingen aan toonder.

Titel 4. – Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot aandelen

Artikel 12

Indien een stuk een aandeelbewijs is volgens het recht dat van toepassing is op de in dat stuk vermelde uitgevende vennootschap, bepaalt het recht van de staat op welks grondgebied het aandeelbewijs zich bevindt, of het een aandeel op naam dan wel een aandeel aan toonder betreft.

Artikel 13

1. Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot een aandeel op naam wordt beheerst door het recht dat van toepassing is op de vennootschap die het aandeel uitgeeft dan wel heeft uitgegeven. Artikel 10, eerste en tweede lid, is van overeenkomstige toepassing op de vraag welke onderwerpen door dat recht worden beheerst.

2. In afwijking van het eerste lid kan met betrekking tot aandelen op naam in een Nederlandse naamloze vennootschap waaraan, ter bevordering van de verhandelbaarheid aan een gereguleerde buitenlandse effectenbeurs een in de staat van vestiging van de beurs gebruikelijke vorm is gegeven, door de uitgevende vennootschap worden bepaald dat het goederenrechtelijke regime wordt beheerst door het recht van de staat van vestiging van de betrokken beurs dan wel het recht van de staat waarin met instemming van de betrokken beurs leveringen en andere goederenrechtelijke rechtshandelingen betreffende de aandelen kunnen of moeten worden verricht.

3. Een aanwijzing van het toepasselijke recht als in het tweede lid bedoeld dient uitdrukkelijk, op voor belanghebbenden kenbare wijze, te worden gedaan. Tevens dient deze aanwijzing te worden bekendgemaakt in twee landelijk verspreide Nederlandse dagbladen.

4. De betrekkingen tussen de aandeelhouder, onderscheidenlijk de gerechtigde, en de vennootschap, alsmede de voorwaarden waaronder de overdracht dan wel de vestiging van een recht aan de vennootschap kan worden tegengeworpen, worden beheerst door het recht dat van toepassing is op de vennootschap die het aandeel heeft uitgegeven.

Artikel 14

1. Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot een aandeel aan toonder wordt beheerst door het recht van de staat waar het toonderstuk zich bevindt. Artikel 10, eerste en tweede lid, is van overeenkomstige toepassing op de vraag welke onderwerpen door dat recht worden beheerst.

2. De betrekkingen tussen de aandeelhouder, onderscheidenlijk de gerechtigde, en de vennootschap, alsmede de voorwaarden waaronder de overdracht dan wel de vestiging van een recht aan de vennootschap kan worden tegengeworpen, worden beheerst door het recht dat van toepassing is op de vennootschap.

3. De artikelen 5 en 6 zijn van overeenkomstige toepassing op aandelen aan toonder.

Titel 5. – Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot giraal overdraagbare effecten

Artikel 15

Indien een aandeel behoort tot een verzameling van effecten die giraal overdraagbaar zijn, is op het goederenrechtelijke regime met betrekking tot dat aandeel titel 4 niet van toepassing voor zover de bepalingen daarvan afwijken van artikel 16.

Artikel 16

1. Het goederenrechtelijke regime met betrekking tot giraal overdraagbare effecten wordt beheerst door het recht van de staat op welks grondgebied de rekening waarin de effecten worden geadministreerd, wordt gehouden.

2. Het in het vorige lid bedoelde recht bepaalt in het bijzonder:

- a. welke rechten op de effecten kunnen rusten en welke de aard en de inhoud van deze rechten zijn;
- b. welke vereisten aan de overdracht of de vestiging van de onder a bedoelde rechten worden gesteld;
- c. wie gerechtigd is tot de uitoefening van de in de effecten besloten rechten;
- d. op welke wijze de onder a bedoelde rechten zich wijzigen, overgaan en tenietgaan en welke hun onderlinge verhouding is;
- e. de executie.

Titel 6. – Slotbepalingen

Artikel 17

[Wijzigd de Wet algemene bepalingen.]

Artikel 18

[Wijzigd het Burgerlijk Wetboek Boek 3.]

Artikel 19

[Wijzigd het Burgerlijk Wetboek Boek 7.]

Artikel 20

[Wijzigd de Faillissementswet.]

Artikel 21

[Wijzigd de Wet bepalingen van internationaal privaatrecht met betrekking tot zeerecht en binnenvaartrecht.]

Artikel 22

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.¹

Artikel 23

Deze wet wordt aangehaald als: Wet conflictenrecht goederenrecht.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle ministeries, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

¹ De wet is in werking getreden op 1 mei 2008.

Gegeven te 's-Gravenhage, 25 februari 2008
Beatrix

De Minister van Justitie ,

E. M. H. Hirsch Ballin

Uitgegeven de zesde maart 2008

De Minister van Justitie ,

E. M. H. Hirsch Ballin

